

MARUTTARATCHARITRE

An Original Drama
In five Acts.

BY

Sripada Lakshmipathi Sastry

Manager

Sree Suryaraya Telugu Lexicon Office

PITHAPURAM.



V. M. R. PRESS, PITHAPURAM.

1927.

శ్రీ
మరుత్తరాట్పరిత్ర.



శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు కార్యస్థాన ప్రధానపండితుఁడును
వానపవిజయస్వామీయశూరచరిత్రాది నాటకకర్తయు

నగు

శ్రీపాదలక్ష్మీస్వామిస్థానానికి చే
రచింపఁబడినది.
24 FEB 192

—శ్రీకాపురము—

వీరికాపురము.

అత్యుపాసమానము.

శ్రీ విద్యజ్ఞాన మనోరంజనీ ముద్రాలయ ముద్రితము.

కాపీరైటు.

మే 10-10-0

ఇం ద లి పా త్ర యు.

పురుషులు.

సూత్రీధోతుడు }
మారిషుడు } ప్రసావన.

మరుత్తుడు—కథానాయకుడు. I, IV, V అంశములు.

,, పిచ్చివేషముతో II అం.

సంవర్తుడు—బృహస్పతితమ్ముడు. ,, నిగురువు. V అం.

,, పిచ్చియోగివేషముతో ,, అం.

నారదుడు—I, V అం.

మహేంద్రుడు—III, V అం.

బృహస్పతి—మహేంద్రగురువు. III, V అం.

అగ్నిహోతుడు—మహేంద్రదూత. III అం.

అవేక్షితుడు—మరుత్తునితండ్రి. IV అం.

బౌద్ధుడు—యోగికులపతి. IV అం.

వాసుకి—నాగకులపతి. IV అం.

విద్యాధరుడు—III అం.

విద్యాధరుడు—బృహస్పతిశిష్యుడు. V అం.

గంధర్వుడు—III అం.

రాజభటులు—(నలుగురు) II అం.

తలారి—II అం.

ద్వారపాలుడు—III అం.

వృద్ధముని—IV అం.

రాజభృత్యుడు—IV అం.

యోగులు—(బ్రాహ్మణులు) IV అం.

నాగులు—(సర్పజాతివాదు) IV అం.

స్త్రీలు.

వీరమహాదేవి—మరుత్తుని పితామహి. IV అం.

భామిని—మరుత్తునితల్లి. IV అం.

త ప్ప ప్ప ల వ ట్ట క.

—:0:—

పం.	తప్ప.	బిచ్చ.
౫	వాజపేయాజి	వాజపేయయాజి
౯	ఉద్దంద	ఉద్దండ
౧౫	నా—	మ—
౧౯	మ—	—
౧౫	ఆశ్వినలు	ఆశ్వినేయులు
౪	ఆశ్వినలు	ఆశ్వినేయులు
౯	నైయంత	నైజయంత
౧౩	నిర్వ	నిన్
౩	లాలసు	లాంసు
౧౭	గర్జ	గర్జించి
౧౩	చంపితి	చంపించితి
౩	నిష్క	నిష్క)
౧	నాగుముల	నాగుల
౧౪	నిలచి	నిలిచి
౧౦	సంగ	సంవ
౨	నీదయయుండిన	
౧౪	సం—దేవరాజ	మరు—దేవరాజ
౩	మంత్రమున కధీను	మంత్రమునకు కధీను
౧౫	ఇదింత	ఇదింత
౧౩	పెగ్గలు	పగ్గలు
"	బ్రేల్చెద బుగ్గ	భస్మముసేనెద
౧	భిదురనూ! నీ	భిదురనూ! యేమి! నీ
౨౩	కొనుము	కొనము
౭	ఎవరు చిలిచి	ఎవరు పిలిచి



శ్రీ



మరుత్తరాట్మరిత్ర.

నాం ది.

శ్రీమత్స్వర్గపురీవిభుత్వజనితఃస్థితాభిమానాంధుః డై
భూమిం బుట్టెనువార లెంత యను దుఃస్వర్గిన్ సురాధ్యంషు బా
భీమం బాసతివృష్టులం గురియుచుం బీడింప గోగోపక
జ్ఞేమార్గంబుగఁ గొండ యెత్తినమహాజిష్టున్ మదిం గొల్చెదన్.
మఱియు,

మ. మునివాసంబునఁ బుట్టి విద్య లభింపుట నేర్చి దుర్వీరరా
క్షనజీమూతమరుత్తు లై కుశలవాఙ్మూర్తిన్ స్వధర్మాధ్య మై
జనకుం బోరను దాఁకినట్టినుతులఁ బశ్యంత్యులం జూచి తా
మనమందెంతయుసంతసింపురఘురాఘమతొల్రమోమున్ మిమున్.

(సూత్ర)ధారుఁడు పోవేసింది పైకిఁ జూచి తలయూచి)

అశేషవిద్యావిశేషభూషణాయమానపండితమండలీవిరాజిత వీరి
కాపురమహారాజనభామండనాయమానమహాజనులారా! ఏమి
యాక్షాపించుచున్నారు? ఆ! ఆ! తెలిసినది తెలిసినది.
మొన్న నభినయించిన యసహాయశూరచరితయందలి మరుత్త
రాక్షసనకథ, మాకు మరుత్తరాట్మరిత్రనాటకదర్శనమునందు

మధుత్తరాట్పురిత్ర.

గుతూహలము గలిగించినది. నేడు మధుత్తరాట్పురిత్రనాటకము ప్రదర్శింపు మనుచున్నారా? చిత్తము. చిత్తము. మీ యాజ్ఞ శిరసావహింతు.

(నేపథ్యమునై పునకుఁ జూచి)

బావా! మారిషా! పెద్ద లాజ్ఞాపించినదే చాలు నని వారికి ముందు మాట యిచ్చినాను. నీ వింకను రావైతివి. ఏమి నేయవలయునో నాకు తోచుట లేదు.

మారిషుడు—(ప్రవేశించి) బావా! ఇదిగో! వచ్చినాను. ఇంతలోనే యంతటోందరపడెదవేల? నీ వంతసందేహపడ నేల? ఆంజనేయునివలె నీ కెంతప్రక్షయన్నదో నీ వెటుంగక యిట్లు సం దేహించుచున్నావు.

నూ—మారిషా! బావా! ఏమి యంతదైర్యముగా మాటలాడుచున్నావు? అదిగో! ఆమహారాజసభ చూడు. అటఁ బాణినీయ కాణాదనై శేషికపూర్వోత్తరమీమాంసానిష్ఠాతులు, ఇట నవరసపోషణవిచక్షణధిషణాభూషణ లగుమహాకవిభూషణులు, అదిగో! ఆప్రకృను కవితాఫక్కిని ఉభయభాషాకవిమిత్రమిత్రులును బహుభాషాపాండితీప్రకాశమాన సర్వతంత్ర స్వతంత్ర సర్వతోముఖానేకచిత్రవిచిత్రాపూర్వరచనాంచితలాకిక వేదోపనిషన్నిర్మాత లగు కవిబ్రహ్మలు, అదిగో! కవిబుధగురుమంత్రమిత్రబాంధవమధ్యంబున సర్వవిషయగ్రహణధారణపారీణాపారబుద్ధివిశేషవిరాజమానుఁ డగు శ్రీసూర్యరాయమహారాజప్రకాశించు నీసభలోనా నీదైర్యస్థైర్యములు?

మా—బావా ! దోషరాశిలోఁగూడ గుణలేశముల గ్రహింప నెంచు
 నీసరసమహాజనసభలోఁ గాక గుణములనుగూడ దోషములు
 గాఁ బరిణమింపఁజేయుఁ జూచువిరసులసభలోనా నాడై ర్యథై
 ర్యములు ? సందేహింపకుము. అసహాయశూరచరితాభినియ
 ము చూచి సంతసించియేగదా నేఁడు మరుత్తరాట్టరిత్రీ య
 భినియింపు మని సభ్యు లాహ్లాపించిరి ?

సూ—బోసుగాని బావా ! మరుత్తరాట్టరిత్రీ పూర్వ మేకవియో ప్ప
 బంధముగా రచించెనుగాఁబోలునే.

మా—శ్రీనాథమహాకవి రచించినట్లున్నది గాని గ్రంథము నేటివఱ
 కుఁ గాన రాదయ్యె.

సూ—ఈకథ పాఠ్యగ్రంథములలో నెక్క డెక్కడ నున్నది ? నీవు
 బహుగ్రంథద్రీష్టవు. సవిశేషముగాఁ జెప్పము.

మా—బావా ! నీకుమాత్రము తెలియదా ? ఐతరేయబ్రాహ్మణమున
 అతినంగ్రహముగా నున్నది. భారతమార్కండేయపురాణము
 లలో భిన్నభిన్నరీతుల విపులకృతంబై యున్నది.

సూ—బావా ! అవి శ్రీవ్యప్రబంధములు గదా ! ప్రకృతము మనకు
 దృశ్యప్రబంధము గావలయును. ఆంధ్రమున దృశ్యప్రబంధ
 ముగా నెవఁడైన రచించినారా ?

మా—బావా ! అంతయుఁ గ్రోత్తగా ననుగుచున్నావేమి ? విను.

ఉ. శ్రీపదపాశ భూషుఁడు వశీకృతభాష జయంతి రామయా
 ర్యోపనియూనుకల్పమున • నుండెనువాఁ డలవీతికాపురీ
 భూపతి సూర్యరాయపరిఃపూర్ణనిఘంటుకృతగగిణ్యల
 క్షీపతిశాస్త్రి నాటకమునీసె మరుత్తమహాచంద్రమునీ.

సూ—వానవవిజయాసహాయశూరచరితలు రచించినయాతడేకాఁడా ?
 ఆతని నే నెఱుంగుదు. ఆతఁడును ఆతనిసోదరులునుగూడ విద్య
 తక్కువలే! ఆతనితండ్రిగారు వేదశాస్త్రశ్రోతములయందు గట్టి
 వారు. ఉభయభాషాకవిత్వము చెప్పెడివారు. ఆతనిమాతా
 మహుఁడు వాణిపేయాజి పాపయ్యసోమయాజిగారు, అశ్వమే
 ధాంత మప్రతిహతముగాఁ జేయించు శక్తిగల మహాశ్రోతి.
 సాక్షా దాశ్వలాయనుడే యని యెందఱో ప్రశంసించుట నేను
 విన్నాను.

మా—బావా ! సరేకాని, ఆయన యీనాటకము రచించినట్టుమాత్ర
 ము నీ వెఱుంగవా ?

సూ—ఇప్పు డంతయు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. వారిపూర్వులవేదవాసనా
 బలముచేతనే యీకవి కీ యాగగాధ ప్రకృతలోకానుసంధాన
 ముగా నాటకముగ రచింప బుద్ధిపుట్టినేమో అని యనుకొంటిమి
 గదా !

మా—బావా ! నీ కొక్కక్కపుడు సభాకంపముతోపాటు బుద్ధికి పం
 కముగూడఁ బట్టుచుండునా యేమి ?

సూ—బావా ! నీ వన్నట్లు సభాసదులఁ జూడఁగానే మొదట ఒడలికె
 గంపము పుట్టినట్టే బుద్ధికి పంకము వట్టినమాట నిజమే. నీవు
 సరి యోయి. నీ కిట్టికంపములు పంకములు లేవు. సాహస
 వంతుఁడవు. ధైర్యవంతుఁడవు. నీ కున్నధైర్యసాహసములు
 నాకే యున్నచో ఎంతపని చేసియుండును !

మా—దాని కేమి ? ఎవరియదృష్టము వారిది.

సూ—బావా ! నీ కెంతధైర్యసాహసము లున్నను పూర్వసంప్రదా
 యము నతిక్రమించువాఁడవు కావు. కావున మరుత్తమహారా

జా యాగ మాచరించిన వసంతకాలము వర్ణింపుము. పెట్టిపా
నలతో సభానదులకు వినుపు పుట్టించకుము. ఇది ప్రాచీనకా
లము గాదు. ఇరువదవశతాబ్దిలో బాదము గడచినకాలము.
అందులో ఇది నాగరకులసభనుమీ !

మా—బావా ! ఒక్కతేటగీతి. స్వభావోక్తి. చింత.

తే. పుష్పచషకంబు లాసవఃపూర్ణ మయ్యె
మధువబృందంబు దేహంబు + మణిచియూడె
భూమిఁ బరపుష్టవర్ణంబె + పొగడి నొండె
జాతివిద్యేషమున కిది + సమయ మయ్యె.

(తెరలో) బానాను. జాతివిద్యేషమున కిది సమయ మగుట నిజమే.
బృహస్పతి నేడు తా నమర్తనాథున కాచార్యుఁ డయ్యె
నట. మర్తజాతివాఁడ నగునాచే యాగము నేయింపఁడట.

మా—బావా ! మారిషా ! వసంతము జాజిపూలకు ద్వేషసమయమని
నీవు స్వభావోక్తిగా వర్ణించినావు. కాని జాతులకు—మర్తజా
తికి అమర్తజాతికి—ద్వేష మనుచు నెవరో యేదో యనుచు
న్నారు. ఏమిది ?

మా—బావా ! మతేమియు లేదు. బృహస్పతినిరాకృతుఁ డై నమరు
త్తమహారాజవేషము ధరించి పెద్దబావ వచ్చుచున్నాఁడు.

మా—అబ్బా ! అబ్బడే మాయన్న వేషము వేసికొని వచ్చినాఁడే.
మనముగూడఁ గావలసినవేషములు ధరింపము. రమ్మ.

(నిష్క్రమింతుడు.)

ఇది ప్రస్తావన.



శ్రీ

మరుత్తరాట్యరిత్ర.

ప్రథమాంకము.



మరుత్తుడు—(ప్రవేశించి) ఔనాను. జాతివిద్యేషముల కిది నమయ
మయ్యె ననుట నిజమే. మర్త్యజాతియం దమర్త్యజాతికి ద్వేష
ము పుట్టినది. నేను మర్త్యజాతివాఁడ నగుటచే మదీయ
యాగోపదర్శనంబును దా నంగీకరింపఁడట. నేను తా నమర్త్య
నాథున కాచార్యుఁ డయ్యెనట. నేను మధ్యమలోకవాసినట!
తా మూర్ధ్వలోకవాసు లట!—మధ్యమలోకవాసులగుమాన
వులు మహాసంభారంబులు సంపాదించి యాగంబుల సాజ్యవ
పాద్ర్యవ్యంబుల నిచ్చుట యొక్కయేఁడాది మానిరేని దేవలో
కంబున దుర్భిక్షంబు తప్పదు. అప్పు డూర్ధ్వలోకవాససౌఖ్య
ము దెలియఁ గలదు. కానిండు. మేఁకలవంటియీమానవులు
మేదినిలో నేక్షోభంబులు లేకుండఁగ నుభయతారకముగా
మన్నదిగదా యని యూహించి పూర్వసంప్రదాయము ననుస
రించుచు మర్యాదలోఁ గాలక్షేపము సేయుచున్నారు. మా
మానవులు తిరుగఁబడిరేని లోకము లన్నియుఁ దిరుగఁబడవల

ప్రథమాంకము.

సినదే—అప్పుగొన్నవాడు మరలఁ దీర్పవలసియున్నట్లు మన
మిచ్చునావిర్యాగంబులు గొన్నందులకుఁ బ్రతిఫలముగ సావి
రాజ్యసౌఖ్యమియక వారికిఁ దప్పదు గదా! తల్లాభాశయుఁ,
జరంతనాభ్యాసము నితోధికంబుగా వారికి హవిర్యాగంబు
లిచ్చుటకే మనలఁ బ్రేరించుచున్నవి. వాసవుడు మహేం
ద్రవదవి నొందియు మానవాధివతి నైననాయభివృద్ధి సూడ
లేక మదీయకులగురు వగుబృహస్పతిని మదీయయాగోపదర్శి
సేయవలదనె నట. దానికి నిమిత్తంబు మర్త్యామర్త్యజాతిభేద
మని పలికె నట. హా! ఏమి! అదృష్టఫలకం బగుయాగా
చరణంబుననే అందును మదీయయాగోపదర్శనంబుననే వారి
జాతిభేదము అడ్డువచ్చినదా? మొన్నటి దేవదానవయుద్ధమున
మానవసాహాయ్యము గోరినప్పు డీజాతిభేదము మఱచినారు
కాబోలు. మఱపురానియామహాయుద్ధమున మానవసాహ
య్య మందకున్న నీసాటి కీదేవరాజు దానవదాసుడు గావలసిన
దేగదా! నే నన నేల? చతుర్దశభువనంబులు దీనికి సాక్షులే.
సర్వభువనసంచారి యగునారదుఁ డెఱుంగఁడా! ఎన్నటికి నైన
వాని కీనిజము డెలిసినఁ జాలు. ఆతనివంటివారు వినిపోవుదు
రనికాబోలు బృహస్పతి సభలో నాయాగోపదర్శననిరాకణం
బు ప్రసంగింపక న న్నొంటరిగాఁ బిలిచి చెప్పినాడు. ఇది
యాత్మావమానకారణము గాన నే నొరులతోఁ జెప్పకొన నని
వారూహించియుండుడు. సత్యమే. ఇది యితరులతో నెట్లు చె
ప్పకొందును. మనమునందలికోపోద్రేకంబునను నిరుత్సాహం
బునను నవకంబుగాఁ బైకి వచ్చునామాట లెవరును విసలేదు
గదా! (తలయెత్తిచూచి) నారదమహర్షి యుక్తడనే యు

మరుత్తరాటపరిత

న్నాడే! మనమున నుదయించిన కోహోద్రోకాభిమానంబుల
 న్నభీభృతంబులయిన సర్వేంద్రియంబులు విషయగ్రహణశూ
 న్యము లయ్యెగాఁబోలు. నారదమహర్షిహరిభజనధ్వని, వీణా
 స్వానంబు, తాళపుఁజప్పలచప్పుడు నాకు వినఁబడనే లేదు.

(నారదుఁడు వ్రోవేళించును.)

మరు—మర్యాదానుసారంబున నమస్కార మైనఁ జేయుదునుగాక !
 (నమస్కరించును.) నారదమహర్షీ! ప్రణామంబు లాచరిం
 తును. కార్యాంతరవిచారాదులై చిత్తుండనై భవదీయాగమనం
 బు గుర్తింపని మర్యాదాతిక్రమణదోషంబునకు నేను కుంత
 ప్రుడను.

నారదుఁడు—మరుత్తమహారాజా! మనోభీష్టసిద్ధిరస్తు. మర్యాదాతి
 క్రిమణ మే మున్నది? కొంతకాలమునుండి పాకశాసనుఁడు
 పాడినదిపాటగాను, అడినదియాటగాను నున్నది. ఏనాటికైన
 నిజము గ్రహించి మనంబున నింతమహోద్రోకంబు నొందిన
 మానరక్షణానర్థం దీమానవులలో లభించునా యని చింతిం
 చునా కిది మహానరదసంఘాయకమే కదా! మానరక్షణమున
 కై మనంబున మహోద్రోకముతో నాలొచించువానికి మనో
 భీష్టంబు నెఱవేఱుకలదునా ?

మరు—నీదయావిశేషము.

నార—నీ కొకరిదయ యెందులకయ్యా! మహేంద్రాదులకుఁగూడ
 నీదయ కావలసినవచ్చుట నే నెఱుఁగనివాఁడనుగాను. నీవను
 కొనినట్లు నేనే కాదు చతుర్దశభువనంబులుగూడ నెఱుఁగును.

ప్రథమాంకము.

ఉ. మొన్నటిఘోరయుద్ధమున * ముండట దీక్షాసువార తెల్ల తా
పన్నత నొండ నిండ్రకర * వజ్రము భీతి వడంక వేవతల్
ఘన్నతసెంది నికా దలఁపఁ * గిన్నరముఖ్యాలు సన్నుతింప నా
ఘన్నఁడనై సురారిజన * సంఘము క్షుంపవె యొక్కకోతొన్.

తే. నీవు రణరంగమున వైరినికర మెల్లఁ
క్షుంపకుండిన జేవతా * దోహియొద్ద
దాసభావంబు సలుపుచు * దైన్య మొంది
యుందు రీసరి కాసుర * లూహసేయ.

మరుత్త మహారాజా ! భూమండలాధిపా ! యుద్ధంబభుజదంఠ
చండతరవరాకృమదండితనై రిమండలా !

క. చండత రాక్షసబృందము
ఖండించితి దేవతాళి * గాపాడితి వా
ఖండలుగుండెలు కుదురుగ
నుండె స్నీవండ నుండ * యుద్ధావనిలోక.

అట్టినిన్నుఁ జూచి యాఖండలుం డనహనపడుట యితినిండ్యం
బు. నీపై వానికిఁ గోపంబు గలుగుట నాకొక్కప్పుడు పొడ
గట్టినది. అది కృమకృమముగా దీర్ఘక్రోధముతోనికొనిగియుం
డును.

మరు—నారదమహర్షి !

తే. దేవవిభునకుఁ గ్రోధంబు * దీర్ఘమయిన
సరకసేయన కులగురు * వరునిమనము
కోత మొందుట యాగంబు * కూలిపోవు
టరయ దతిలేనిదుఃఖంబు * పొరలు మదిని.

తే. గురువు నా నిహవరములఁ ♦ గూర్చువాఁడు
గురువు దై వంబుకంటెను ♦ గురులేరుండు
గురునిమదిలోనఁ గోపంబు ♦ గూడెనేని
కావ సామర్థ్య మేరికే ♦ గలుగుఁ జెప్పుమ !

సారదా !

ఉ. ఈనున నామహేందుఁడు సహింపక దేవపురోహితాత్మలో
నీను జనింపఁ జేసె నమఁరేజ్యుఁడు మత్కులయాజకత్వముం
జేసిన గౌరవంబునకుఁ ♦ జేకులు హాని యటంచు నెంచె నా
చేసినతప్ప లేదు చెడె ♦ సిద్ధముచేసినయాగ మంతయున్.

తే. యజ్ఞసంభారముల నెల్ల ♦ నాయితంబు
సేయ నియమించి తుది కీట్టు ♦ సేసె గురుఁడు
గురుఁడు దూరీకరించినఁ పరమవతితుఁ
డీతఁ డనిశల్కువారి కే ♦ నేమి సెప్పుదు ?

సార—మరుత్తమహారాజా ! నీ వంతభేదపడ నక్కట లేదు. నిలుకడ
మీఁద నిజ మెల్లరకుఁ దెలియదా ? నిజమెఱిగినవారు నిన్నేల
నిందింతురు ?

మరు—మహానీ ! ఒక రినుటమాట యటండనిమ్ము.

ఉ. ఎందుల కిట్టిజన్మము సుఁరేజ్యుతిరస్కృతిపాత్రమంచు నా
యందున నాకె రోత యుడయఁ బగు నక్కట ! ముగ్ధబుద్ధిన్
కొందితి నిన్ను దై వగతిఁ ♦ జెప్పము నాకుఁ దరించుసాధనం
బందుము వందనంబులు మహర్షి వరా ! నకల్జ్జ ! సారదా !

సార—మరుత్తా ! దివ్యమైనసాధనం బొకటి కలదు. ఎంతకాలమునుఁ
డియో దివస్పతిబృహస్పతులగర్వభంగంబు గావించ నమర్థం
జగువానికిఁ జెప్పవలయు నని యాత్మది. తగినజాఁడు లభింప

కుండుటచే నానోటనుండి వెలువడకుండ నాఁచినాను. నేను గ
లహాశనంబునఁ గడుపునిండించుకొనువాఁడ నయ్య దయాదా
క్షిణ్యశూన్య లగుదానవులకు వాక్సాహాయ్య మైనఁ జేయ
నొల్ల. అదిగాక ఆసాధనంబుగూడ అమరవిరోధుల కుపయో
గించునది గాదు. దేవజాతియందు భక్తి గలిగిననీబోఁటివానికి
దివస్పతిబృహస్పతులగర్వభంగము నేయఁ దలంపు గలిగినేని
యిదియొక యమోఘసాధనంబు.

మరు—నారదమహర్షీ ! దేవజాతియందును దేవతానాథునియందును
దేవతాగురువునందును గూడ నాకు వ ర మ భ క్తి గలదు.
వారిఁ బరాభవించుట నాకభిలషితము గాదు. వారికై యాగ
మాచరించి వారిని హవిర్భాగంబుల సంతృప్తులఁ గావించి నా
యభీప్సితంబులు వశయటయే నాయభీష్టము.

నార—దాన మహేందుర్ని మించినవాఁడ వగుదువు. కావుననే కదా
యింద్రుఁడు నీయెడల నీర్వాళు వయ్యె.

మరు—దానికి నే నేమి నేయుదు.

తే. అంత యింతయొ యభివృద్ధి ♦ నందునట్టి

పరునిఁ జూచిన నసహనంపడెమవారి

లుందు రనుభీతి నభివృద్ధి ♦ నొంద కుండె

సహజ మున్నతపదకాంక్ష ♦ సాధ్య మేని.

నార—నీకు సాధ్యముకాని దే మున్న దయ్యా ! నీయాగంబు నిరాజే
పంబుగా నిర్వృత్తించుమహానుభావుఁ డొకఁడు గలఁడు. ఆతఁడు
బృహస్పతినిఁ దలఁదన్నవాఁడు.

మరు—నారదా ! నాగురువునకు నాయెడఁ గాంక్షాంతరంబునఁ గోపం
బు గలిగినను గురునింద సహింప నోపను. సురాచార్యుని

దలఁడన్నవా రుందురే. అంతమాట నే విస నొల్ల. మా కులయాజకవర్గము వీడి యన్యుల యాజకులుగా వలించుటకైన నాశునంబు హర్షింపదు.

నార—నీ కట్టిగురుభక్తి యున్నదిగనుకనే యింతయభివృద్ధిలోనికి వచ్చి వావు. నిజముగా జృహస్పతిని దలఁడన్నవాడే కలఁడు. ఆతఁడును భవదీయకులయాజకవర్గములోనివాడే.

మరు—నారదా ! ఎవ రామహానుభావుఁడు !

నా—జృహస్పతియనుజుండగు సంవర్త నీ వెఱుంగవా ?

మరు—నేను వానిదర్శనము సేయలేదు గాని వానిపేరు వింటిని. ఆ తఁడు ఏకారణముననో గాని స్వర్గమును వీడి ఏలోకముననో తపస్సు చేయుచున్నాఁ డని విని యున్నాను.

నా—ఏలోకముననో యన నేల ? మీలోకముననే యున్నాఁడు.

మ—(సంతోషముతో) ఏక్షేత్రమునఁ దివస్సు చేయుచున్నాఁడో.

నా—భుక్తిముక్తిదాయని యగు కాళికాపురిలో సంచరించుచున్న వాఁడు.

మ—ఆతఁడు స్వర్గము వీడి భూలోకసంచారము శవలంబించుటకుఁ గారణ మేమి ?

నా—ఏమి సెప్పను— బృహస్పతిధర్మేతరమార్గప్రవర్తనమే దానికిఁ గారణంబు.

మ—బృహస్పతి యధర్మప్రవర్తనము సేయునా ? ఇతరులప్రతానాహమున నట్లు సంచరించెనేమో !

నా—కాదు కాదు. నీగురుభక్తి నీ కట్లు తోఁపించుచున్నది. కాని బృహస్పతి తా వధర్మమార్గమునఁ జరించుటయేగాక దివస్పతి నిగూడ ధర్మేతరమార్గమునఁ బ్రవర్తించఁజేసినాఁడు.

మ—మీబోటివారిమాట నేను విశ్వసించక తప్పదు గదా! ఏమి ఆయధర్మము?

నా—తనయనుజుండైననంపర్తునికి వంశపరంపరాలబ్ధ మగుదాయ మీ యక వాని నింటనుండి వెడలఁగొట్టె. అంతతోఁ బోక మఱి యు మాటుమాటాడినచో దేవవిభునితోఁ జెప్పి దేవలోకము నుండి వెడలఁ గొట్టించెద ననియె.

మ—అహహ! ఏమి ధనలోభము!

ఉ. బంధులు మిత్రు లావృత్తును • భ్రాతృకు సాటికి డారు భ్రాతృసం బంధము జన్మతోభవము • పైత్తుకవిత్తవిభాగవేళ లో భాంధత భ్రాత శత్రు వగు • హ! ధనతోభ మ దెంతడుష్టమో బంధము ద్రెంపివై చురిపుభావము పెంచెను నెట్టివాఱిన్.

నా—మరుత్తా! ఎంతనీతివేత్తయైనను విత్తవిషయమున నుత్తమేతరుం డగు. అది యటుండనిమ్ము.

తే. సోదరోద్గతవాదంబు • సొమ్ముతోనె పోదు మనమునఁ జలమును • బొందఁజేసి పొసఁగనీయదు భ్రాతలఁ • బాత్తునొంద సహజశత్రువు లైరిగా • సహజు లివును.

నా—సత్యమే. సత్యమే.

మ—మహేంద్రుఁ డిది మందిది కాదని బృహస్పతితోఁ జెప్పలేదా?

నా—సంపర్తుఁడు సభాముఖంబుననే తనకు దాయభాగ మిప్పించు మని సహస్రాక్షు నభ్యర్థింప బృహస్పతివశీకృతమనస్కుఁ డగుసహ స్రాక్షుఁ డంధప్రాయుడై జ్యేష్ఠునకే గాని నీకు భాగములేదు పొమ్మనెను. అంగిరసకనిష్ఠుఁ డిది యధర్మ మనియు సఖిల శ్రుతిస్మృతివిరుద్ధ మనియు వాదించ నేదియు వినిపించుకొనక

పై పెచ్చు గట్టిగ మాటలాడినచో దేవలోకభిక్షుని గావించె
ద నని బెడరించెను.

మ—సుభక్తామంటపవాసు లందఱు నూరకుండిరే ?

నా—వీమి నేయుదురు ? మాటుమాటాడినచో మహేంద్రబ్రహ్మ
తులకు విరోధు లగుదురు. అట్టిసభలో నిలఁబడుటకంటెను
అట్టివానిరాజ్యమున నుండుటకంటెను ఎక్కడఁజేనియఁ బోవుట
య్యుత్తమోత్తమం బని దేవలోకంబు త్యజించి భూలోకంబునకు
వచ్చినాఁడు. భూలోకముగూడ మహేంద్రునిసామ్రాజ్యము
లో నొకభాగమే యగుటచేత ప్రకటజీవనంబున జీవింప నొ
ల్లక యున్నట్లునివలె సంచరించుచు ప్రచ్ఛన్నజీవనంబున జీవిం
చుచున్నాఁడు.

మ—అభిమానధనుల కట్టిలే యుండును గదా !

నా—కావున సతని నీవు యాజకునిగా వరించితివేని దివస్వతిబ్రహ్మ
తులయందలిద్వీప్యక్రోధంబుననై న నీచే యాగము చేయించును.

మ—సావము ! ఆమహానుభావునకు మహేంద్రకృతపరాభవమునను
మహాకోఠంబునను నిజముగా మతినైకల్యము కలిగె నేమో!

నా—లేదు. లేదు. యోగసిద్ధిచే స్వస్వరూపజ్ఞుని యగునశంకు ధై
ర్యైర్ధైర్యంబుల నవలంబించి మనోనైకల్యంబు గలుగకుండఁగాఁ
జేసికొని నిజస్థితి పరుల కెఱుంగరాకుండ నున్నట్లుని వలె సంచ
రించుచున్నవాఁడు.

మ—యోగశక్తిచే దనకు మొదటఁ గలిగిఁగ్రోధాదుల నిర్మూలించి
యాత్మరాముడై యుండనేమో ! నేఁడు వెచుకొనికని దీర్ఘ
సంగీకరించునా ?

నా—కామకోధాదుల నిర్మూలించ నెవరితరము ?

తే. ఎట్టియోగసిద్ధున కైన • నెట్టితపసి

కైన గని దీర్చ నవకాశ • మబ్బె నేని

యణచిపెట్టినక్రోధ • మాయనలునట్టు

లఖలభవనంబులను గాల్చి • నదియె రేగు.

వానికోధానలం బెన్నటికి నాటిపోదు. దానికి నీ వనిలుండ వగుము. తతోగ్రాహిజ్జ్వలల దివస్పతిబృహస్పతులగర్వంబు భస్మీభూతం బగును.

మ—నారదమహర్షి ! భవదాజ్ఞానుసారంబుగఁ బ్రవర్తించుపాఁడ. నా మనవి యెఱుఁగి కలదు. చిత్తగింపుము.

నా—ఏమది ?

మ—బహుజనావాసం బగుకాశికాపురంబున నున్నట్లు లెందఱో సఁ చరించుచుందురుగదా! కొందఱు యోగసిద్ధులు నున్నట్లులవలె సంచరించుచుండుదు. వారిలో నామహానుభావు నే నెట్లు గు ర్తింపఁగలుగుదునో సెలవిమ్ము.

నా—అది గూఢముగా నుంపవలసిన విషయము. కాశ్యానుమేయ యత్నుండవు కావలయును జామీ !

మ—రహస్యముగా నుపదేశింపుము. (దగ్గఱఁ జేరును.)

నా—(మరుత్తునిచెవిలో ఏదియో చెప్పును.)

మ—(సంతోషసంభ్రమములతో) చిత్తము మునీశ్వరా ! ధన్యుఁడ నైతిని. భవదనుగ్రహంబున నీత్రోవనే కాశికాపురి కేగద ను. కాశికాపురిలో నున్నట్లులను బొధింపకుండ రాజాజ్ఞ కల దు గావున నేనును ఉన్నత్రవేషముననే సంచరింతును. నాకుఁ గార్యసిద్ధి గలుగ నాశీర్వాదింపుము.

నా—మతుత మహారాజా !

తే. సువభమునఁ బోయి యోగీశుఁ ♦ సుప్రసన్నుఁ
 జేసికొని వానికృపచేతఁ ♦ జిత్తమందుఁ
 కలఁచుయజ్ఞంబు గావించి ♦ ధన్యుఁ డగుము
 స్వర్గనాథుఁడు గురుఁడును ♦ వశులు గాఁగ.

నేనును కనుపెట్టి చూచుచుందు. ఈలోపున నాకేదేని అల్ప
 హారమో అధికాహారమో దొరకకుండఁగ నింతకార్యము
 తుద ముట్టునా ? నేను పోవలయును. నీ వీదారి నే కాళికాపురి
 కేగుము.

దు—చిత్తము.

(సిగ్గుమింతురు.)





శ్రీ

మరుత్తరాట్చరిత్ర.

ద్వితీయాంకము.

(కాళికాపురవీధిలో ఉన్నవేషధారి యగు

మరుత్తుఁడు ప్రవేశించును.)

మరు—రాత్రి యంతయు వెదకినను దిక్కుమాలినశవ మొక్కటి
యైనఁ గానరాదుగదా ! వరణానది మొదలు అసీనదీపర్యంత
ము గల పంచకోశమితం బగువారాణసీపురం బంతయుఁ బ్ర
తివీధిని సంచరించితిని. అదిగో ! చుక్క పొడిచినది. రాత్రి
యామమైన లేదు. అదిగో ! పురవాసాలు గంగాన్నానార్థ ము
రుగుచున్నారు. కొందఱు గంగలో మునుగుచు హర హర
మహాదేవ శంభో అని యుచ్చెర్చాడములు చేయుచున్నారు.
భం మహాదేవ శంభో యను భక్తజననినదంబు రోదనీకుమార్తె
బునఁ బ్రతిధ్వనించుచున్నది. ఆప్రతిధ్వానంబు విని కొంద
ఱులికిపడి లేచి స్నానసమయ మయినది యని వడిగా గంగా
తీరంబునకుఁ బరువెత్తుచున్నారు. నా కింక నవకాశ మొక్కవ
లేదు. ఒక్కదిక్కుమాలినపీనుఁగు దుర్లభ మయ్యె. ఈపురి

బున నున్నట్లు బాధింపరాదని కాళికాపురాధిపతి శాసించుట చేత నున్నట్లవేషధారి నగునన్న నున్నట్లుఁ దనుకొని యెవరును బాధింపరు గాని దిక్కుమాలినశకుము కన్నడినచో తన్నిర్వరగా ధ్ధ మేర్పడినచండాలు రాశవమును బలవంతముగా లాఁగికొని శ్మశానమునకుఁ గొనిపోవుదురు. దానిచే నాకార్యమునకు విఘ్న మగును. ఇంతకును దిక్కులేనిశవము దొరకలేదే. ఏమి సేయను? అదిగో! స్నానార్థ మ్మాసందులోనుండి వచ్చువారు గూడ దిక్కుమాలినశవ మనుచున్నా రేమిది? నామాట పృతిఫలించి యట్లు వినిపించెనో లేదా నా కడేదృష్టి యుండుట చేత నా కట్లనిపించెనో అయినను పొంచియుండి వినెదనుగాక! (పొంచియుండి విని) అమ్మయ్య! బ్రతికినాను. ఆసందులో నొకశవ మున్నదనియు వారు స్నానముచేసి వచ్చునప్పటికే దిక్కులేనివానిశవముగాన రాజనియమితు లగుచండాలురు తీసికొనిపోవఁ దెలుపవలయు ననియు ననుకొనుచున్నారు. నే నేమియు నెఱుంగనివానివలె బోయి యాశవమును బుజము మీఁద వైచుకొని వచ్చి మార్గమధ్యమందుఁ గూర్చుండెదను. నారదోపదేశానుసారముగ సంవర్తుని కనిపట్ట యత్నించెదను.

(సందులోనికిఁ బోయి శవమును బుజమున నుంచుకొని మరలఁ బ్రవేశించి తనలో)

అహ! ఏమి కాళీపురమహాజనుల భక్తిశ్రద్ధలు! ఈశవము దక్క నీపాటివేళఁ బరుండు జీవచ్ఛవ మొక్కడైన లేదుగదా! పరమేశ్వరనామోచ్చారణంబు సేయుచు గంగాస్నానమునకుఁ బోవువారేగాని యితరులు లేరు. అశక్తుఁ డెవఁడేని యుండిన

చో భస్మస్నాన మాచరించి భగవద్భాసము నేయుచున్నాడు. అదిగో! తూర్పునఁ దెల్లవాటుచున్నది. గంగాస్నాన మాచరించి వచ్చునాహితాగ్నులు సూర్యోదయమునకు మున్నే యగ్నిహోత్రమున హోమము గావింప వడిగా నింటికిఁ బోవుచున్నారు. దగ్గఱఁగా వచ్చి నన్నును శవమును జూచి కొంత ము దూరముగాఁ బోవుచున్నారు. అయ్యో! మైలవడితి మని సందేహించుచున్నారు కాబోలు. లేదు లేదు. తిన్నగా నిస్సందేహముగా నింటికి పోవుచున్నారు. అన్నట్లు మఱిచిపోయినాను. కాశీపురములో నట్టిమైలవడుటలు లేవుగదా! నాకీ సంశయ మేల? అదిగో! ఆసందువారు ఈపిచ్చినాఁ డెవఁడో మనసందులో శవమును ఈడ్చుకొని వచ్చినాఁ డని యనుకొనుచున్నారు. నానిజరూపము బయలువడకుండఁ జెట్టివేయఁ నునిలఁబెట్టుకోవలయును. ఎవఁడో పిచ్చివాఁ డిటు వచ్చుచున్నాఁడే! ఆతఁడు సంవర్తుఁడు గాఁడుగదా! ఆతఁడు సంవర్తుడే యైనచో నారదుఁడు వదించినట్లు ఉలికిపడి పాటిపోవలెను. సంవర్తుఁ డమర్త్యజాతివాఁడు గాన శవదర్శన మైనఁ జేయ నొల్లఁడుగదా! ఈతఁడు దగ్గఱదగ్గఱఁగా వచ్చుచున్నాడు. ఇది మృతకశేబర మని యాతఁడు గుర్తింపలే దేమో! అదిగాక యోగులచిత్తవృత్తి యెప్పటి కెట్లు మాఱునో ఎవ రెఱుఁగుదురు? ఏమైనను వీనికి నమస్కరించుట మంచిది కదా! అట్లుగనుగూడ నున్నట్లునివలెఁ గనఁబడునట్లు నడుమనడుమఁ బిచ్చిచేష్టలు చేయుచుందును.

(పిచ్చివాఁడు ప్రవేశించి శవమును నిదానించి చూచును.)

మరుత్తుఁడు—జోగిగారూ! ధండాలయ్యో! ధండాలయ్యో!

పిచ్చివాడు—అండాలయ్యా! బ్రహ్మాండాలయ్యా!

మరు—(తనలో) ఇతడు సంవర్తడు కాడుగదా! వీనిమాటలలో
గూఢార్థము లేదుగదా!

పిచ్చి—బావా! బావా! నీమగడు సచ్చిపోయినాడా! బ్రతికింపు
మన్నావా? తాతితో తల బట్టిన బ్రద్దలకొట్టు. లోపలనుండి
పోయినగాలి బుట్టపగుల్లో నుండి లోపలికి దూతి చచ్చిన
వానిని బ్రదికించి లేవదీయును జమా! నీవెందులకోయి! నేనే
కొట్టి చూచెదనులే. శో! పో! ధూ! ధూ! (అని కాండ్రించి
యుమ్మివేసి తాతితో శవముతలపై ని గొట్టను.)

మరు—(తనలో) వీనియాధార్థ్యము సరిగాఁ దెలియుటలేదు. సంవర్తడు
మాత్రము కాదు. ఆతఁడే యైనచో శవమును చూడనే చూ
డడు. చూచినను స్పృశింపడు. నేమి నున్నట్టునివలె సంచ
రింతును. (నేలమీఁదిమన్ను పోగుచేసి నెత్తిమీఁదఁ బోసి
కొనును. పండ్లీకిలించి శవపాదములకు మ్రొక్కును.)

పిచ్చి—బావా! తలబ్రాలు పోసికొనుచున్నావా? నీమగనికి గూడఁ
బోయుము. మంత్రాలు చదివెద. ఓం ఊం ఏ వం ఓ ఓం
ఇ ఇ ఈం పోయవేమి?

మరు—అది నామగడు గాదు. నీపెండ్లాము.

పిచ్చి—అలాగు చెప్ప. ఊ! ఊ! ఒక్కమాటు ముద్దుపెట్టుకోవ
లె. (శవమును ముద్దుపెట్టుకొని) పెండ్లము పెండ్లము పెండల
ము పెండ. రిండా! లేచి ముద్దుపెట్టుకో! లేవవేమి?

(చేయివట్టి లాగును.)

మరు—(తనలో) పెండ్లాముపిచ్చి ఏపిచ్చినైనను లొంగఁదీయునుగదా!

(తలయెత్తి చూచి) అపిచ్చివాఁ డెవఁడోమమ్ము జూచితివని తి
దరి నిలఁబడినాఁడు. అతఁడు సందర్భముగా గావఱయును. అతని
రాజభటు లెంతో బలాత్కారముగా నిటు త్రోయుచున్నను
రాకున్నాఁడు.

(పిచ్చివాఁడు వానిని ద్రోసికొనువచ్చు రాజభటులును
ప్రవేశింతురు.)

రాజభటుఁడు—చచ్చిపోవుచున్నాము ఈపిచ్చివాండ్రతో. మాకుఁ
గూడఁ బిచ్చి యెత్తుచున్నది. వీరిని గట్టిగా ఏమియు ననరా
దని రాజాజ్ఞ. మహాయోగులు జ్ఞానులు దేవతలు తుదకు విశ్వ
నాథుఁడుగూడఁ బిచ్చివేషముతోఁ దిరుగుదు తని వాఁనినమ్మిక.
అదియుఁ గొంత నిజమే. పిచ్చివాండ్ర నందఱ నొకమూలకుఁ
ద్రోసివేసెదము. రా! రా! దానివలనఁ బ్రజలకు బాధ లేకుం.
డఁగ నుండును.

పిచ్చివాఁడు—ఘా! ఘా! (కొండెంచి యమ్మివైచును.) ఘా!!

(తప్పించుకొని వెనుకకుఁ బాఱిపోవును.)

(రాజభటులలో)

ఒకఁడు—అరే! వీని కెంతబలమురా! బాబు! పదిమందిని దప్పించు
కొనిపోయినాఁడు. ఇదేకాఁబోలు పెట్టిబలము! అరే! దండ
నలుగిపోయి బండవాఱినది. చేయి కందిపోయినది. గుండ
డెమిఁడఁ గ్రుద్దినగ్రుద్దతో గుండె బ్రద్దలయిపోయినదిరా!
అరే! బాబూ! ఏండ్రను పట్టుకోరాదురా బాబూ!

మరు—(తనలో) ఆమహానుభావుఁడు సందర్భముగా కావచ్చును. —అ-
అతఁడే. వానిని వెంటబడింతు. (పరువెత్తుకొని పోవును.)

రెండవవాడు—చూడు. చూడు. వీర దొకపిచ్చివాడు. అపిచ్చివానివై పునకుఁ బరువెత్తుకొని పోవుచున్నాడు. వీనిని బట్టుకో.

మూడవవాడు—నేను పట్టుకొననురా. చాలారా బాబూ! చూడు. చేయి యంతయు గుండగుండ అయిపోయినది. నాకాలిమీఁద ఒక్కతొక్క తొక్కినాడు. తొక్క రేగి ముక్కముక్క లయినది. నీ వీవెట్టివానిని బట్టుకొంటివా నీకుఁగూడ మా కై నయచుభవము తెలియునురా.

నాల్గవవాడు—అమ్మో! నాపెండ్లాము పడుచుది. రాజసేవమాట దేవుఁ డెఱుఁగును. చచ్చిపోయినానా నాపెండ్లామనకు గతి యేమిరా!

రెండ—అపిచ్చివానివెనుకఁ బరువెత్తుకొనిపోవుచున్న రెండవపిచ్చివాఁ డెవఁడో గాని మహారాజో మహాయోగియో కావలెను. లేకున్న శంతముఖవర్చ స్సండునా? పాపము! వానికి నిజముగాఁ బిచ్చియైతినదో లేదా మాటువేషముతోఁ దిరుగుచున్నాడో.

మూడ—చూడండి! మొదటిపిచ్చివాఁ డెంతవడిగాఁ బరుగెత్తుచున్నాడో. వానిది పిచ్చికోపము. తరుగో పిచ్చితరుగో. అంగలువేసికొనుచుఁ బరుగెత్తుచున్నాడు.

నాల్గ—వాని కేమిగాని ఆరెండవయెట్టిపిచ్చివాడు వానివెనుకఁ బరుగెత్తలేక వగర్చుచున్నాడు. ఏమి కొఁపమునిఁగిపోయినది. వానితోఁ బరుగెందులకో!

మొద—ఏమో! వాని కేమియూహ యున్నదో. ఈపిచ్చివాండ్రలో నొక్కొక్కఁడు చాల గొప్పవాఁ డుండును. అట్టివాండు) నిజ

ముగా పిచ్చివాండు గారు. ఏకారణముననో పరిరక్తచేతనో
అట్లు ప్రాప్తమైనది యందురు.

మూడ—ఇక్కడ నింకొక్కపిచ్చివాడున్నాడురా! హూత్తు! పిక్క
కొలది పాటిపోవుచున్నాడు. ఈనైపునకు పాటిపోవుచున్నాడు.

నాల్గ—అరే! పెద్దవాడా! పిచ్చివాండు మనకొంప ద్రావినారురా
బాబు! ఏదో శవమును దెచ్చి మార్గమధ్యమున బాటవైచి
నాడురా! అనాథశవనిర్వరణనియుక్తులైనచండాలురఁ బిలిచి
కొనివచ్చి తీయింపవలెను. లేకపోయినచో మనశనికి నీళ్లు వ
దలుకోవలసివచ్చే.

మొద—అదిగో! ఆలాగునఁ బోవుచున్నాడు పొగరుబోతులవారి
వాడు. వానిని బిలు!

(తలారి ప్రవేశించి నిలబడును.)

రెండ—అరే! తలారివాడా! నల్లతుమ్మమొద్దలాగున నిలబడి
చూచుచున్నా వేమిరా! శవము కనిపింపదురా! తీసివేయ
సక్కట లేదా?

తలారి—బాబూ! ఏ మధికార మయ్యా! ఆనందువారు వర్తమాన
ము చేసినారు. వచ్చినాము. సందంఠయు వెదకినాము శవ
ము కనఁబడలేదు. ఏమి సేయు మందురయ్య!

మూడ—అపిచ్చివాండు తెచ్చి యిక్కడఁ బాటవేసినారురా!

తలారి—అలాగునఁ జెప్పరాదు? ఏమి యంతర్యధికారము? మేము
శవములు తీసివైచుకొండ్రము. మీరొక వాలమీద సాము

తీసికొనెడివాండు. కొంచె మాలోచించుకొండయ్య! మా
టలు మిగులఁజెప్పకుండి! (మఱాకనిని పిలిచి శవమును తీసి
కొనిపోవును.)

నాల్గ—మాటాడక పోవోయి! (పిచ్చివాండ్రు)నై పుచూచి) ఓయి బాబో!
ఎంతదూరము పోయినారురా పిచ్చివాండు! ముందుపిచ్చివా
నిని వెంటాడించినాడు రెండవపిచ్చివాడు. వానిని వదలిపెట్ట
లేదు. అదిగో యిద్దఱకుఁ గాళ్లు నొవ్వులుపెట్టినవి కాబోలు!
అమఱికింద నిలఁబడినారు. అమఱికింద వెఱ్ఱివాం డేమి
మాటలాడుకొందురో వినెదమా!

మొద—నీకుఁ గ్రమముగా వెఱ్ఱియైత్రుచున్నది. మనకు ముందు పని
యున్నది. పదపద. వెఱ్ఱివాండ్రుమాటలు మన కెందులకో
యి! రండి రండి.

(రాజభటులు నిష్క్రమింతురు.)

మనశ్శరణుడు—(యోగికి నమస్కరించును.)

యోగి—ఘా! ఘా! పో! పో!

మరు—మహానుభావా! రక్షింపుము రక్షింపుము!

యో—(పిచ్చినత్వ నవ్వి) మీబావ మీయూరనే యున్నాడు పో!

(కాండించి యుమ్మివేయును. తాళ్లు విసరును.)

మరు—సంవర్తా! నీ వ్రమ్మివైచినను తాళ్లు విసరినను నేను పోవువాఁ
డను గాను. శరణ శరణ.

యో—(తనలో) వీడు పిచ్చివాడు గాఁడు. అట్టైనచో నావేర్కెల్లు వీ
నికి తెలియును? (పైకి) నీ వెవఁడవు? నిజము చెప్పుము ఇది

పార్శ్వముల నెవరును లేరు గదా ! (కలయఁజూచును.)

మోడ—మహానుభావా ! నేను మరుత్తుఁడను. మీదశ్శవమునకు వచ్చి నాను.

సంవ—నన్ను నీ వెట్లు గుర్తించితివి ? నిజము చెప్పము. లేకున్న నీ తల వ్రక్క లగును జామీ !

మరు—సత్యమే చెప్పెడ. నారదమహర్షి నీనామరూపాదు లెఱింగిం చెను. దీనుఁడ. శరణుసాచ్చితి. రక్షింపుము.

సం—పరుల కెఱుంగరాకుండ నున్నతనివలె నున్నానుగదా ! నార దుఁడు నా నామరూపములు సెప్పినను దూరమునుండియే నన్ను నీ వెట్లు గుర్తుపట్టి వెంటడించితివి ?

మరు—నారదమహర్షి నా కెఱింగించినప్రకారము ఒకశవమును ముం దు వెట్టుకొని కూర్చుంటిని. ఆశవమును జూచి యులికిపడి పా టిపోయినయన్నతఁడు సంవర్తుఁ డగు ననుటచే నీవు సంవర్తుఁడ వని గుర్తించితిని.

సం—అట్లు చెప్పము. మహారాజ వైననీవు పిచ్చివానివేషము ధరిం చుటయే గాక డొక్కుమాలినశవమును మోచుకొని కూడ వచ్చినావా ? నాకై యెంతప్రయాసపడితివి ! అయ్యో ! ఇంతకు నీకు నావలనఁ గావలసినకార్య మేమి ?

మరు—సంవర్తా ! నా కభయహస్త మిమ్ము. నిన్ను శరణ మొందెదతి.

సం—అమరాధిపతికిఁ గూడ నభయహస్త మియ్యసమర్థుఁడ వగునీకు నభయ మీయ నే నెంతఁజాడను. భవభిలషితం బెఱింగింపు.

మరు—మదీయకులగురువంశజాతుఁడ వగు నిన్ను నేను నాయాగ మున నుపదర్శనంబు గావించఁ గోరుచున్నాను.

మరుత్తరాట్మరీతి.

సం—మరుత్తా ! మాకు వంశపరంపరగా వచ్చుభనమును మహాజనా శ్రీయంబును యాజకత్వంబును మా కన్నయగు బృహస్పతి గ్రహించి నన్ను నింటనుండి వెడలఁగొట్టినాఁడు. భవదీయ కులయాజకత్వము వానిదే. కావున వాని నభ్యర్థింపుము. ఆతఁడే దాని కర్హుఁడు.

మరు—నంపర్తా ! శానిహోతాహముననే నేను యాగసంభారములు సిద్ధము గావించి వాని మహద్రష్టగా వరింపఁబోవ న న్నుతఁడు నిరాకరించి పామ్మనెను. ఇంక వాని నభ్యర్థింప నామనం బొల్లదు. అమర్త్యనాథునకు యాజకుఁ డగుతనకు మర్త్యుఁడఁ నైన నాకు యాజకత్వమున కొప్పకొనుట గౌరవహానిమూల ముట. ఇంతకు వాని నన్న నేల ? దివస్పతిమాటలకు లోనై బృహస్పతి నన్ను నిరాకరించెను.

సం—బృహస్పతిమాటలకు లోనై దివస్పతి నా కన్యాయ మాచరించి నాఁడు. దివస్పతిమాటలకు లోనై బృహస్పతి నీ కన్యాయ మాచరించినాఁడు. ఎట్లైన నేమి ? ఇద్దఱును తోడిదొంగలే.

కావుననే పానిరాజ్యమున నుండ నొల్లక యాలోకముగూడ వీడివచ్చి యిటఁ బ్రచ్ఛన్నవేషముతోఁ గాలక్షేపము నేయఁచున్నాను.

తే. రాజ తనయాశ్రయంబున • రాజపురుషు

లాకుమాటలు విని వ్రజ • కహితరీతి

నకువఁ జూచిన వాని యశ్వానాయరాజ్య

మందు నివసించఁ బ్రజకుఁ బ్రాణాంతకంబు.

అమరగురుం డనుచేరు పెట్టుకొని నాయన్న యాచరించునన్యాయమునకు మేర యున్నదియా ? తుదికి అమరవిభుండు నట్లె

యయ్యో. నిన్నుఁ జూచినమున్నగుఁడ వాని కీర్త్య యుండెడిది. వానికిఁ దోడ్పై బృహస్పతి సేఁ డిట్లు సేసెను. అన్నజ్జనకుం డైనయంగిరసునిద్రవ్యమును కులయాజకత్వమును దానాకృమించుకొని యున్నపుడు నీయాగ మేల సేయింపఁజోగట్టిగా నడుగుము. అతఁడు పూర్తిగా నిరాకరించినచో నన్ను వరింపుము. అపుడు నీచేత యాగము సేయించెదను.

మరు—మహానుభావా ! ఆచివరమాట యొక్కటియే కాలును. నాకా వరము దయసేయుము.

శ. ఆవమతిసేసి పా మ్మనిన * యాతని స్వేచ్ఛలు వేడికొందు గారవమున మిన్నయైనయలఁరాచకొలంబునఁ బుట్టినాఁడ నాదివి భువి యొక్కటైన నలఁదేవగురుఁ వరియింప నొల్ల నాదివిజమునీశునత్కృపను * దేవ ! భవత్పద మేను బట్టితిన్.

ఉ. ధన్యుని నన్నుఁ జేసెదో హఃతంబుగఁ జేసెదో నామహాశ సంమాన్యచరిత్ర ! నీదయ శ్రీమంబని యెంచక నన్నుఁ గావుమీయన్యుడ గాను మాకులముఁయాజకుఁ డాఁ గద మీదుతండ్రి నేనన్యునిఁ గోర నొల్ల భవఁదగ్రీజమాట తలంప నెన్నఁచున్.

సం—నాయగ్రీజనియెడ నా కెంతరోతి గలిగినదో నీకును వానియందంతరోత. గలిగినది. కావున నీకు నేను సాహాయ్యము సేయుట యుచితము.

ఉ. ఓయి మరుత్త ! నీయెడల * నుద్భవ మందిత్రేమ ముంచుమీడ్చి యాయమరేంద్రమీఁదఁ గలఁహంకృతి దప్తుగ నుండనిమ్ము నాకాయమరేశయాజకమఁదగ్రీజనందులఁ గల్గుకోద్రమే నేయును నన్ను యాజకునిఁజేయుము యాగము శత్రుభంగమున్.

మరు—ధన్యుడను. భవదాజ్ఞకు ఆర్థుడను. (నమస్కరించును.)

సం—మరుత్తా! మహేంద్రుడేని మహేంద్రీపురోహితుడేని తుదకు
మహాదేవుడేని మనలఁ బ్రతిఘటించుఁగాక! లెక్క సేయ న
క్కఱ లేదు. ప్రతిఘటించినవారి నుక్కడంతువుగాక. అది
యటుండనిమ్ము.

తే. గంగసాక్షిగఁ బలికెద * గర్వ మనకు

మమరిగురుఁ డైన నమగులఁబ్రతిఘటించి

బంటు లై యుండ్రు నీతూగఁబాటమందు

వారిమాయకు నీవు లోఁబడకయున్న;

దివస్పతిబృహస్పతు లిద్దఱును మహామాయావులు. నీవు వారి
మాయలకు లోబడి న న్నతిక్రమించి పోతివేని శాపాన్నిచే
నిన్ను నవంశముగా నిలుపున నీటు గావించెద.

మరు—గురుకరా! మీపాదయుగళి వీడి పోవుదునా? దేవమానవ
రక్షణిశాచాదిగణంబు లొక్కటియై మాయలు పన్నుఁగాక.
అమాయలకు లోను గాను. ని న్నతిక్రమించి వర్తించితినేని
నిఖిలభావిలోకగుతులకు నేను దూకుండ నగుదు. మీశాపావశ్య
కత లేకుండఁగనే నాచేసినగురుద్రోహంబునను మిత్రద్రోహం
బునను నవంశముగా నేనే నశింతును.

సం—నీ కిప్పు డిట్లు తోచినను బాధలు గలిగినవ్వను భావము మా
టు నేమో. అన్య లోనలు గొలిపినవ్వ డాశయ మంతయు
నకటావికట మగును.

ఉ. బాధలువెట్టఁ జూచెదరు * బాధల నన్నిటిఁ బాపుకోవలెన్

యోధులదండు పంపెదరు * యోధులఁ గూర్చి జయింపఁగావలెన్

శోధన సేసి యన్నిటికిఁ * జూడవలెం బరిహారమార్గముల్

యోధవరా! మరుత్త! హృదఃకౌమోద్ధతి డింపఁగరాద యెన్నఁపున్.

మరు—గురువరా! మీ రిన్నివిధములఁ జెప్పవలయునా? నేను మీ
ముల బాధపెట్టుటయే కాక దోహముగూడఁ జేసినా? నాశపథము చిత్తగింపు.

ఉ. పాణిము వోయినఁ జననివాక్యము దాటుట సంభవించినఁ
బాణిముకంటె నెక్కుడుగ * భావనసేయుదుఁ దండి వానిదా
పాణిము సేతులారఁగను * బాపెనుపాపము సంభవించినన్
బాణుల నీదుపాదములు * పట్టితి దాటన నీదుమాటలన్.

సం—నే నింతవఱకు భూలోకమున నానామరూపంబులు ప్రకటింపక
ప్రచ్ఛన్నుడనై యుంటిని. ఇంక నానామరూపంబులు ప్రకటిం
పకతప్పదు. అంగిరసుండ నై ననేను నీయాగమున కుపద్రష్ట
నయ్యెదను. సరేకాని—

మరు—ధన్యుడను. ఏమిసెలవు?

సం—మహేంద్రుని మించ నీవు సేయఁదలఁచినయాగంజునకు మహా
మేరువును మించిన ధనరాసులు గావలయును. నీవు మహేం
ద్రునికంటె మహత్తరధనసంపన్నుడవు గావలయును. కావున
ముందు ధనసంపాదనం బావశ్యకము. నాలుగు మట్టిపాత్రీల
తోను నాలుగుమేడికట్టలతోను నాలుగురావికట్టలతోను త
వ్వెఱువేతితోను యాగము అయిన దనిపించుటకు నేను బృహ
స్పతిని కాను.

మరు—మహానుభావా! నేను ధనాకర్షణమున కేదిక్కునకును జయ
యాత్ర వెడలలేదు. దిగ్విజయయాత్రలో నానుష్ఠంగికముగా
లభించినధనరాసు లాయాదేశస్థలకే యుచ్చుచుండెడివాడను.
యాగార్థము ధనసంపాదనముసేయుట తప్పు గాదు గావున

ఉత్తరదిగ్విజయంబు నేసి ధనరాసులు సంగ్రహించుకొని వచ్చెదను.

సం—ఉత్తరదిగ్విజయంబు నే మున్నది ? నవనిధులేగదా ! తొమ్మిది ముంతలసా మ్మొంత ? నీధనసంపత్తి మాచినఁ జతుర్దశభువనంబులవారును వెలుగువడవలదా !

మరు—అట్లయిన నటుదిక్కులయందును గలధనరాసు లాక్షిించి తెచ్చెదను. దండువెడలెదను. నెలవిమ్ము.

సం—దానఁ బ్రజలకు బాధ కలుగదా ? అది దిగ్విజయంబు గాదు; బందిపోటుదనము.

మరు—సంవర్తా ! అది సత్యమే కాని,

ఉ. ప్రజలను బాధపెట్టకయే * స్వర్ణపురానులఁ జేర్చు పెట్టు ది
గ్విజయము నేయుటన్న జనవిత్తము పోచుట గాదె శక్తుల
ప్రజలకు విత్తముల్ వినువ * రాజ మహాధనసాధ్యకార్యముల్
నిజబలరక్షణదులను * నిర్వహణ పెట్టులు నేయఁ జాలెనున్.

సం—మరుత్తా ! మన మిప్రసంగమువ్రేసినట్లొ విలంబము నేసిన మనయథార్థస్థితి యెరులకు బయలువడును. రాజనీతివిశేషంబు లావల విచారించవచ్చును. ప్రకృతము పరులకు బాధ లేకుండఁగ ధనరాసులు సంపాదించునుపాయ మొకటి చెప్పెదను. అట్లు గావించిన మహేంద్రునియైశ్వర్యమును మించినయైశ్వర్యమును సంపాదించి యాగము సువర్ణపాత్రలతో సువర్ణయాపములతో సువర్ణశాలలలో మహాస్వర్ణదానంబులతో వడ్డీసోపేతాన్మృతాహారదానంబులతో చతుర్దశభువనంబులవారును సేబాసులనున్న గావింపుము.

మరు—మహాత్మీ ! మంత్రసిద్ధా ! ఏమి యామునము ?

నం—హిమవంతంబున కుత్తరంబున ముంజవంతంబునువర్షకాలు గల
దూ. అనగప్రాంతప్రదేశ మొత్తయుఁ గాంచినమయంబు. అం
దుఁ బరమేశ్వరెందు పార్వతీశశీతుఁడై సంభవించును. అది పర
మేశ్వరానుగ్రహశాతులకుఁ దక్క నొరులకు దుగ్గమంబు.
సద్గురూపదివ్యరీతిని శివసహస్రనామమంత్రవతనంబు నేయువా
నికి నుగమంబు.

మరు—నీబోటిసద్గురువు నాశ్రయించిననా కది ముగమమే కదా !

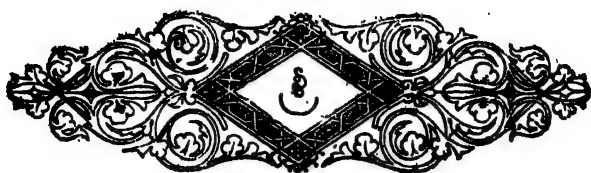
నం—నందేవా మేమి ? నీవు నీపురుషునకుఁ బోయి శకటాదిసాధనం
బులను భారనాహులను వెంటఁబెట్టుకొని హిమవత్సమీపము
నకు రమ్మ. నే నక్కడ నీకై ప్రతీక్షింతు. ధనరాసులు తం
డోపతలదములుగాఁ దెచ్చుకొనవచ్చును. సవరితాకుండ వగు
నీ కది నుగమ మగునట్లు మహామంత్ర ముపదేశించి నీకు
సహాయుండనై యుండెద.

మరు—గురువరా ! మహాప్రసాదము.

నం—ఈకాశీపురస్థాంతము చాటువటకు నున్నత్రవేషముతోనే చెటి
యొక మహాలకుఁ బోవుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)





మరుత్తరాట్చరిత్ర.

తృ తీ యాం క ము.



విష్కంభము.

విద్యాధరుడు—(ప్రవేశించి) ఈర్ష్యాపిశాచ మావేశింపకుండ నుండ
వలె గాని యావేశించెనేని ఉచ్చాటన చేయుట కష్టము.

తే. ఔర! యేమందు జగతి నీర్హ్యాపిశాచ
మావహిల్లినవారలఁకయ్యాత్మ యెపుడు
దుఃఖమయ మగుఁ బరులసంతోషవార్త
కన్దశల్యంబువారికిఁ * గలదె ఫలము ?

తే. అధికతర మైననంపద * లందువారిఁ
జూచి యోర్వనివానిని * నీచుఁ డందు
(11) రల్పు లభివృద్ధి నొందిన * నాత్మతుల్యు
లగుదు రనుభీతి నోర్వనిఁకయారఁ డెవఁడో ?

ఇందునంతవానికే యింతయీర్ష్య యుండ నితరులమూట చే
ప్పవలయునా ? ఏమో ! ఒకవేళ, వేయిచూపులవానికి చూ
పోపమిగూడ వేయిరెట్లు లభికముగా నుండు నేమో ? అయిన

ను, ప్రభువుల కట్టియిచ్చు గలిగినేని ప్రజలకు బాధలు గలుగును.

(తెరలో)

బాధలు కలుగు నని నెమ్మదిగా ననుచున్నావా ?

విద్యా—గంధర్వకులపతి ! నీవా ? రావయ్యా !

గంధర్వకులపతి—(ప్రవేశించి) బాధలుకలుగు నని నెమ్మదిగా ననుచున్నావా ? ఈస్వర్గము విడిచిపోయిన బాగుగా నుండు నన్నంత కష్టము తోచుచున్నది.

విద్యా—అందఱు నట్లే యనుచున్నారే. మిమ్ముల నెందులకైన నియోగించినారా యేమి ?

గం—అయ్యో ! చెప్పకొనుటకు సిగ్గు. వినియే యుందువు. అయిన ను జెప్పెద. విను.

విద్యా—ఏమది ?

గం—మేము భూలోకమునకుఁ బోయి మరుత్తునియెడఁ బ్రజలకు ద్వేషము గలిగింపవలయు నట. మహేంద్రునిగుణము లన్నియు మంచిగుణంబు అని గానమునేయవలయు నట.

విద్యా—భూలోకమునకుఁ బోయి వచ్చినారా ?

గం—ఇప్పు డక్కడనుండియే వచ్చుచున్నాము.

విద్యా—భూలోకమున మీప్రయత్నము కొనసాగెనా ?

గం—కొనసాగుట కేమున్నది ? మామాటలు మాపాటలు వినినవారే లేరు. మరుత్తునియెడఁ బ్రజలకును బ్రజలయెడ మరుత్తునకును గలమతిభావము బ్రహ్మకైన భేద్యంబుగాదు. వానివర్తిచాలనమున నెంత వెదకినను దోషము లేకమైనఁ గానరాదు. మన మహేంద్రునిచర్యలు వినుటచే, మహేంద్రుఁ డన్న నిద్రవఱకే

హరిమఃస్సులలోఁ గొంచెముద్వేష ముదయించినదిగాని సకల సామ్రాజ్యాధిపతియు యాగఫలదాయకుఁడునుగాన నేమి యనుటకును సందేహించుచున్నారు. మాబోధనములు వినినపుడు మామీఁదను మహేంద్రునిమీఁదను గూడ మానవులకు రోత పుట్టుట ప్రారంభ మయినది. దానితో మేము వెనుకకు మరలి వచ్చినాము.

విద్యా—అప్పరసలయత్నము లేమియు నెఱవేటలేదా ?

గం—మనుజులలో మహానుభావుఁ డెవఁడైన బయలుదేరినచో, వానిని జెఱపుటకు మనవారికి మహాసాధన మామాయసానులు. అదిగూడ నేఁడు వ్యర్థ మైనది. మానవలోకమున అందును గంగాగోదావర్యాదిమహానదీప్రాంతమున అక్కడ నిక్కడ నన నేల ? చతుస్సాగరపర్యంతప్రదేశమున వేల్పువేళ్ళలయాట లిప్పుడు సాగుట లేదు. అచ్చటిదింపతులు పరస్పరము ధర్మార్థ కామములయం దనతిక్రమణీయబంధము గలవారు. ఎవ్వఁడేనికక్కుటిలిపడువాఁ డుండెనా యాతనిమనస్సునకు భూలోక వేశ్యలునచ్చినట్లు ఈవేల్పువేశ్యలునచ్చరు. ఆచంచలాక్షులచూపుతసాగసులకు రుచిమరగినవారికి మనవేల్పుసానులదయ్యపుఁజూపులు రుచింపవు. భూలోకవేశ్యల యానందస్వీన్నగాత్రీస్పర్శము వారిహృదయంబులఁ బ్రేమాద్ద్రంబులఁ గావించు. అట్టి ఘోరికి ఆనందజాతస్వీన్నత యెఱుంగనికష్టబొమ్మలు కమనీయంబు లగునా ?

విద్యా—నిజము నిజము. అప్పరసలుగూడఁ దిరిగి వచ్చినారా ?

గం—భూలోకమున నిలఁబడలేక వచ్చినారు. ఇంద్రునిబలాత్కారమున భూలోకమునకుఁ బోయి వలపులేనివారికి వలపు గలిగిం

వఁ గావలసింన్నియత్నములు గావించి తుదికిఁ బరాభవపాత్రీ
మై నేలపై నిలువలేక వచ్చిన వారిగోల యేమని చెప్పను?

విద్యా—బాగు బాగు. పోనీ- వెడలినవారందఱు మరల స్వగ్గమునకు
వచ్చినారుగదా! ఏబ్రాహ్మణశాపముననైన హీనజన్మ మెత్త
కుండ దాటి వచ్చినారు. అంతే చాలు. సంతోషింపవలసినదే.
గం—అదిమా?ము జరుగలేదు. విద్యాధరా! నాకొకసందేహము
గలిగినది. అది నీవు విడఁగొట్టవలయును.

విద్యా—ఏమది? నాకు శక్య మగునేని సంశయనివృత్తి చేసెద.

గం—ఇంతమందిని ఇంద్రుఁ డిట్లు బాధపెట్టట యేల? మర్త్యమా
తుఁ డై మరుత్తుని లొంగదీయుటకై వజ్రము ప్రయోగింప
రాదా? అది పౌరుషముగాని ఇదేమిష్ఠితి యయ్యా!

విద్యా—(నిరసనముతో)ఆ! వజ్రము గిజ్రము అక్కడఁ బనిసేయవు.

గం—ఏల? మరుత్తుఁడు కుతిగిరులకంటె గట్టివాఁడా?

విద్యా—అదికాదు. దానికిఁ గారణము వేఱుగా నున్నది.

గం—ఏమది?

విద్యా—మరుత్తుఁడు సంవర్త నాశ్రయించి యున్నాఁడు.

గం—ఆశ్రయించిన నేమి? ఆతఁడుమాత్రము వశాయధపుదెబ్బల
కాఁగూనా?

విద్యా—ఆతనిబ్రాహ్మబలము సామాన్యమనుకొంటివా యేమి?

గం—ఈదంభోస్తుల కేమి? ఇట్టిదంభోస్తులు విని దంభోధిధరుఁడు దం
భోలి మూల దాఁచినాఁడా యేమి?

విద్యా—బ్రాహ్మబలమునుగుఱించి దంభోస్తులనకుము. దంభోస్తులో
అదంభోస్తులో పర్యవసానమునఁ దెలియును. మనజంభ భేది

చ్యవనునిదెబ్బ తిన్నప్పటినుండియు బ్రాహ్మణులతోలికి బో-
డు. బ్రాహ్మణులను శయము పుట్టినది.

గం—చ్యవనునిదెబ్బ యంటివి. ఏమది ?

విద్యా—అశ్వినీకుమారులు చ్యవనునికి వార్ధకంబునఁ బడుచుఁదనపుఁ
బటుత్వము గలుగుటకు మంచిచ్చి యున్నారు.

గం—ఓను. అది విన్నాను.

విద్యా—చ్యవనుఁడు ఆతనిమామచే యాగము చేయించుచు అశ్వినీ
కుమారులకుఁ గూడ హవిర్భాగము లిచ్చునట్లు కొత్తయేర్పా-
టు గావించినాఁడట.

గం—బాగుబాగు. కృతజ్ఞత కూపినాఁడు. మంచివారి కుపకారము
చేసినచో వ్యర్థ మగునా ?

విద్యా—అది మనముపేంద్రుఁడు నిశ్చయించెను.

గం—నానిఁకొంప యేమి మునిఁగినది ? తనకుఁ బెట్టకుండు నితరులకుఁ
పెట్టలేదుగదా ?

విద్యా—అశ్వినీకుమారులు దేవవైద్యులట. వైద్యులకు హవిర్భాగాధికా-
రము లేదట.

గం—వైద్యులుగనుకనే తప్పక హవిర్భాగ మీయవలయును. వారి
వలన నెంతదెందతో నుఖ మొందుచున్నారు. వారిసాహ-
య్యము కోరనివా రెవరుండురు ? వారితో విరోధము తెచ్చు
కొనుట మంచిది కాదు. తుది కేమైనది ? వారికి హవిర్భాగ
మిచ్చినారా ?

విద్యా—చ్యవనుఁడు అశ్వినీకుమారులకు హవిర్భాగము లిచ్చితెడ నని
యిందుని ధిక్కరించిమాటలాడి అరీతిగా మంత్రపూర్వకము
గ హవిర్భాగ మిచ్చినాఁడు.

గం—నువ్వేందుకొక డొప్పకొన్నాడా ?

విద్యా—మొదట ఒప్పకొనెడువాడా ? వజ్ర తనవజ్రాయుధము పోయోగింపబోయె.

గం—అ! బ్రాహ్మణునిమీఁదనా ? ఆశ్వేరులమీఁదనా ?

విద్యా—అందఱమీఁదఁగూడఁ బ్రయోగింపబోయె.

గం—అయ్యయ్యో! బ్రహ్మహత్య చుట్టుకోలేదుగదా !

విద్యా—చ్యవనుడు సామాన్యబ్రాహ్మణుఁ డనుకొన్నావా ? ఆతఁడు గోపద్రోకంబున ఆప్పడే యొకహోనుము గావించి యుగ్గరూపుఁ డగునొక రాక్షసు నృజించె. అప్పు డారాక్షసుఁ డొక్కని మ్రింగెద నని యిందుగ్రినిమీఁదికి దురికినాడు.

గం—బాగుబాగు ! తర్వాత!తర్వాత!

విద్యా—తర్వాత నేమున్నది ? వజ్రధరుఁడు వజ్రసహితముగా శాస్త్రశూరోత్తముపాదములపైఁ బడినాడు.

గం—అప్పు డాబ్రాహ్మణుఁడు శాంతించెనా ? ఆరాక్షసుని శాంతింపజేసెనా ?

విద్యా—అ! శాంతింప కేమి ? శాంతింపజేయ కేమి ? బ్రాహ్మణునికి మనస్సులోఁ గోప ముండునా ?

చ. పవనము నగ్ని నీరము స్వభావగుణంబును వీడనట్లు బ్రహ్మవరుఁడు వీడకుండునుగదా! స్వగుణం బగుశాంతబుద్ధి హేతువు డగురీతిఁ జూపకయే * ద్రోహము నేసెనుదుష్టబుద్ధిపై రవిలెడునంతలోనె యవశరాధ్యుడు కాల్గెఁ బడంగ శాంతుఁ డా.

బ్రాహ్మణుని శిష్టజీవి కొంచెము వాక్కాతస్యము ఉండునే మోగాని హృదయకాతస్య మెన్నఁడు నుండకు.

గం—నిజమే నిజమే. మరుత్తునిపైకి వజ్రాయుధము పంపకుండుటకుఁ

గారణ మివ్వడు తెలిసినది. అందులకే బృహస్పతి సంతగా బలిమాలుచున్నాడు.

విద్యా—వై జయంతమున ఇందుగఁను బృహస్పతియుఁ గూడ నున్నారా యేమి?

గం—ఊఁ! మేము భూలోకస్థితి చెప్పినతర్వాతవా రిరువురు నేదియో యాలోచించి అగ్నిహోతుని మరుత్తునొద్దకు దూతగాఁ బంపినారు. అగ్నియు వారిబలాత్కారమున విసువుకొనుచు భూలోకమునకు వెడలినాడు. ఎవరికై నను తప్పదుగదా!

విద్యా—విశేషము లరయ నేనును వై జయంతమునకుఁ బోయివచ్చెద.

గం—నాకు నెల విమ్ము. ఒకమాటు ఇంటికిఁ బోయి వచ్చెద.

(నిష్క్రమింతురు.)

(వై జయంతమున ఆలోచించున్న మహేంద్రుడును

బృహస్పతియు పోవేళింతురు.)

మహే—గురువరా! నాయవస్థ దలఁచికొనిన నాకే వింతగా నున్నది. అబ్బబ్బా! మహేంద్రపదవి నొందుటకంటె ఇంతగంగా మృతము దాగి గంగాతీరమున నేవృక్షమూలముననో కూర్చుండి కాలక్షేపము నేయుట యుక్తమ మనిపించుచున్నది. కాని, ఎట్లయిన లభించినపదవి రక్షించుకొనక తప్పదు గదా! నాఁడు సవతితమ్ము లగుదానవుల హింసించ మానవసాహాయ్య

ము పొందవలసివచ్చినది. మానవులు కష్టమయుగా మహిమ
న్నతపదవి నొంద నభిలషించి మనల లోకువనేసి మాటిమా
టికి మహేంద్రీపదవి లాగికొన మహారంభయాగంబులు సేయ
మొదలిడినారు—ఇప్పుడు మునుపటివలె గాదు. మూలమూ
లలందున్న వారందఱు పైకి వచ్చి మాకు స్వారాజ్యము కావ
లె నని కొందఱు మాకు సామ్రాజ్యమే కావలయు నని కొం
దఱు మాకు మహాసామ్రాజ్యమే కావలయు ననువారు కొం
దఱు మాకు మహేంద్రీపదమే కావలయు ననువారు కొందఱు
ను బయలుదేరి మితిమీరి మాటలాడుటయే గాక యేదియో
యొకయొక మాచరింప దీక్ష వహించుచున్నారు. ఏమి చేయు
దము? మొదట మనమే నెత్తిమీఁద నెక్కించుకొనినాము.
వారిని నేడు దిగు మనివ వారికిఁ గష్టము. ఆహా! సిగ్గు! సి
గ్గు! మనము మధ్యమలోకవాసులకు మనయగ్నిహోత్రుని
స్వయముగా దౌత్యమునకుఁ బంపుట సంభవించినదా! మన
యాజ్ఞాప్రకార మాతఁడు యాగ మాఁపఁడేమో యని సంశ
యమా!

బృహ—అంతియే కాదు. మున్ను యాగోపదత్తనము నిరాకరించిన
యమరాచార్యుడే యాగోపదత్తనము సేయ స్వయముగా న
భ్యర్థించుచున్నాఁ డనువార్త పంపుటయో! అదికూడ నాతఁ
డు నిరాకరించునేమో యని యాందోళనమా! అహహా!

మహే—గురువరా! ఆతనియాగ మేయుపాయంబున నైనను మీ
రాఁవకున్నచోఁ జాలఁ జిక్కులున్నవి. మన మప్పురగిప్రముఖుల
మూలమునఁ జేసిన యుపాయము లన్నియు వ్యర్థము లైనవి.

కానియాగ మాఁగట కెవ్వరికిని శక్యము కాలేదు. నాశక్తి
యంతయు ధారపోసితిని.

తే. ట్రాత్రబల మెంతయున్నను * గార్య మేమి
బ్రాహ్మబల మింత తోడయి * పరగకున్న
బ్రాహ్మతేజోభిరక్షణ * బలముకల్పి
మర్త్యమాత్మనిదరి జేర * మదిని వెఱతు.

తే. అట్టితేజంబు నణఁవగ * నలవి యైన
బ్రాహ్మతేజంబు నీయంద * వఱలుఁ గావ
నామరుత్తునియాగంబు * నాఁపునేయ
వయ్య ! గురువర్య ! గౌరవ * మరయ వయ్య !

బృహ—సత్యమే. బ్రాహ్మట్రాత్రబలంబులు రెండును బరస్పరము స
హాయ మైన నెద్దియేని సాధింపవచ్చు.

తే. బ్రాహ్మబల మెంతయున్నను * ఫలిత మేమి
ట్రాత్రబల మింత సాయమై * కలియకున్న
క్షూలఁ బడియున్ననంవర్త * మూఢమతికి
నామరుత్తుండు గూడ నే * డడరె బొగరు.

నాచేత నైనవని కింతగా మీరు చెప్పవలయునా ?

తే. భవదభీష్టాస్థితికై * పాటుపడెదఁ
ద్వద్విరోధి మరుత్తుఁడు * మద్విరోధి
వావియాజకుఁ డైనమఱిద్భ్రాత్రమీఁది
దేవీవహ్నియై దహించు * దేవ్యగణము.

ఇప్పుడు మహాయత్నంబు నేయవలసివచ్చినది. మున్నె యైన
చో నాయందలిభక్తిచేతనో భయముచేతనో నేను వలదన్న
నాతఁడు యాగము మానకుండునా ?

తే. మర్దబాతి యనెను • మర్దంబు సెప్పఁచుఁ
జేత నున్నవానిఁ • జేతులార
విడిచినార వాపుడు • విడివడి యాతండు
వెట్టియోగిఁ గూడి • వేచు నిపుడు.

మహేం—కానిమ్ము. ఇపుడు మన మేమనుకొనిన లాభ మేమున్నది?
అప్పుడు నీనైనఁ గట్టిగాఁ జెప్పినచో నే నొప్పుకొనకుండునా?
బృ—నేను కొంతదూరము చెప్పి చూచితిని.

తే. ప్రభులు తాత్కాలికం బైనఁఫలము గోరి
యాశ్రితానికి నెద్దియో • యాజ్ఞ యిడుదు
రది హితేతర మనిసెప్ప • నాలకింప
రథిక మాతనిపైఁ గోప • మపుడ గల్లు.

మహేం—మీవంటియమాత్యులుగూడ నట్లు సంశయించిన నింక
నేమున్నది! ఇంతకు-

ఆ. హితము సెప్పవాఁడు • హితమును వినువాఁడు
దుర్లభుండ యనుట • ధృవము జగతి
గురుబహిష్కృతునకు • గురువుగాఁ గుదురుబా
హ్మణుఁడు గల్లు నంచు • నరయ నైతి.

సరే! జరిగినదానికై వగచిన లాభ మేమి? మనమ్ము దూత
గాఁ బంపిన యగ్నిహోత్రునిమాటలు విని మరుత్తుఁడు యా
గయత్నమున నుండి విరమింపకుండునా!

బృ—మున్న నిరాకరించిననేనే యాగోపదర్శన మభ్యర్థించితి నన్న
వార్త వినెనా మరుత్తుఁడు సంవర్తని విడిచి యొక్కవరుగున
మనయగ్నిహోత్రునితోఁ గలిసియే వచ్చును.

చావరసాఁడు—(ప్రవేశించి) మహేంద్రా! జయము జయము. ఆ

గ్నిహోత్రుడు భూలోకముననుండి వచ్చి ద్వారమున నిలిచి యున్నాడు.

బృ—ద్వారపాలా! ఒక్కడే వచ్చినాడా? ఇతరు లెవరైన వానితోఁ గూడ వచ్చినారా? ఒకరాజుగూడ రాలేదా?

ద్వా—ఒక్కడే. మహావిచారముతో నున్నట్లున్నాడు.

మహేం—శీఘ్రముగ రమ్మనుము.

అగ్ని—(ప్రవేశించి పడఁకుచు) మహేంద్రా! విజయోస్తు.

మహేం—అగ్నిహోత్రా! యేమి వివర్ణవదనుడ నై యున్నట్లున్నావు? నీవర్చస్సు మాటిపోయినది. ఏమి! ఏమి! అనీతిదూరుండు దూతగాఁబోయినన్ని దుర్నయంబున నేమైన నవమానపఱచెనా?

అగ్ని—మహేంద్రా! మరల మీదర్శనము చేయుభాగ్యము పట్టినం దులకు సంతోషించుచున్నాను.

బృ—(మీఁదఁ జేయి నైచి నిమురుచు) అగ్నిహోత్రా! ఏమియీ గుండెలదడ? ఏమియీభయము? విశ్రమించి నిర్భయముగా జరిగిన దంతయుఁ జెప్పు. సంవర్తఁడు ని న్నేమైన ధిక్కరించె నా? మరుత్తుడే మర్యాదమీటి మాటలాడినాడా?

అగ్ని—దివస్పతిబృహస్పతులారా! ఆసంవర్తతేజంబు చూడఁగానే నాకు పడఁకు పుట్టినది. తుద కతఁ డొకమాటమీఁదఁ గోపము నొంది కన్ను లెఱ్ఱిచేసి నన్ను భస్మావశేషుని గావించెద నన్ను వృదు కలిగినగుండెలదడ కొంచెమయినను తగ్గలేదు. ఇప్పుడు సురాచార్యహస్తస్పర్శప్రభావంబునఁ గొంచెముధైర్యము వచ్చినను మరల సంవర్తముఖవర్తిక్రోధరేఖ జ్ఞప్తికి వచ్చి గుండె గుఱలుమనుచున్నది.

బృ—నీవు సర్వదాహకుఁడవు. సర్వమును భస్మావశేషముగఁ జేయ

శక్తుడవు. ని న్నాబ్రహ్మచారిగాఁడు భస్మావశేషునిగాఁ జేసెద నని బెదరించుటయు దానికి నీవు బెదరుటయు నాశ్చర్యముగా నున్నదే !

మహేం—అది సమ్యక్తగిన్నట్లు కనఁబడదు.

అగ్ని—అమరాచార్య ! నే నసత్యము చెప్పట పోదును. నా గుండె లెట్లు కొట్టుకొనుచున్నవో చిత్తగింపుఁడు.

మహేం—నీవసత్య మాడితివనికాదు. వానికంత తేజస్సు కలదా య నియుఁ గలిగెనేని యెట్లు లభించె ననియు నాయభిప్రాయము.

అగ్ని—బ్రహ్మచర్యంబువలన ను లౌకికప్రచారమునుండి నివృత్తుడగు టవలనను అట్టిమహాతేజస్సు కలిగెనేమో.

బృ—ఆమాటల కేమిగాని నీవు మరుత్తునినన్నిధికిఁ జేరినదియొదలు బ రిగిన దంతయు సరిగా వచింపుము. దానినిబట్టి కర్తవ్యము నిర్ణయించుకొనెదము.

అగ్ని—మరుత్తుఁడు నారాక యెఱింగి ప్రత్యుత్థానము చేసి యానన పాద్యాభ్యాదుల నాదరించి నావచ్చినపని యడిగెను.

బృ—తరువాత. నీవేమి చెప్పితివి ?

అగ్ని—నేను సకలలోకసామ్రాజ్యాధిపతి యైనమహేంద్రునిదూతనని వచించితిని.

మహేం—ఆతఁడు భయభక్తులతో వార్త గ్రహించెనా ?

అగ్ని—జరిగినది వింటిరేని అది యంతయు మీకే విశద మగును. నేను వేఱ వచింపనేల ?

బృ—ఆతఁ డేమి వచించెనో ఆమాటలే యనువదింపుము.

అగ్ని—వానిమాటలే వచించెద. “ మహేంద్రుఁ డని పేరుపెట్టుకొని మున్ను మానవసాహాయ్యమున దానవుల గెలిచి విజయశాలి

నని సంతోషించినాడు. నేడు దానవసాహాయ్యము నొంది మానవలోకముపై దండువెడలి వచ్చుచున్నాడా యేమి? మానవమహాయాగదత్తసాజ్యవసాభక్షణమాంసలాలసం దైన మహేంద్రునికి మానవులవయి దండువెడలుట ధర్మమే. రానిమ్ము. " అని యనెను.

మహేంద్ర—ఏమి వానిగర్వము!

బృ—తరువాత నీ వేమంటివి?

అగ్ని—మామహేంద్రుడు మానవలోకముపై దండువెడలివచ్చుటకాదు. మన్మథింబున మహేంద్రుడువచ్చిచుమాటలు విను మని యిట్లు చెప్పితిని. " మా కహితంబగు యాగాచరణము మానుము. మాయాజ్ఞ యతిక్రమించితేని మాకు శత్రువు వగుదువు. దానఁ గలుగుఫలము నీ వెఱుంగనిది కాదు. "

బృ—దానిపై నతఁ డేమనెను?

అగ్ని—అనుటమాత్రమే కాదు. ఆతఁడు ప్రళయకాలమేఘగర్జనము గావించి యిట్లనె.

శా. సంకల్పించినయాగమున్ విడుతునే ♦ స్వర్గాధిపుం డిట్టు లే
శంక లేకయ వార్తఁ బంపఁదగునే ♦ సంవర్తఁ డధ్వర్యుడై
సంకల్పించినయాగరాజమును దా ♦ సాగించు సాంతంబుగా
జంక న్ని బెదరింపుమాటలకు నీ ♦ సామర్థ్యముల్ గొత్తలే?

మహేంద్ర—వజ్రిముమాట మఱచినాడు కాఁబోలు! లేకున్న వానినోట నట్టిపలుకులు బయలువెడలునా? నీవు వజ్రియుధప్రసంగము జ్ఞాసికీ దీసికొనిరావలసినది.

అగ్ని—అయ్యో! అదియు నైనది. మహేంద్రుడు వజ్రాయుధధారియై వచ్చిన నీవేకాదు జగంబు లన్నియు నొక్కటియైన నోవు

నే ? ఈబలవద్విరోధము తెచ్చుకొనకు మని బోధించితిని.

బృ—ఆమాటపై సతఁ డేమనెనో యనువదింపుము.

అగ్ని—ఆతండు క్రోధఘూర్ణితనేత్రుఁ డై,

ఉ. మాటకు ముందు వజ్ర మనుమాటలు పల్కెడు దానితోడ నే
చోటనొ కూరుచుండి యలఁసున్నపుత్రాలనొ గుల్లతాలనో
బీటలువాఱఁ జెక్కుమను ధింకపుమాటలు మానుమంచు నా
మాటలు చెప్ప మిందుగ్గికడ ధిమాటువచింపక పొమ్ము వేగమే.

అని నిర్భయముగాఁ జెప్పెను.

మహే—సురాచార్య ! ఏమి వానిపొగరుఁబోతుఁడనము! వజ్రము
సంతగాధిక్కరించినవానిని నేను తమించిననునావజ్రముతమింప
దు. అగ్నిహోత్రా ! ఈవజ్రాయుధము పంపి వానితల ద్రుంచి
వై వకున్న వజ్రధరుఁ డనుకొనుట వ్యర్థ మగునుగదా !

అగ్ని—సంవర్తసంస్తంభినీవిద్యాసంరక్షీతుఁ డగు వానియెడ వజ్రము
వ్యర్థమే యగునేమో.

మహే—అదే వచ్చినచిక్కు. అందులకే కదా ఇన్నియత్నములు ?

బృ—అగ్ని ! నీవుఁగూడ నట్టిమాట లాడుచున్నావా ?

అగ్ని—సంవర్తతేజోమహిమం బెఱింగినవాఁడనుగాన నేననుచున్నాను.

మహే—బృహస్పతీ ! మీవానిమూలముననే మాకింతబాధవచ్చినది.

బృ—కాపుననేకదా యాగము మాన నిష్టము లేదేని సంవర్తని విడుపు
మనియు నేనె యాగోపదర్శనము చేయుదు ననియు చెప్ప
మంటిని. అగ్నిహోత్రా ! ఆమాట చెప్పినావా?

అగ్ని—ఆమాటచెప్పటచేతనే యాసంవర్తఁడు నాపై మండిపడినాఁడు.

బృ—సంవర్తనిమండిపడుటకేమి ? ఆమంట నేను చల్లార్చెదనులే. మ
రుత్తుఁ డేమన్నాఁడో చెప్పు.

అగ్ని—మరుత్తుఁడుమాత్రము మఱొకవిధముగా మాటలాడునా? వాని మాటలే వచించెదను.

బృ—చెప్పు చెప్పు.

అగ్ని—తే. స్వర్గపాలుఁడు నీవును • నములు నాకు
నన్ననోటనే మర్త్యఁ డీ • వనుచు నన్ను
ద్రోహ మొనరించి గురుఁడు నన్ • ద్రోచివుచ్చె
నతనిమాటలు సెవిబెట్ట • నర్హమగునె ?

అని పట్కఁగా నీవు గురువాకృ ముల్లంఘించిన గురుద్రోహి
వగుదు వనికూడ నాడినాను.

బృ—దాని కతఁ డేమిసమాధానము చెప్పెను ?

అగ్ని—“ శిష్యద్రోహము చేసినగురుఁడు గురుఁడే ? అట్టివానిమాట
వినకుంట గురుద్రోహము కాదు. అతి యటుండ,
తే. ద్రోహ మొనరించి గురుఁడు నన్ • ద్రోసివై వ
శరణ మైనట్టిసంవర్త • గురుని వీడ
ద్రోహ మగుఁగాదె సద్గురుఁద్రోహి నగుచు
సకలసామ్రాజ్య మొదుట • సరళ మగునె ?
నీవే యాలోచింపు.

తే. మంత్రసామర్థ్యమున నీశ • మహిమ దెలిపి
తత్ప్రసన్నత మితలేనిధనము గూర్చి
సర్వతంత్రింబు నడపెనుశౌతకర్మ
ధుర్య సంవర్త విడనాడ • ద్రోహ మగును.

దివస్పతిబృహస్పతులప్రసన్నతచే నాకు గల్గువిశేషలాభ మే
మున్నది ? అమర్త్యాచార్యుం డమర్త్యనాథునిచేతనే యాగంబు
చేయించుఁగాక! మర్త్యజాతివానితో వానికిఁ బనియేమున్న

ది ? ” అని మరుత్తుఁ డన్నాఁడు.

మహేం—బృహస్పతీ! నాయమరాధిపత్యము నీయమరాచార్యత్వముఁ
గూడదీనితోఁ దుడిచిపెట్టుకొనిపోయినవి. మానవులే మౌనల నిం
తగా నవమానపఱచినచో మనమాట యింక నెక్కడఁజెల్లును?

బృ—చివరకంటఁ జెప్పనిమ్ము. దీనికిఁ బరిహాస మాలోచింపలేమా?
అగ్ని ! తరువాత మఱే మనెను ?

అగ్ని—అనుట కేమున్నది ?

తే. ఆపదను నన్నుఁ గాచిన యావుఁ డితఁడు
ధనము మితిలేక యిచ్చిన యాతఁ యితఁడు
గోవ్యమంత్రంబు దెల్పిన యాతఁ డితఁడు
వీని విడుచుట ద్రోహమా యేయుగతుల.

అని సంవర్తునిఁ జూపుచు మరుత్తుఁ డనుటయు నాకు మాఱు
మాటాడ నవకాశ మీయకుండుటయుఁ జూచి ప్రక్కకుఁ దిరిగి
నెమ్మదిగా మరుత్తమానవనాథా ! సంవర్తుని నమ్ముకొని నకల
లోకసామ్రాజ్యాధిపతితోను తద్గురూత్తమునితోను బలవద్విరో
ధము తెచ్చిపెట్టుకొనుట నీతియే యని యనుచుంటిని. అంత
లోఁబ్రళయకాలపుష్కలావర్తకరీతి సంవర్తుఁడు గర్జించి,

తే. నరు లొసంగినహవ్యంబు యింక కిచ్చు
మోతకాడవు దౌత్యంబు యింక మోసినావు
మనుజుపతితోడ బెడరింపుమాట లేల
నోరు మూయుము మాతాడ యింక నుగ్గొనర్రు.

మహేం—హవ్యవాహన! ఎంతమాటాడినాఁడు! బ్రాహ్మణుఁడు గాన
బ్రతికిపోయినాఁడు గదాని లేకున్న ఈపాటికి నానిబ్రతు కేమిగా
తలసినదో.

అగ్ని—మహేంద్రా ! ఆతడు సామాన్యుడు కాదు.

తే. ఏమితేజంబా ! స్మరియింప • నిపుడుగూడ
నొడలు వడఁకెడు నుదుటికినడుమ సతఁడు
కోటిసూర్యప్రకాశంబు • గూర్చె ననఁగ
నిఖిలతైజసశక్తిఁ దా • నిలిపె నపుడు.

బృ—అది నూనె నీవు భయపడితివా ? అవి యన్నియు యోగుల
మాయలు. యక్షిణీవిద్యలవంటివి.

అగ్ని—గురువరా ! ఆమహాత్మునియెడ నట్టిమాయలుగాని యక్షిణీ
విద్యలుగాని యున్నట్టు తోచదు. ఆబ్రహ్మవర్షస్సు చూడ
ననలలోచను మించినవాఁ డని యనకతప్పదు.

బృ—అమరాధిపా ! ఆనలునకు ననలలోచనుని మించినవాఁ డనితోఁ
చినఁ దోచుఁగాక. ఆభిచారికహోమంబు గావించి యరక్ష
ణంబులో నాతని హతతేజుని గావించెద.

అగ్ని—ఆతనియెడల నీయాభిచారికి హోమంబులు వ్యర్థంబు లగును.
దయాసత్యశౌచాదిదూరు లగుదానవు లనుకొంటివా ? నీయ
మోఘాభిచారమంత్రశక్తులు వానిదరిఁ జేరలేక యెదురు నిన్నే
కొట్టినేమో ! ఆలోచించి ప్రయోగింపుము.

బృ—అగ్ని ! యోగిమాయావిశేషంబున నేదియో తభుక్కుమను పై
పై వెలుఁగు వానిమొగమునఁ జూచి భయపడి, వాని నొకగొ
ప్పగాఁ జెప్పచున్నావు. అంతియే కాక యమరాచార్యుఁడ
నగు నాగౌరవము హాస మగునట్లు మాటలాడుచున్నావు.
ఇదిగో ! నామంత్రశక్తి నీకు రుచి చూపించెదను చూడు.

అగ్ని—(కొంచెము భయముతో) మీమంత్రశక్తులు నావంటిసంసార

బద్ధునియెడల నమోఘములే. సంసారమాగ్నాతివర్తి యగు నం
వర్తునియెడల నీయాటలు సాగవు.

మహేంద్ర—అగ్ని! మిగుల శ్రమపడినావు. ఒక్కనిమేషము నిలిచి మ
రుత్తునియెడఁ బ్రజానురాగ మెల్లున్నదో నీవెఱింగింపఁగల దెలుపు
ము. భేదోపాయము వానియందుఁ బ్రయోగింపఁదలంతు.

అగ్ని—అది అసంభవము.

ఉ. తామము రోగజాలము నఁకాలపున్మృత్యువు నీతిబాధలున్
భూమి ఫలింపకుంటయు నఁపుణ్యపుబుద్ధులు లేక యెల్లరున్
క్షేమముతోడ నుండి నృపుఁసేమము గోరుచునుందుఁ గాన నా
భూమివిభవప్రజావశులఁపాత్తు విరోధి కభేద్య మెన్నడున్.

మఱియు,

చ. జనకునిబోలె బాలురను ఁ నద్గుణవిద్యల నేర్వఁజేసెమం
దనయులఁ బోలె బెద్దల కుదారవిధంబున నేవసేయుఁ దా
ననుజాలఁ బోలె భృత్యుల సమాదరణంబునఁ జూచు నెల్లరున్
మనమున దైవ మాతఁ డని ఁ మన్ననసేయుదు రామరుత్తునిన్.

తే. తవమునందున ధనమున ఁ ధాన్యమందు

వృద్ధభాగము నిచ్చుట ఁ శాస్త్రవిహిత

మైనఁ దమకున్ననంపద ఁ లన్ని విధున

కర్పణముసేయ సంసిద్ధు ఁ లవనిఁ బ్రజలు.

తే. మును మరుత్తుఁడు దిగ్దయఁమునకుఁ బోయి

శత్రురాజుల నణగించె ఁ శత్రుదేశ

జనుల బాధలఁ బెట్టక ఁ శౌర్యగరిమఁ

బ్రజలు వరియించి రాతనిఁ ఁ బ్రభువు గాఁగ.

తే. చతురుపాయంబు లెంతటిఁచతురు లైన

నమపజాలర యాభూమిఁనాధునెడల

నూర్వోలోకముఁ బాతాళ • మొక్కటైన
నమ్ము నామాట సత్యంబు • నాకరాజ !

అయినను ఆలోచించుటకు దేవమంత్రి కలఁచుగదా ! నాకు
సెల విమ్ము.

మహేం—అగ్నిహోత్రా ! మంచిది. (అగ్ని నిష్క్రమించును.)

మహేం—బృహస్పతీ ! మా కాచార్యుండవు. మఱియు నమాత్యుం
డవు. ప్రకృతవిషయమున ఇతికర్తవ్యము నిర్ణయించుము. సా
మయ్యము సఫలము కాలేదు. మహాదేవానుగ్రహోపాజ్ఞత
మహాధనసంపన్నుడై నవానియెడ దానయత్నంబు ధన్య మగుట
కవకాశము లేదు. బ్రహ్మతేజోబలసంరక్షితుఁడగువానియెడ
దండము చండతరంబుగ నుపయోగించిన నపాయము వాటిల్లు.
భేదోపాయప్రయోగముచకుఁ గూడ నవకాశము లే నట్లే యు
న్నది. కాని భవదీయమేధాబలమున భేదోపాయప్రయోగా
వకాశము గనిపట్టనలయును.

బృ—మహేంద్రా ! నీ వంతభయపడ నక్కఱ లేదు. అగ్నిహోత్రా
త్రునిమాటలనుబట్టి చూచినను సంవర్తఁడుగదా సర్వతంత్రీ
ము సడపవలసినవాఁడు. సంవర్తుఁడు సర్వతంత్రీస్వతంత్రీత లే
దు. అతఁడు కృత్యాచరణంబున నకృతాభ్యాసుండు. మంత్రి
లోపతంత్రీలోపము లెన్నియో జరుగును. ఆయాగమునకు సి
ద్ధి యెట్లు కలుగు? న న్నాహ్వానించి నవస్సులోఁ గూర్చుండఁ
జెట్టి నప్పు డూరకుందునా ! కర్మప్రయోగము భ్రష్ట మైనదని
చెప్పి క్రతువు సాంతము కాకుండఁ జేసెద.

మహేం—అమాత్యా ! నీ వాచార్యభావంబునఁ జెప్పుచున్నావు. అది
అటుండనిమ్ము. మంత్రిభావముతోకృత్యాంభవమే కాకుండఁ

జేయునుపాయ మన్నేషింపుము. సంవత్సరమరుత్తులసహవాసము చెడఁగొట్టవలయును. అధమతక్ష మేవ్యాజమున నైన వారల నిరువుర నెడఁబాపితిమా, మనకు విజయాశకలడు. లేదా మాతా శులము గావలసినదే.

బృ—మహేంద్రా ! మంచిది. మరుత్తునిమర్మ మెఱిగి మాసంవత్సరని తో విడఁదీయుట యేకాదు. మరల సంవత్సరనిసాన్నిధ్యమున కవకాశము లేకుండ మహాయుద్ధ మేదేని కల్పించి మరుత్తుని మరణమొందించు మహోపాయ మొకటి కనిపట్టవలయును.

మహేం—మనకది మతియునుమంచిది. మనము స్వయముగా మానవ జాతివారిని బ్రతిఘటించి యుద్ధముచేసినచో మానవజాతికి మనపై ద్వేషభావము కలుగవచ్చును. మనయాజ్యభాగంబులకును వసాభాగంబులకు నేమి యడ్డు వచ్చునో. వృథాగా నోటికడ కూడు పడఁగొట్టుకోనుట భావ్యము కాదు గదా. పరులఁ బురికొల్పి మరుత్తుని మరణింపజేయునుపాయ మాలోచింపుము.

బృ—(పైకొక గ్రిందికిఁ జూచి ఆలోచించి తలయూచి) అమరాధిపా ! అగ్నిహోత్రుని మాటలనుబట్టిరేపే యమోఘమైనయుపాయ మొకటి తోచుచున్నది. —చక్కనియుపాయ మొక్కటి తోచినది. (అని తలయూచును.)

మహేం—మంత్రివరా ! ఏమి యాయుపాయము? అంత యమోఘమయినదియా ?

బృ—అమోఘము ననపాయము నైనయుపాయము.

మహేం—నామనము విన మిగులఁ దహతహాపమచున్నది. సెలవిమ్ము. అగ్నిమాటలనుబట్టి అట్టిది స్ఫురించుట కవకాశ మేమున్నది ?

బృ—ఉర్ధ్వాధోలోకంబులొక్కటియైన నుపయోగము లే దని గదా

అగ్ని వచించినాడు. ఇప్పు డూర్ధ్వాధోలోకంబు లొక్కటియ గుటయే వానిఁ జక్కడఁచుటకుఁ జక్కనియూసాయము.

మహేం—మన కది యెట్లు సాధ్య మగును.

బృ—(అలోచించునట్లభినయించి) శాకుఁ గొన్నినందర్భములు స్ఫురించినవి. వాని కన్నియు ననుకూలముగా నున్నవా లేశా? అని దివ్యదృష్టితోఁ జూచుచున్నాను—అ! అ! బాగుబాగు. విను. అథోలోకవాసులగునాగులను మనము వశపఱచుకొనినచో అది సుసాధంబగు. మఱియు బౌర్వాశ్రమంబున మరుత్తునిపితామహియగువీరమహాదేవి వానప్రస్థము జరుపుచున్నది. ఆతూత్రమంబుననే నాగజాతివారు కొందఁ జెట్లొచెదరి వచ్చి నివసించుచున్నారు. ఆనాగులకును యోగులకును విరోధము కల్పించి నాగులవలన యోగులకు బాధ కల్పించితిమేని బాధ కలిగించుటయే గాదు చంపితిమేని నాగులను శిక్షింప మరుత్తపితామహి రాజగుమరుత్తునకు సందేశ మంపును. ఆసందేశము వినినవెంటనే మరుత్తుఁడు సంవర్తుని విజనాడి యాయాశ్రమంబునకుఁ బోవకమానఁడు. అతఁడు రాజధర్మము దాఁపిపాడువాడు గాఁడు.

మహేం—నరవర్తునిదరినుండి మరుత్తుని విడదీయట కిది చక్కనియూసాయమే. ఏదియో కారణమునఁ గయ్యము కల్పించుకొని వానిని ఖండఖండములుచేయ వజ్రాయుధ మంపెడను. కాని నాగులకును యోగులకును విరోధము కల్పించు టెట్లు?

బృ—అది యెంతపని! యేదియో యొకమిష పెట్టి కలహము కల్పింపఁగలను.

మహేం—ఒకవేళ; మరుత్తు నట్లు విడదీసినను, మరమే స్వయముగా

మానవునిపై సత్ప్రవృత్తియోగము గావించిన మానవులకు మన-
పై భేదభావము కలుగు నని యిందాఁక సందేహించితిమిగదా.
దాని విషయమున నీయభిప్రాయమేమి ?

బృ—మానవునిపై వజ్రాయుధప్రయోగముచేయ నావశ్యకతయే లే-
దు. మరుత్తుఁడు సంవర్తుని మరలఁ గూడకుండుట గదా కాఁ
లసినది. మరుత్తుఁడు మరల వచ్చులోపల సంవర్తుఁడు వినుఁగూ
పుట్టి యేక్షేత్రమునకైనఁ బోవచ్చును. ఆతఁ డాదినే పిచ్చి
వాఁడు స్థైర్యము లేనివాఁడు.

మహేం—అవును గాని, ఒకవేళ సల్పసంఖ్యాకులగునాగుల హింసించి
మరుత్తుఁడు మరల సంవర్తుని గూడినచో మనమనోరథము విఫ-
లమగుటయే గాక మన కపటోపాయము బయలుపడిపోవునే
మో ? అప్పుడు పలువురు మానవఁ బరిహసించుదురు.

బృ—ఆ ! యెంతమాట ! ఆల్పసంఖ్యాకు లని వారల హింసించుటఁ
యలవి యగునా ? ఆతఁ డానాగజాతివారిని హింసించె నేని-
నాగలోకమువా రందఱును దిరుగఁబడు నట్లు ఏర్పాటు గావించెదను.

మహేం—మనకై నాగలోకవాసులు వృథాగా కలహమునకుఁ గాఱు-
దువ్వెదరా ?

బృ—వారికి జెప్పఁదగినట్లు చెప్పటయే కాక ముండుముందు కొన్ని
కొన్నిహవిర్భాగాది లాభములు గలిగించెద మని ఆశపెట్టవల-
యును. దానితో మనమాటలకు లొంగనివా రుండరీ. ఊ-
ర్ధ్వలోకవాసులకును అధోలోకవాసులకును మధ్యమున నున్న
మానవుని ఊర్ధ్వధోలోకవాసు లుభయములు గలసి అతఁడేత-
లనడుమ నున్నయప్పడంబుఁ బోలె నలిపివేసిన నుభయభక్తును

తాభ ముందును.

మహేం—అమరామాత్యా ! మంత్రి యనిన నీవే మంత్రీవి. మంచి యాలోచనఁ గావించితివి. ఈయుపాయంబున మధ్యమాధో లోకవాసులకు మాననిపోరు పడును. మనము పై ని విమానము లోఁగూర్చుండి చూచుచుండవచ్చును. (ఆలోచించి) కాని నాగ లోకవాసులందఱును తోఁకఁ జూడించువారే కాని ధీరతఁ బోర నిలఁబడువా రొకరైన లేరు. వారికి వినిపించినఁ గనిపింపదు. కనిపించిన వినిపింపదు. వారు పరాపేక్షులు. వారిపక్షమున మతియొకని నెవని నైన మరుత్తునిఁ బ్రీతిఘటింపఁ చేర్పింపవలయు. ఆతఁడు మరుత్తునితో సమానుఁడో మరుత్తునిపయివాఁడో కావలయును. ఆలోచింపుము. నీబుద్ధికి వశము గాని దేమున్నది.

బృ—నాబుద్ధి కేమి? నావి వట్టికల్పనలే గాని యవి యాచరణమునఁ జెట్టునవును గలుగు సాధకబాధకసందర్భములు ప్రభు వగు నీకు స్ఫురించినట్లు నాకు స్ఫురింప లేదు. నాగులు వరసాహాయ్యమునఁ గాని నిలఁబడలేరు. నీవన్నట్లు మరుత్తునిపయివాని నే సాగపక్షమున లేవదీయుట యావశ్యకము.

మహేం—మరుత్తునిపయివాఁ డెవఁడు గలఁడు ?

బృ—(ఆలోచించి) మరుత్తునితండ్రియే కలఁడు. ఆతఁ డనహాయశూరపౌరుషనామధారి. అవేషీతాభిధేయుఁడు.

మహేం—ఆతఁడు చూటకు ముందు ప్రతిష్ఠ చేసి బాధలు పడుచుం డెనువాఁడేకదా. కాని గట్టివాఁడు. ఆతని పట్టుదల వెఱ్ఱిపట్టుదల.

బృ—అత్ర నవును. అదియే మన కిప్పు డుపయోగించును.

మహేం—అది యెట్లు ?

బృ—నాగుల రక్షింపఁ బ్రతిజ్ఞ చేయించితిమేని “వజ్రం వజ్రేణాభిద్యతే” అను నట్లు తండ్రియుఁ గొడుగును గొట్టుకొని చచ్చెదరు.

మహేం—అతఁ డట్టిప్రతిజ్ఞఁ బట్టుకట్లు చేయఁ గలమా?

బృ—అదియు నాగులమూలముననే జరుగ వలసియున్నది.

మహేం—అది యెట్లు?

బృ—మున్న మరుత్తునితల్లి యగుభామిని మరుత్తునితండ్రియగునశే షీతునికై తపము చేయనపుడు భామినితపోభ్రుహిమకు సంతసించిననాగులు ఆమె కమూల్యాభరణాదులును అమృతాహారము నర్పించినారు. ఆమె తనకృతజ్ఞతఁ జూపఁ దగినప్రతిభువకార మేమి చేయుదు నని యడుగఁ “నీకుమారుడు చక్రవర్తియై సామ్రాజ్య మేలునప్పుడు మాకుఁ గావలసిన సాహాయ్య మొన రింతువు.గాక” అని వరము పుచ్చుకొని యున్నారు. ఆనాగులు భామినికడ కేగి నాగకులరక్షణము గావింపు మని కోరినచో ఆమె భర్తచే నార్తరక్షణప్రతిజ్ఞ చేయించును. మరుత్తుఁడు రాజధర్మరక్షణార్థము నాగులఁ జంపఁ బూనినపుడు వానితండ్రిని దగిలించితిమా పితాపుత్రులలో నొకఁడు పెద్దలలోఁ గలియవలసినదే. అందులోఁ గొడుగు గుట్టువాఁడు గదా! హాయిగా మనము విమానముమీఁదఁ గూర్చుండి చూడవచ్చును.

మహేం—ఇంక మనమనోరథము నెఱవేఱిన దన్నమాటే. ఈజెబ్బతో మరుత్తుఁడు మిన్నయిపోవలసినదే. మనకు మరుత్తబాధ మరలిన దన్నమాటే.

బృ—కావుననే కదా, మరుత్తునికిని వానికిని మహాయుద్ధము కల్పింప నెంచితిని.

మహేం—నీమేధావిశేష మనుపమానము. కాని మనకపటోపాయము

మాత్రము బయలుపడకుండ మనము చూచుకొనవలయును.

బృ—వానికి గావలసినకట్టుదిట్టములు నేను జేసెదను. ఒకవేళ బయలుపడినను మనకు భయమేమి? “ విషస్య విష తూషధ ” మన్నట్లు శత్రువిషయమున నట్టిభేదోపాయప్రయోగము సేయుట సీతినమ్మతమేయందము. మనల నడుగువాఁ డెవఁడయ్యా ! అడిగినచో నేను సమాధానము చెప్పలేనా ? నాపేరే వాచస్పతిగదా !

మహే—తుది కేమయినను సంవత్సరమరుత్తులను మరలఁ గలియనీయరాదు. సంవత్సరము మరుత్తున కిదివఱకే మహామంత్రితంత్రాదులు పడేదేనిచే నేమో? మరుత్తుఁడు వానితండ్రికిఁ గూడ సాధ్యుఁడు కాకపోవచ్చు.

బృ—ఏమి నీవెట్టి ! సంవత్సరం దెంతవాఁడు ? మొదటనే పిచ్చివాఁడు. ఒక్కయశాభిచారికహోమము గావించి యొకకత్తిని ఖంపితినా అది వాని నేమహారణ్యములోనికో కొనిపోవును. మఱియును ఇదివఱ కారఁడుపడేదేనినవి పట్టియ్యకుండఁ జేయును. అపని చేసియే తర్వాత మఱియొకపని చేసెదను. ముందు జపహోమాదులకు సామగ్రి సిద్ధపఱుపుము.

మహే—అమాత్యవర్యా ! అవి నమ్మి యుండవలదు. అవి యదృష్టఫలితములు. వానికై కాలక్షేపము సేయక శీఘ్రముగ నాగలోకమున కేగి పన్నగులయెడఁ బన్నవలసిన పన్నాగములు పన్ని సన్నాహ మంతయుఁ జేసి రమ్ము. అవశ్యక మైనచో నాతడు చెప్పి వారికి ధైర్యము గొలుపుము. వజ్రధారి నై విమానముమీఁద నుండి వారిని గనుపెట్టుచునే యుందు నని చెప్పుము. తుటికాలమైనఁ దోవలోఁ గాని ఇక్కడఁ గాని

వ్యక్తమునయేక సంకల్పితకార్యమునకు నన్నాహము నేయుము.
 బృ—(వినిగిరికొని) చిత్తము. మీసెలవుప్రకారమే చేసెదను. ఇక్కడ
 నుండియే ముందు భూలోకమునకు వెడలెదను. (తనలో) వీనికి
 స్వాతంత్ర్యములే విశ్వాసము కలదు గాని నావైదికము
 ల్లేమందు విశ్వాస మున్నట్లు కనబడదు. వేదవిశ్వాసమైనది
 విశ్వాసములు లేనివాని కెన్ని బలములున్న నేమిలాభము. అహా!
 అభిచారికహోమము అదృష్టఫల మంట. అది చేయుట కాల
 క్షేపకారణ మంట. మాటుమా టాడితి నేని మనలో మనకే
 భేదమా? లేనిపోని వాదమా? అనును. పోనీ! నా కేమి?
 ఇంద్రుడు చెప్పినట్లే చేసెదను. నాయనుజునిపై నున్న యాగ్ర
 హము గూడ న న్నిష్టములేనివనికి నీచ్ఛుచున్నది కదా! లౌకిక
 మంత్రమున శక్తివంతున లేకుండఁ బ్రయత్నించెదను.

(నిష్క్రమించును.)

మహేంద్ర—మరుత్తుడా మహాయోధుడు. సంవర్తుడా సామాన్యుడు
 గాఁడు. మనయమాత్యుడు మహామేధాశాలి. పన్నినపన్న
 గడ బొగుగా నున్నది. పన్నగములమూలమున ఈవన్నాగ
 ము ఫలింపవచ్చును. కొంచెమైనవ్యత్యాసము గలిగి కవటో
 పాయము బయలుపడె నేని లోకద్వయమువారు నొక్కటియ
 గుదు రేమో? (వినుఁగుతో) సంశయాత్మకు సంపదలు దూర
 మగును. ఇట్లు సంశయించిన సంతయు సంశయమే. ఊ. అ
 బృటిమాట చూచుకొనవచ్చు. అన్నిటికిని బృహస్పతియే పూ
 నుకొని యున్నాఁడుగదా. నందనవనమున కేగి కొంచెము శి
 శ్రమించెద. (నిష్క్రమించును.)



శ్రీ

మరుత్తహాట్యరిత్ర.

చతురాంకము.

విష్కంభము.

వృద్ధముని--(బ్రాహ్మశ్రమంబున సంచరించుచు బ్రవేశించి) కరంధముఁడు
వానప్రస్థాశ్రమము గడపిన యాశ్రమముననే యిట్లున్నదే ఇతరాశ్ర
మములయం దెట్లున్నదో? ఈకాలమునుబట్టి యెన్నియాశ్రమ
ములలోను గూడ నిట్లే యుండు నేమో? కటకటా! కానికాల
ము వచ్చినది. ఇట్టిదుష్కాలమున నింకను బ్రీడికియున్నాను. ఈ
పాశుకన్నులతోఁ జూడవలసిన దంతయుఁ జూడక తప్పనా? ఈ
పాశుకెవులతో వినవలసిన దంతయు వినక తప్పనా? ఇంతజాతి
దేవుమా? నాగజాతికి మానవజాతిపై ని, అందును బ్రాహ్మణజా
తిపై ని కలిగినదేవుము ఇంతింత యనిచెప్ప శక్యము గాదు. నాగ
జాతి కిది యేమి దుర్బుద్ధి పుట్టిన దో గాని చెఱువు లన్నియు విష
పూరితంబులు గావించె--అహారపదార్థము లన్నియు అందును
యోగోపయుక్తపదార్థము లన్నియు విషదూషితంబులు గావించె.
తినుటకుఁ దిండియుఁ ద్రావుటకు నీరును గూడ లేకుండఁ జేసి
మానవజాతిని అందును బ్రాహ్మణజాతిని నశింపజేయుఁ బూనిక
ట్లు గనఁబడుచున్నది. ఇట్టి మహోపద్రవమునకుఁ బరిహారము గ

ల్పింపకుండ భగవంతుఁ డూరకుండునా ? నాగజాతివారికిఁ గోపము గలుగుటకుఁ గారణము, మానవజాతిలో నొకజాతివా రగుబ్రాహ్మణజాతివారు చేసినతప్పఁట ! అదియేట ! భగవత్తత్వము తెలిసికొన నాగపూజ సాధనము గాదనియు యోగమో జ్ఞానమో ముఖ్యసాధనమనియు బోధించుట యేట ! కటకటా ! యిదియొకమిష. దీనికి మూలకారణ మేదియో యుండును. అది వెడలఁ గ్రక్కరు.

చ. చెలిమియు వైర మేర్పడును • జేసినకార్యముఁబట్టి యొండొరుల్ ఫలితము గాఁగ సౌఖ్యములొ • బాధలొ పొందుట లోకనైజ మట్టులు గనరాదు నేఁ డిటుఁ బట్టుత్వము గల్గినజాతు లన్యజాతుల లయమొందఁజేయుకుమఁతల భువిఁబుట్టిరియేమిమూఁడునో.

ఏఁడు ముదుసలితనంబున నేమేమోపదరుచున్నాఁ డందురుగాఁ బోలు. లేదా, ఏఁడును మానవజాతిలోనివాఁడే. అందును బ్రాహ్మణజాతివాఁడు గాన నట్లు జడరుచున్నాఁ డని నాగులు నాకాళ్ల క స్థువడి నన్నుఁ గఱవ రారుగదా ! హా ! దైవమా ! యెంత యుపద్రవము సంభవించినది ! ఇట్టిదేశోపద్రవముల సంతరింపఁజేయవలసినవాఁడు నైవము. తర్వాతఁ బ్రత్యక్షదైవ మగురాజు.

ఉ. రాజు సమస్తజాతులపరిస్పరవైరముఁ బాపుత్రోవ ను
త్రేజితబుద్ధిఁ ద్రొక్కి జగతిం గలజాతుల నెల్లఁ బ్రేమవి
భ్రాజితసాహృదంబున విరాజిలఁజేయుట యొప్పుఁ గాని మా
రా జిటు సూడఁ డైహికపరిత్యముచేతనొ యాగదీక్షనో.

(తెరలో) ఆఁ ! ఆఁ ! ఎంతమా టాడుచున్నావు.

వృద్ధ—(తనలో) ఎవరో యెంతమా టాడుచున్నా వనుచున్నాడు. అప్పుడే రాజద్రోహ మయిపోయినది గాఁబోలు ? సాములకాళి తోఁ జచ్చుచున్నావును “అయ్యో ! పాప” మని కనికరపుమాఁ డైన

శనువాడు లేచు శాని మారా జటు సూడఁ దని యనుకొన్నంత మాత్రముననే నన్ను నచ నచ చెఱసాల కందురు గాఁబోలు. పోనీ! అదే మంచిది! ఇక్కడిసర్పబంధసర్పదంశములకంటె అక్కడినిగళబంధమశకదంశములే కొంతనయ మేమో? అక్కడఁ బ్రాణములతోఁ బ్రతికి యైన నుండవచ్చును. “జీవన్ వశ్యతి భద్రాణి” అన్నట్లు బ్రతికియుండినచో నెప్పటికైన నను మంచికాలము కన్పలఁ బడఁగూడదా! “బ్రతికి యుండిన శుభములఁ బడయవచ్చు” అన్నమాటేసమ్మకొని యుండు. నేటినుండియు నాతోపాటు నాపితృదేవతలకుఁగూడఁ బస్తే. ఏమి చేయను.

రాజభృత్యుడు—(ప్రవేశించి) రా జటు సూడఁ దనుకొన్నావా?

వృద్ధ—నాయనా! రాజభృత్యా! నేను తప్పభావముతో నస లేచు. నన్ను నిష్కారణముగా హింసఁపెట్టకుము. నేను మాతండ్రిగారి యాద్యము. సర్పవిషదూషితిముగానిపదార్థము దొరకక యిట్లు దేవులనుచున్నాను. దానికిఁ దోడు నన్నఁ జెఱసాలకుఁ బంపితివేని శ్రాద్ధ మే యిదిపోవును. నీధన్యూ యని మంచిపదార్థములు దొరకినచో మాయింట వండుకొనుమాషచక్రములు నీకుఁ గలుపునిండఁ బెట్టించెదను లే.

రాజభృత్యుడు—నేను లంచము పుచ్చుకొనువాఁ దనుకొన్నావా?

వృద్ధ—(తనలో) రాజభృత్యులకు లంచము లిచ్చిన నొకతంట; యీ యకున్న నొకతంట. వీరిలోఁ గొందఱుపైకిఁ బెద్దమనుష్యులవలె నటించుదురు. కొందఱు లంచములు నిషేధించుటగూడ నొకవిధముగా లంచ మి మ్మని కోరుటయే. వారిలోను పెద్దమనుష్యులు పెక్కుం గ్రున్నారు. వారిమనసు కనిపట్టుట కష్టము. అయినను, ఇట్లు చెప్పి చూచెదను. (పైకి) గారెముక్కలు లంచ మగునా? మీ

కట్టినందేహ మేల ?

రాజభృ—గారెముక్కలైనను గాంచనపుముక్కలైనను సమానమే.

వృద్ధ—(తనలో) అదియుఁ దప్పే యైనదా ? (పైకి) రాజభృత్యా !

నీ వన్నట్లు మాపచక్రములైనను గాంచనచక్రములైనను సమానమే కాని యుపకారము నొందినవారు సంతోషపూర్వకముగా ఇచ్చినది పుచ్చుకొని సంతోషించినచో అదిలంచ మనిపించుకొనదు. ముందే యింత యని నిష్ణయించుకొని చావఁగొట్టి చెవులును లిపి నిలఁబెట్టి నిమిషములమీఁద నిష్ణయప్రకారము నియమితముగాఁ బుచ్చుకొన్నది లంచమనిపించుకొనును. కావుననే కడుపునిండ గారెలు పెట్టించెద నని నిష్ణయశూన్యముగానంటిని. ఇది పుచ్చుకొనుటవలన మీకును దవ్వు లేదు. మాకును దవ్వు లేదు.

రాజభృ—అవి యన్నియు మా కెందుల కయ్యా !

వృద్ధ—మమ్మును మాగౌరవమును గాపాడుట కయ్యా.

రాజభృ—మిమ్ముచు మీగౌరవమును గూడఁ గాపాడుటకు మహారాజే వచ్చినాఁడు.

వృద్ధ—అలాగుననా ? ఆపదలో నున్నాము. మంచిమాట చెప్పినావు. నీ కే మిచ్చిన నీఋణము లీటును నాయనా ? ఆమహారాజు రాజ్యబియ్యే కాఁబోలు నేఁకు నాగభాషయే గాక నాగదస్యము గూడ లేదు. లేకపోయినచో, అమ్మయ్యో ! ఇంతసేపు ఇంతగర్భయముగా మాటలాడుచు నిలఁబడఁ గలమా ? ఈపాటికి నాగులు కన్నులున్ను మనుచుఁ గాల్గ కష్టపడకుండురా ?

రాజభృ—యోగీశ్వరా ! మున్న నాగులు మానవజాతియెడ నణగి మాణగియుండెడివారే. అందును విప్రు లన్న, విశేషవిధేయతతో నుండెడివారు. ఒక్కొక్కప్పుడు నాగులు యోగులు వావివదునలతోఁ

తిలిదిగొనుచుఁ గలసిమెరిసి యుండెడివారు. అట్టిసామరస్యము నె
డి నేఁ దింతకార్జన్యమునకు దిగినారేమి ?

శృద్ధ—ఏమో నాయనా ! నిజ మెవరికిని దెలియదు. కాని ఈనకు
మ బృహస్పతి పాతాళలోకవాసులఁ గొందఱు వెంటఁ బెట్టుకొని
స్ఫటాటోపముతో నర్థరాత్రమున మహారహస్యముగా వచ్చి వెంట
నే వెడలిపోయినాఁ డట. అమఱునాటియదయమే ప్రారంభము.
వాగు లెగిరెగిరిపడుట, బుస్సుబుస్సు మనుట, విషము లుమియు
ట, కార్లకష్టపడి కణవఁబోవుట, కొందఱును గఱచుట. ఏమిచెప్ప
ను మా యవస్థ. బృహస్పతియుఁ బాతాళవాసులును గలసి యే
మైనదుర్బోధనములు చేసినా రేమో యని యనుకూన మున్నది.
అది పై కంటిమేని అమరాచార్యునితో విరోధము వచ్చును. అ
మరాధిపతి కాయన యంతే చెప్పిన సంతే కదా ! దాన మొడటికే
మోనఱు వచ్చు నేమో యని భయము. ఎవరితోను అనకును
మీ ! నామాటలలో లేనిపోనియర్థములు కల్పించి చెప్పకుమా !
నానిష్కల్మషహృదయము కనిపట్టినావో లేదో ? నీకడుపు నిండఁ
గంపెనుపిల్లలు పుట్ట ! మహారా జెక్కడ నున్నాడో చెప్పు. ఆయ
నదర్శనము చేసినవారికిఁ బాపము లన్నియుఁ బోవును.

రాజభృ--రాజరాజపితామహీయగువీరమహాదేవిపంపినసందేశము విని
వచ్చినాఁడు. తా నామెదర్శనమునకుఁ బోవుచు మీయాశ్రమవా
సుల కథయము దెలుపు మని నన్నఁ బంపినాఁడు.

శృద్ధ—అలాగా ! నాతండ్రితద్దినము తర్వాతనైనఁ బెట్టుకొవచ్చును
గాని మరుత్తమహారాజ పితామహితో మాటలాడుచుండఁగాఁజూ
డవలె పని యున్నది.

రాజభృ—మీ కడ్డే మున్నది. దయసేయుండి ! మరుత్తమహారాజ

మహారాజపితామహికి నమస్కరించుచున్నాను. చూతుంటి!
వృద్ధ—నుదినము నుదినము. ఇంకను దగ్గటగఁ జోయి కూరమురా!
రాజభృ—రండి! (ఇద్దఱునిష్క్రమింతురు.)

(మరుక్కొనుచు వీరమహాదేవియు బ్రవేశింతురు.)

మరు—పితామహీ! భవల్పేత్రుండగు మరుక్కొండ వమస్కరించు
చున్నాను.

వీర—పౌత్రా! దీప్తియుష్మంతుండ వగుచు. దేహ మారోగ్యసంక
న్నమయి కౌత్యధర్మానుగుణముగా నున్నదా?

మరు—మీయాశీషప్రభావంబున నట్లే యున్నది. మీసందేశము విని
వచ్చితిని. ఏమి యాజ్ఞ?

వీర—భవత్పితామహం తగు కరణములకు రాజ్యము సేయకాలము
న నిట్టి దేశోపద్రవకరంబు లగు జాతిదేవ్తములు లేవు. మీరంత్రీ
కారణాంతరమున మొదట రాజ్యాధికారము నిరూపించె గాని యె
ట్లెట్ల నీకు రాజ్యాధికారవయస్సు వచ్చువఱకు రాజ్యమునే నెగ
దా! అప్పుడు నిట్టి యుపద్రవములులేవు. నీరండిప్రభువలచేత నీవు
యావనాగమనమయమందే రాజ్యాధికార మొంద వలసివచ్చినది.
భోగాసక్తుండ వగునీవు చారవిచారదృష్టులతో సర్వదేశములఁ బరి
శీలించి పరిపాలింపకుండుటచే దేశమున సత్కర్మవర్జితము దానఁ జర
స్పరాపహనము దానఁ బరస్పరవిరోధములును గ్రహముగ జాతిదేవ్త
మములును జనించినవి. నీకును నుభయు లేదు.

క. ఎందఁక రాజ్యాధికారము

నందఁజొ రాజ్యకులకా దందఁకనె తా

నతిమను గృహసౌఖ్యంబుల

నెందున్ రా జొట దుగిఖిమే కద పొత్తా.

మరు—పితామహీ ! నేను భోగవరుడ నగుటచే నాశ్రమక్షేమము
నరయుట కశ్రద్ధనేయలేదు. యాగోద్యమంబున నపకాళము లేక
కొంత యశ్రద్ధ గావించినమాట నత్యమే.

వీర—మరుత్తా ! కారణమేమైనను ఫలిత మొకటియే గదా !

తే. స్త్రీలవలలను జిక్కి యశేషభోగ

వరుడ వగుటయు యాగాదివరుడ వగుట

రెండు సావ్యంబులే రాజు * రెంటు దగిలి

ప్రజలసౌఖ్యంబు మఱచిన * బాపి యగును.

ఒకవేళ గృతమహానరంభమున నున్నను చారదృష్టుల గనుపె
ట్టి చూచుచుండవలెను.

తే. పెద్దమైనను రాజు దా * బిన్న మైన

నిహవరనుఖంబుల నీవడి * యెఱుక గలిగి

చారదృష్టిని న్యాయవిచారదృష్టి

నరయ ఖండిన వాడె పో * యంధుఁ డనగ.

మరు—పితామహీ ! అంధున కంజనం బిడితివి. నీసంచేశములమున
నాశ్రమస్థితియెఱిగించి మావంశ గౌరవమునిలఁబెట్టితివి. నాగజాతికి
మానవజాతిపై ని అందును విశేషంబుగా బ్రాహ్మణజాతిపై ద్వే
షము గలుగుటకుఁ గారణ మేమియో తెలుపఁ గోరెద.

వీర—పొత్తా ! విశేషకారణ మేమియుఁ గనఁబడదు. సాధుజనుల
బాధించువారికిఁ గారణ మొకటి యుండవలయునా ? నిజ మగుకా
రణ మేదియో గృహింపఁ జాలను. వారు నెవ్వకారణాభాస మొ
కటి కనఁబడుచున్నది. అదే ముఁటెని—సంధిత్తపామరసామాన్య

ముగా మానవు లందఱును నాగులపుట్టదగ్గఱకుఁ బోయి పూజనే యుట యాచారముగా నున్నది. అందును పామరు లెక్కుమందిశ్వా నముతోఁ బూజించుచుందురు. బ్రహ్మజ్ఞును లగుయోగులుకొం డేఱు “ భక్తిజ్ఞానమే రాగ్యము లలవఱుచుకొని సర్వవ్యాపకుఁ డగు వరమాత్మను ధ్యానించువారికి ముక్తి లభించును గాని పుట్టలోఁ బాలుపోసి పాములఁ బోషించి పానిఁ బూజించువారికి ముక్తి లభిం చునే.” అని బోధించి రఁట. దాన వివేకవంతులు పెక్కండుఁ గాగపూజ మానినా రఁట. ఆకారణమున మదిలో ద్వేషమునొం ది నాగజాతివారు కోరోద్ధీప్తితులై సప్తర్షితుల్యు లగునేష్వరయో గీశ్వరులఁ జంపినారు. జలాశయంబులు విషపురితంబులు గావించి యాహారపదార్థంబులు విషదూషితంబులు నేసి మానవజాతిని మాపివేయఁ దలంచిననాగజాతిని నశింపఁజేయుము. అందును బ్ర హ్మజాతి నశించెనేని లోకము లన్నియు సంధమావప్రాయంబు లగును జమా !

మరు—పితృమహీ ! ఏది యెల్లున్నను నిష్కారణముగా నేష్వరు హ తులైరి. వారు కేవలము మానవమాత్రులే కాక యోగీశ్వరులు గూడ నఱుయున్నారు. గావున బ్రహ్మహత్య గావించిన నాగుల నశింపఁజేసెదను.

పీఠ—మరుత్తా ! ఆయేష్వరను జంపినవారల మాత్రము సంపి యూర కుండువా యేమి ? దాన నధర్మ మాగదు. బ్రహ్మకులనాశము నేతుఁబూనిన నాగకులము నశింపఁ జేయుము.

మరు—పితృమహీ ! ఈహత్య నాగులు జాత్యభిమానముతోఁ గావించినదా? ప్రత్యేకవ్యక్తులయందలి కోపముతోఁ జేసినదా? యనియా లోచించుచున్నాను.

వీర—జాత్యభిమానపూర్వకమే. కాకున్నచో, మానవులు వాచకోసుజ
 లాశయము లన్నియు విషపూరితంబులు సేయుట యేల? ఆహారవ
 ధాన్యములన్నియు హానిపాలదూషితంబులు సేయుట యెందులకు?
 నేను కరంధమునితో నహగమనము సేయక బ్రతికియున్నచాపఫలి
 తము నేనున్నయాశ్రమములోనే యింతంతమహాఘోరములు జరు
 గుచుండఁగాఁ జూచుటయేకాఁబోలు. ఇందున్నయోగీశ్వరులుగాని
 నేనుగాని శపించినచో నీయస్త్రావేక్ష మాకక్కఱలేదు. కాని, యీ
 తుచ్ఛకార్యమున కై తపోవ్యయంబు సేయ నొల్లము. ఆవశ్యక
 మైనచో నేను ఖడ్గము పూని యాయుధర్మము నివర్తింపఁజేయఁగ
 లను. వెనుక మీజననిన్వయంపరకాలమున మీజనకుని గొండ్ల ఆ
 నాయ్యముగా గుమిగూడి బంధించిరని తెలిసినపుడు మీతాత తా
 త్కాలికమంత్రులయభిప్రాయము ననుసరించి మీతండ్రిని జైలునుం
 డి విడిపించుటకు సామోచాయప్రయోగమునకై యాలోచించుత
 టి నామఁబున సభిమానం బుప్పొంగ నాఁగఁ జాలక నేనే ఖడ్గ
 మూతమున నా కుమారు విడిపించుకొనెద నని ప్రతిస సేయఁ
 బోవ మీతాత నన్న నివారించి తానే దుష్టరాజుల సంహరింపఁ
 బ్రతిష్ఠింపూని యాదుష్టుల సంహరించి మీతండ్రిని విడిపించినాఁ
 డు. అట్టివానిపాత్రుఁడ వైననీవు రాజ్య మేలుతటి నేను ఖడ్గము
 పూనుట యనావశ్యకము ననుచితము ననియెంచి నీకు సందేహం
 పితిని.

మధు—పితామహీ! ఎంతమాట! మీకును బ్రజలకును భృత్యుండ
 నైననే నుండ మీ కట్టిప్రయాస మేల? చూడు మీదె గారుడా
 శ్రుము ప్రయోగింతు.

ఉ. నాగకులంబు బ్రహ్మకులఁనాశము సేయఁగ బూని యేఁబ్బరిన్
యోగరతాత్ములన్ మునుల * నుద్ధతిఁ జంఁతు గారుడాశ్రమున్
భోగులఁ ద్రుంపఁ బంపెదను * భోగికులాంతము దప్ప దింక నా
భోగిశయానుఁ డేని యల * భోగివిభూషణుఁ డేని వచ్చిన్.

తే. తల్లిదండ్రులమాట నే * దాట నెపుడు
వారె నాగుల రక్షింపఁ * బ్రతిని ఁట్టి
యడ్డవచ్చిన నాయశ్రు * మాఁప నొప్పు
సరకుసేయక గారుడాశ్రుంబ ! పొమ్ము.

చ. గరుడునిశక్తిఁ గైకొనుము * గావఁగ మానవజాతి నశ్రుమా
చరచర నేగి యాకుటిలఁచారుల బ్రాహ్మణజీవహర్తలం
జరిణసభాగ్రీతుండములఁ * జంపుము నీ కెవఁ డేని యష్టమే
తెరలక నిల్చె నేని గడఁదేర్పుము వానిని నాయనుభవే.

(తెరలో)

తే. వలదు వల దయ్య యశ్రుంబు * వదల వలదు
కొంద ఆవరాధములు సేయఁ * గులము నెల్ల
నాశనముసేయ నన్తమే * నాగజాతి
కభయ మిచ్చితి మాతృజా ! * యాఁగు మింక.

మరు—(తనలో) మాటవరుసకు నాతల్లిదండ్రు లడ్డవచ్చినను నాయ
శ్రు మాఁప నని యంటిని. దైవవశంబున వారే నాయశ్రుమున
కడ్డవచ్చినారు. వారియెడఁ గలనాభక్తి మాపితరావృత నాయస్త్ర
ము విడిచెద.

(ఘామినియు వవేక్షితుఁడును ప్రవేశింతురు.)

మరు—జనకలారా ! నమో నమః. అశ్రుప్రయోగివియుఁడ్యమాన

హస్తండు నగుటచే శిరంబు వంచి వాగూపంబున నమస్కరింతు.
క్షమింపుడు.

అవే—దిగ్విజయోస్తు.

భామి—తథాస్తు.

మధు—జనకులారా ! ధన్యుడనై తిని. ఏమి మీసెలవు ?

అవే—(వలదువలదయ్యి అనుపద్యముపఠించును.)

మధు—అందఱుఁ జేసినను కొందఱే చేసినను జాత్యభిమాన పూర్వకముగాఁ జేసినది గావున నట్టిభావము గల జాతి యంతయు దండ్యమే. అట్టిభావ మంతరింపఁ జేయుట కదియే సాధనము. అజాతికంతకు నట్టిభావము లేకున్న నాగలోకము నుండి నాగజాతివారెల్లరురా నేల ?

అవే—నాగజాతివారి నన్యాయముగ నీవు జాధించునపుడు నాగజాతివారెల్లరు స్వజాతిరక్షణార్థము వచ్చుట తప్పా ? ఇంతకును ఎందఱు హతులైనారు ?

మధు—ఏమిదు. వారు సమర్థులులే.

అవే—మధుతా ! అనేకకోటిసంఖ్యాకబ్రాహ్మణులలో నేమిదొకఁ జంపి సంతనే జాతిభేదముగాఁ జరిగెనెంచి రాజనుపేధు పెట్టుకొని నాగకులనాశము సేయఁబూనుట నీకు న్యాయ్యమా ? ఔర్వాశ్రమమున నున్నయల్పసంఖ్యాకు లగునాగులను జంపినచో న న్నచుగువా రెవ్వ రనుద్ధైర్యముతో నధర్మమునకుఁ బూనితివి గాఁజోలు.

మధు—రాజున కల్పసంఖ్యజాతి యైనను అధికసంఖ్యజాతి యైనను నమానమే. అడిగెడివారు లేకున్న నధర్మ మాచరించువాడను గాను. హతులయినవార లేకురే. కాని జలాశయంబులు నాహారపదార్థములును విషమాషితంబులు గావించి త్రాఁగ నీరును దివఁ

దిండియు లేకుండఁ జేయుటయు యోగులజాడ దెలిసినచో బున్ను బున్నుమని బునలు కొట్టి వివక్షాల లుమియుటయును గాళ్ల కడ్డ వడి కటవఁ బోవుటయుఁ బాఠివాన వీలైన లేకుండఁగ మార్గంబు తు నిర్దుద్ధంబులు గావించుటయుఁ జూడ బ్రాహ్మణజాతినే కాక మానవజాతి నంతను అంతరింపఁజేయఁ దలఁచి నట్లు కనఁబడలేదా? అదిగో! స్ఫటాటోపంబున నెల్లర బెదరించుచు నాగులు వేలకొలఁ ది వచ్చుచున్నారు. ఇప్పుడు నీబలము నమ్మి యెగిరెగిరి పడుచు న్నారు. అహ! అవిషముఖుల వెనుక వేసికొని వచ్చినావా?

అవే—మరుత్తా! మానవజాతి నంతయు నటొండనిమ్ము. నాగజాతివారు ప్రకృతము బ్రాహ్మణజాతివారి నేవ్వరఁ జంపి రని గదా నాగుల హింసించవచ్చితివి! మొదట నాగజాతికి బ్రాహ్మణజాతిపై నిష్టారణముగా ద్వేషము జనించునా? కలహకారణ పురయుకుండ నెవరి నేని దండింపఁ బూనుట రాజధర్మమా? అవిషయుము అన్నియు నడుగుటకే వారిజాతివా రందఱును వచ్చినారు. బ్రాహ్మణాధీనమనస్కుడ వైన నీయొద్ద న్యాయము దొరక దనుభయముచేత నన్న శరణ మొందిరి.

మరు—జనకా! కలహకారణము పరియగునది కనఁబడదు. నాగులు సెప్పకారణాభాస మొకటి కల దట.

అవే—పుత్తా! అదేమి?

మరు—బ్రాహ్మణులు వేదవేదాంతతత్త్వ పూరిత నాగపూజవలన ముక్తి లభించ దనియు బ్రాహ్మజ్ఞానముననే ముక్తి లభింతు ననియు బోధించి రట.

అవే—అది కారణాభాసమని నీవెట్లు సమర్థింపఁగలవు? అదియే గొప్ప కారణము. చిరకాలమునుండి పండితసామంతుల మాన్యముగా నకల

జనులకు భోగులయెడఁ గలభక్తి యోగు లొక్కమాటతోఁ జెడఁ
గొట్టిరి. దానిచేత నాగజాతి యును భయభక్తులు పోయినవి. ప్రా
ణము పోఁగొట్టినవాఁడు శత్రువు గాఁడు. మానము పోఁగొట్టిన
వాఁడేశత్రువు. శాఖోధనములవలనభోగిజాతికథోగతికలిగినదట.

మరు—కుటిలగాములగుభోగుల కథోగతి కలుగుట యాశ్చర్యమా !
అవే—ఆయుక్తిమాటల కేమి ?

మరు—బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నులు బ్రహ్మజ్ఞానముననే ముక్తి యనిరిగాని
నాగజాతిని బ్రత్యేకించి నిందించినట్లు నేను వినలేదు.

అవే—నిందింప కేమి? బ్రాహ్మణు లిట్లు బోధించిరిని విన్నాను. విను.

ఉ. పాములఁ బూజసేయుచును * బాలును బెల్లపుఁబిండిఁ జిమ్మిలిన్
గ్రామపుఁబుంతఁ బుట్టవయి * రంధ్రములం దిడి నాగదేవ! మా
బాములు వాపి కాపు మనిఁప్రార్థనసేయుచుఁ బుట్టమృత్తికల్
ప్రాముకొనంగ ముక్తిఁ గనుభాగ్యము పట్టదు విశ్వసింపుడీ.

మరు—వారైనను అంతకంతోక్తిగాఁ జెప్పి యుండిరు. ఒకవేళ, వే
దాంతరహస్యవేత్త లట్లుసెప్పినను దచ్చా?

అవే—శిష్ట డండజకు మెట్టవేదాంతము ముదిరిపోయినది. వేదము
లో సర్వస్తువులు సర్వదేవతాకమంత్రములును నాగుల నుద్దేశించిన
హోమవిధానంబులును లేవా ?

మరు—సర్వస్తుతి యున్నను చలిమిడిముద్దలుఁ బాలు బెల్లమును పుట్ట
లలోఁ బోసి పాములను పెంచు మని యున్నదా? లేదు లేదు.

అదిగాక వేదాంతవాక్యములు పరమప్రమాణములు గాని వేదైక
దేశమున నేయర్థ వాదనందర్శమునోఁచెప్పినవి ప్రమాణములగునా?

అవే—“వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థ” లగునన్యాయల కట్టిభావములుగ
లిగినను అజ్ఞుల కవి బోధించినచోఁ గొండజకు బాధ గలుగును.

మరు—బాగు! బాగు! ఎవరికో ఏదో బాధ కలుగు నని బ్రహ్మజ్ఞానము భోధించుట గూడ మానవలసినదా?

క. అజ్ఞులకు బోధనేయని

తజ్ఞులవిద్యావిశేషధర్మము తెల్లన్

బ్రాహ్మణులు మెత్తురె యజ్ఞుల

యజ్ఞానము వాపు టాక్కయపరాధ మొగో!

జనకా! వాదోపవాదముల కేమి, పరమార్థ మాలోచించినచో యోగులు నిరపరాధులనక తప్పదు.

అవే—కుమారా! చక్కగా నాలోచింపుము. పరమార్థమున నెట్లున్నను వ్యవహారధర్మమున నొకజాతియెడఁ జరకాలమునుండి సర్వసాధారణముగా నుండుగౌరవమునకు భంగము గలిగించుట యనుపాప మాచరించినవారు బాపలు. అట్టిబాపలపైఁ బాపజాతి ద్వేష మూనుట దోషమా? అది యాత్మగౌరవరక్షణము గాని తిని కూర్చుండలేక తెచ్చినయభియోగము గాదు. మానవులయెడ నీకభిమాన మున్నచో మహాధనంబులు వారి కిమ్ము. బ్రాహ్మణులయందు నీ కధికాభిమాన ముండే నేని వారియొగములకు సాహాయ్యము నేయుము. పర్వదినములందు సంతృప్తిగా భోజనం బిడుము. సర్వజాతిసాధారణం బగురాజకీయవ్యవహారంబున నొకజాతి వారియెడలఁ బక్షపాతము సూచరాదునుమా! ఆత్మరక్షణపరు లగు నాగులు సాపరాధు అనుట యచాలోచితము.

మరు—మనము కేవల మూహాపాండిత్యము చూపుచు వాదము నేసినచో ఏవిషయమును ఇదమిగ్గ మని తేలదు. కావున నిట్టివిషయమునఁ బ్రత్యక్షసాక్ష్యము గ్రహించి తిదనుసారముగా దండ్యాదండ్యనిర్ణయము నేయుట న్యాయబద్ధము. అది రాజునకు విహితము.

జునకు మానసియయు నీకుఁ దల్లియు నాకుఁ విరామహియు నగు
 పీఠమహాదేవి యాయాశ్రమమున నుండి జరిగినవిషయములు క
 న్నూతారఁ జూచి చెప్పిననందర్భములనుబట్టి నాగజాతి దండ్య మని
 నిర్ణయించితిని. ఇంతకును, ఏకారణముననై ననేమి పడులకుఁబ్రాణ
 హాని గావించినవారు దండు్య లనుట నిర్వివాదము. దండు్యల దం
 డించుచుండ నష్టహచ్చువారు గూడ దండు్యలే. నారాజధర్మమున
 కష్టరాకుము.

అవే—కుమారా! నామాట గూడ విను. మన కాదరణీయయు నీకుఁ
 దల్లియు నాకుఁ బ్రేయసియు నగుభామిని మున్ను నాగజాతివారి
 కోకవర మిచ్చినది. ఆవరమునకు ఫలముగా నాగులు నీజననిని క
 రణుఁ టొచ్చి యార్తరక్షణము గావింపు మనికోరిరి. నీజనని వారి
 కథయు మిచ్చినది. భవదీయజనస్సప్రోత్సాహంబున నేనును నాగ
 జాతిని రక్షింపఁ బూనితిని. మాప్రాణములనై న నిచ్చెదము గాని
 శరణాగతుల శత్రువులబారి కిచ్చెదమే? నీవు మా యార్తరక్షణధ
 ర్మమున కష్ట రాకుము. నీయశ్రు ముపసంహరింపుము. ఉపసంహ
 రింపవేని నాచేతనున్నఖడ్గమే నీయశ్రుము నుపసంహరింపఁజేయును.

మరు—(తల్లివై పుతిరిగి) తల్లీ! నేను కాజధర్మమునకుఁ గట్టువడి మా
 తృవాకోష్టలంఘనము సేయవలసి వచ్చినందులకు విచారించుచు
 న్నాను. కోపింపకుము. ధర్మసూక్ష్మము దురవగాహము. నీవు దూ
 రముగాఁ దప్పకొనుము. (తండ్రివై పుతిరిగి) తండ్రి! పాగ్వాదము
 తేల? తుదిమాట వినుము.

చ. కుటిలగతులొ ద్విజహన్వులును * గోరలయందు విషంబు గల్గి యె
 వ్వుటనొ నిగూఢు లై జనులఁ * జంపెను పా రని నీ వెఱిగియొం

గటకట ! భోగిజాతి నెటు * గావగ వచ్చితి విద్ది ధర్మమే
పటుతరళక్షి : ద్రుంచెదను * వారల వారలఁ గాంచువారలన్.

అవే—ఎంతలెంపరి నైతివిరా ! తుదకు పితృహత్య గట్టుకొనుటకుఁగూడ
తెగించెదవా యేమి ? ప్రియనీ ! నీవు దూరముగా తప్పకొనుము.
భామి—పుత్రా ! నామాట సెల్లించుము.

మరు—తల్లీ ! ఓమింపుము. రాజధర్మై కావలంబినై నీమాట బాటి
నందులకు ఓమింపుము.

అవే—ప్రియనీ ! నీమాట సెల్లించువాఁడనునే నుండఁగా జాని నేల
బలిమాలెదవు. నీవు దూరముగాఁ దప్పకొనుము.

భామి—మీసెలవు. ఏమైనను అర్తరక్షణధర్మము వీడరాదు గదా.
(దూరముగాఁ తప్పకొనును.)

అవే—మరుత్తా ! పటుతరళక్షి నీకే కల దనుకొంటివిరా ?

ఉ. పుత్రుఁడ వందు శాంతముగ * బోధనసేయుదుఁ గాని లేనిచో
శాస్త్రీవబుద్ధి నచ్చటన * యక్కడఁగింపనె నిన్న మద్దయా
పాత్రము నాగజాతి యింక * వారియెడం బగ వీడు వీడవేన్
బుత్తక ! నన్నుఁజంపు మటఁబోవఁగఁజూచుము వారిఁజంపఁగాన్.

మరు—అసహాయశూరా ! పరభయంకరా ! కరంధమకుమారా ! నీవు
పుత్ర ! పుత్ర ! యని సంబోధించుటచేత నామనంబు భక్తిఁబ్రహ
మగుచున్నది. రణరంగంబున మనకు వానివరుస లేల ?

ఉ. పుత్రుఁడఁ గాను నీకు నిఁకఁ * బోల్పుగఁ దలఁచివి గావు నీవయిన్
శాస్త్రీవభావ మొందితిని * శాశ్వతరాజ్యవిధానమూలమా
సూత్రము బాటఁ జూచెదవు * శూరరేఁ జూపుము నిన్న నీకృపా
పాత్రులఁ గూడఁ ద్రుంచెద నఁపాత్రులఁ జేర్చుఫలంబు సెందుమీ.

అవే—నీది వకరుచున్నావురా ?

కా. ఔరా ! యెంతటిదుష్టసాహసము ! నీహానికా భవన్మాతయన
 స్త్రీగర్భం బగునాదుల్లియును నిఁస్సీయంచు శోకింపగా
 వారిం దేర్చుట గష్టమంచు మదిలో • భావించు నీపాణి మా
 హరింపం జనుఖడ్గ మాఁపుట కుమా•రా ! కుర్చరం బయ్యెమన్.
 మరు—వీరమహాదేవీకుమారా ! నైశాలినీమనోహరా ! అసహాయశూ
 రా ! వీరాశ్రేసరా !

ఉ. తల్లులమాట యేల యిటు • దైవము వారికి జేర్చె దేల నీ
 తల్లియె దుష్టశిక్షకయి • ధైర్యముతోఁ బురికొల్పె నన్న నా
 తల్లియె యార్తరక్షకయి • ధైర్యముతోఁ బురికొల్పె నిన్న నీ
 పొల్లగుమాట లేల యిఁక • బోతునఁ జంపుము లేద చావుమీ.
 అవే—కుమారా ! మరుత్రా ! చుట్టు నున్న మనుష్యులును అకాశము
 న నేగుచు నాఁగినవైమానికులును బలీ బలీ యని నిన్నఁ బ్రశం
 సింపుచున్నరురా ! “ పుత్రా దిచ్ఛే త్వరాజయ ” మ్మనుట నా
 యెడ సఫల మయినది. నేను ధన్యుడనే. (కొంచెమాలోచించి)
 ఇది యెట్టిధన్యత ! ఏమివ్యామోహము ! శరణాగతరక్షణము సే
 యకున్నచో నాబ్రతుకెందులకు ! పుత్రిప్రేమము నా కల్లు తో
 పించుచున్నది.

మరు—ఇది శూరలక్షణమా ?

చ. పరులు బలీ బలీ యనుటఁ • బల్మణు ఛీ యని తిట్టు ఊక్కటే
 తిరుగవు నామహాస్త్రములు • ధీతతి గల్గిన నిల్మి తల్లియో
 తరుణియొ యేప్పు నంచు నిట • దైవము సూపెదె ధర్మరక్షకై
 తెరలక పోరువారి కిలఁ • దీర నిహంబుఁ బరంబుఁ బూర్ణమై.

అవే—(తనలో) యావనాగమమున నొందినయసహాయశూరత్వాభి
 మానమునకు వైశాలినీస్వయంవరకాలముననే కొంతభంగము వా

టిగ్గినది. పితృబలాత్కారమున రాజ్య మేలినస్వల్పకాలములో పౌ
త్రుషగౌరవములు దక్కినవి. ఈజీవితావశేషమున నీధర్మయుద్ధమున
వెనుదీసితి నేని మానభంగంబు తప్పదు. మానభంగముకంటె
బ్రాహ్మభంగమే కొంతమందిది.

తే. యుద్ధమా ధర్మరక్ష కోయుద్ధ మగుట
గొనుకుచేతను జచ్చుట * గొంతనయము
కొడుకుఁ జంపితి నేనియుఁ * గొమరు నైన
నార్తరక్షకునై చంపె * ననెడికి.

సగ్యవిధంబుల నేటియుద్ధమునఁజచ్చుటగాని చంపుటగాని యు
త్తమోత్తమంబే. (పైకి) కరంధమపాత్రా! ఈఖడ్గము నాయార్త
రక్షణధర్మమున కష్టపచ్చినవాని కంతము ఖండింపఁ దహతహపహ
చున్నది.

మరు—ఏలయీవృధావాక్కుకాత! ప్రాయఃజ్యమానంబు లగునాయ
స్త్రముల నాఁడఁ జాలకున్నాను. నీవు ధనుర్ధారి నై యస్త్రసంధాన
ము గావింపుము.

అవే—ఇదిగో! అస్త్రంబుఁ బ్రయోగింతు. (విల్లుచేతఁజట్టి యస్త్ర
మును సఁధించును.)

మరు—మాయీగుప్తరసమమ నెవరుకు నిలఁబడకుఁడు. అష్టపచ్చికవా
త లంశరించి పోవుదురుఁడీ.

అవే—అరే! మరుత్తా! కాచికో! నీయస్త్రమురాచిరా!

(కొందఱు యోగులును నాగులును పహాక్షేపమునఁ బ్రవేశించి యిరు
వుర నమమ నిలఁబడుదురు.)

మరు—హా! హా! ఏమిది! నా యమోఘాస్త్రంబులు నేఁ జేలకో
ముఁడుఁకుఁ బోవ జయఁచున్నవి! గారుడస్త్రోమా! బ్రహ్మఘా

‘తుకు లగునాగుములను, వారివక్షమున వచ్చువానిని జంప జంకెద
వేల? ఒక్కబ్రహ్మహత్యకుఁ దక్క ఏహత్యకును జంకనినీవు నేఁ
డ్లి వెనుదీయుట యేల? సంవర్తనియనుగ్రహము తప్పినదా యే
మి! (ముందునైపు చూచి) బ్రాహ్మణు తెవరో నమమ నడ్డగా
నున్నాడు. దానిచే నాయస్త్రమాఁగినది కాఁబోలు.

అనే—అరే! మరుత్తా! అస్త్రము రానిమ్ము. అఁగిపోయిన దేమిరా!
మరు—ఎవరో కొందఱు యోగు లడ్డగా నిలఁబడినారు. దాన నా
యస్త్రమాఁగినది. బ్రాహ్మణులారా! తప్పకొనుఁడు. తప్పకొనుఁడు.
యోగి—మరుత్తా! మానిమిత్తమునఁ బితృహత్య గట్టకొనకుము. ఆ
స్త్ర ముసంపారించుము.

మరు—అనహాయశూరా! ఈపన్నాగము పన్నినావా యేమి? బ్రా
హ్మణులారా! మానవజాతిఘాతుకులును అందును బ్రహ్మఘాతుకు
లు నగునాగులను జంపునాయస్త్రమున కడ్డవచ్చినవాఁడు తండ్రి
మైనను సరే. ఎవఁ డైనను సరే. మీరు దీని కడ్డరాకుఁడు. బ్రహ్మ
ఘాతుకసంహారమున కడ్డనచ్చు మీరు బ్రాహ్మణులైనను బ్రహ్మ
ఘాతుకపక్షమువారిగాఁ బరిగణించెద. నాగుల పోత్యాహమున
నో యితరులపోత్యాహముననో బ్రహ్మఘాతుకులకు సాహాయ్య
ము నేయవచ్చితిరి కాఁబోలు. స్వజాతిక్షణమున కడ్డవచ్చుమీరు
జాతిదోహము నేసినమహావాపులగుమరు. అస్త్రమా! స్వజాతి
దోహమునఁ గర్మచండాలురగు నీబ్రాహ్మణాధములఁ జంప నీ వే
ల జంకెదవు? హా! హా! అస్త్రము మోఘ మయ్యెనే! నేను సం
వర్తని కేమైన ద్రోహము పేసితివా యేమి?

అనే—మరుత్తా! అట్లు సరిపెట్టుకొనుము. అస్త్ర మొక్కడనే యాఁగిన
దేమి? నీయస్త్రము రాకున్నను, ఇట్టిదుష్కార్యమునకుఁ గడంగిన

నీగర్వ మణుచుటకు ఇదిగో నాయత్తము పంపెదను జూను. కా
చిగో! (అస్త్రము ప్రయోగించును) ఆహహ! ఏమిది? నాయత్త
మాఁగిపోవుచున్నది. ఇదేమో మాయగా నున్నది. అస్త్రమా!
నాగజాతి వధోగతిపాలు సేయుటయెగాక నాగజాతిని శంకఁజేయుఁ
జూచిన బ్రాహ్మణజాతిని బ్రాహ్మణజాతిక్షమున వచ్చి గాజు
జంప జంకుచున్నా వేమి? నాగజాతి రథయ మిచ్చితి నన్నమా
ట ముచినావా? శరణాగతరక్షణవస్తునకు ఛాందసులైనను చాం
డాలుఁ కైనను సమాచలేకిదా. నర్వనామావ్యధర్మము జ్ఞప్తికి వ
చ్చుటచే సంశయించుచున్నావు కాబోలు. ధర్మహాక్షము జ్ఞప్తి
కిఁదెచ్చుకొనుము. శరణాగతరక్షణైకవ్రతునకు బ్రాహ్మణబ్రాహ్మ
ణస్వహింసగజాలెస్వదేశీయవిదేశీయస్థానస్థకీయపరకీయ బాం
ధనాబాంధవమిత్రామిత్రభేదంబులు లేవు. లేవు. వానికి బ్రహ్మ
హత్యాదులు పాపకిర్మంబులుగావు. పైపెచ్చు, పుణ్యకిర్మంబులే.
అస్త్రమా! వెనుదీయకుము. పొమ్ము. (ప్రయోగించి ముందున
కుఁబోవకుండుటమాచి) ఆహ! ఏమి యీమాయ? అస్త్రము ప్ర
సరింపదే? నే నవేక్షితుఁడను గానా? కరంధమరుమారుఁడను గా
నా? శరణాగతరక్షణవ్రతము తప్పచున్నదేమి? (ముందునకుఁగల
యఁజూచి) ఏమిది! నాగజాతిరక్షణమునకుఁ బూనిననాయత్తమున
కు నాగులే యడ్డవచ్చుచున్నా రేమి? కావుననే నాయత్త మా
ఁగిపోయినది. నాగాధములు గొందఱు నాగజాతినాశనము గావించు
దలఁచినబ్రాహ్మణుల మాయలలోఁబడి వారిపక్షమునఁ జేరి నాయ
త్తమున కడ్డవచ్చి నిలిదినారా? మీ కీప్రోత్సాహము సేసినవా
రు మాయావాదు లగుబ్రాహ్మణులా? అట్టిమాయావాదులపక్షము
న వచ్చినమరుత్తుఁడా? నాగజాతియొందుఁ బుట్టి నాగజాతినాశకు

లమాయలలోఁ బడి స్వజాతిద్రోహము గావించెదరా? మిమ్ముల ను మీప్రోత్సాహకులఁ గూడ నశింపజేయ నిదిగో యీయస్త్రము వచ్చుచున్నది. శరణాగతజాతిలోనివా రని మిమ్ముఁ జూచి నాయస్త్రముఁగినిది. అస్త్రమా! యధార్థవిషయ మెఱిగినావు గదా! వారి సంశారింపుము.

నాగులు—అసహాయశూరా! ఆఁగుము. ఆఁగుము. మానిమిత్తము నీకుమారుఁ డైనమర్త్యమహారాజును సంహరింపఁ బూనకుము.

అవే—మీమాయమాటల కేమి! తొలఁగిపొండు. లేదా ఈయస్త్రముగ్నికి మీరే ప్రథమాహుతి కండు.

మరు—స్వజాతిద్రోహపరు లగుబ్రహ్మబంధులారా! తప్పకొనుఁడు.

తప్పకొనుఁడు. లేనిచో నాయస్త్రమునకుఁ బ్రథమకబళ మగుదురు.

ఔర్వుఁడు—(వటాక్షేపమునఁ బ్రవేశించి) ఆఁగుము. ఆఁగుము.

మరు—తప్పకొనినారా? (తలయెత్తిచూచి) అహా! ఔర్వుఁడుఁ గూడ వచ్చి యడ్డుగా నిలచినాడే! నాయస్త్ర మెట్లు ప్రసరించును?

అవే—తప్పకొనకేచి ఇదిగో స్వజాతిద్రోహినాశకాస్త్రము ప్రయోగించుచున్నాను.

వాచకి—(పటాక్షేపమునఁ బ్రవేశించి) వలదు. వలదు. మేము జాతిద్రోహులము గాము. నేను నాగరాజును వాసుకీని.

అవే—ఎవ రతిఁడు. వాచకియూ? వాసుకీ! ఏమిది? నాగజాతినాశకులఁ జంపురా కేల యడ్డువచ్చినావు. ముందు మాచేఁ బ్రతిష్ఠ చేయించి యిప్పుడు నన్ను భ్రష్టప్రతిష్ఠావి గావింప వచ్చినావా? వాసు—మహాశూరులారా! శాంతింపుఁడు.

శా. ఔరా! యోయసహాయశూర శరణా! యాతార్తరక్షాచకా!

ఔరా! మోయి మర్త్యరాజ! నిషధార్థాయత్తద్రోహేన్నతా!

వైరిత్వంబును మాని యోగివరులున్ • జాతాశభాగీశ్వరుల్
నీరక్షిరవిధంబున న్మౌలఁగ నిశ్శీతంబు శాంతింపుడీ.

మీయస్త్రంబు లుపసంహరింపుడు.

అవే—మరుత్తా ! వింటివా ! వాసుకిమాటలు.

మరు—ఎదిరివారిమాటలు విని యెట్లు విశ్వసించు. ఔర్వహవాన్యో
దో యనుచున్నాఁడు. విన నిమ్ము.

ఔర్వు—

ఉ. ఔర ! మరుత్తరాజ ! వినఁ తార్తిహారా ! యసహాయశూర ! మీ
పోరితముం ద్యజింపుఁ డీక • భోగులు మానిరి జాతివైరమున్
వైరిహతుల్ మునీశ్వరులు • పాపితడవితు లైరి యెల్లరున్
క్షీరము నీరముం బలె వశింతురు భేదము లేక మీదయన్.

ఆయుధము లుపసంహరింపుడు. శాంతింపుడు.

మరు—తండీ ! ధన్యుల మైతిమి. మాత్రు లగుయోగీశ్వరులు పునరు
జ్జీవితంబు లగుటయు భోగిజాతి యోగిజాతి యెడ జాతిద్వేషము మా
నుటయు సాయస్త్రాపసంహారమునకుఁ గారణంబు లై నవి.

అవే—కుమారా ! భవదీయాస్త్రాపసంహారమే మదీయాస్త్రాపసంహారము
నకుఁ గారణ మైనది. (ఆస్త్రము టుపసంహరింతురు)

మరు—జనకా ! యిటు దయసేయుము. ఔర్వహనుకు లేడియో చె
ప్పఁబోవుచున్నారు విందము.

(మరుత్తావేషితులు ఔర్వునికి నమస్కరింతురు.)

ఔర్వు—మహావీరులారా !

చ. జనకుఁడుఁ బుత్రుఁడున్ జనుల • సౌఖ్యము గోరుచు ధర్మరక్షకై
యనిని ముమ్మాడ్తులై కఠిని • యస్త్రము పట్టినవాడు గల్గితే

జనకుని మించుకొమ్మఁ దను * జాతుని మించినతండ్రి నొంటి నే
జ్ఞానసుతకీర్తి గాంచి యిల * సౌఖ్యము నొందుఁడు ప్రేమపూర్ణులై.
మరు—కొరవమహాగీ ! మీయాశ్రమంబున నాగదవ్వు లగు యోగు
లు పునరుజ్జీవితు లైనారా ?

కొరవ—మరుత్రమహారాజా ! మీయనుగ్రహంబునఁ బునరుజ్జీవితు
లైనారు.

మరు—అందు మాయనుగ్రహ మే మున్నది? మీలో మీరే సంధి
గావించుకొనినారు గదా !

కొరవ—మీయిరువురు స్వధర్మరక్షణార్థమై ప్రాణముల నైనఁ ద్యజిం
పఁ దెంపు నేయుట సూచిన నాగజాతివారు తమయధర్మప్రవర్తన
మే యింతమహాఘోరయుద్ధమునకు మూల మని యెంచి మనస్సు
లో భయపడి లోపల నున్నవిష మంతయు వెడలఁ గ్రక్కిరి. నిష్క
వటధర్మప్రవర్తకుఁ డైన మహానుభావుని జూచినచో అధర్మప్రవర్త
కులు గజగజ విడంకుదురు గదా ! లోపలిక్రుల్లు వెలిశుచ్చి తుడకు
వారును నిష్కళంకాత్ము లగుదురు.

మరు—వారు తమయధర్మము గ్రహించినారా ? వారిమనసులలోఁ గ
లవిష మేమి ?

కొరవ—వాసుకియే మనవిసేయును. అతఁడు తాను జేసినతప్పునకు
సిగ్గుపడి తలయెత్త లేక నోల మాట రాకయున్నాఁడు.

అవే—వాసుకీ ! ఏమి ? నీవంటిసిగ్గుపాటు నొంద గేల ? భవదీయజాతి
రక్షణమునకై వచ్చినాతోఁ జెప్పటకు నీకు సంశయ మేల ?

వాసు—ఎవరితోఁ జెప్పటకును సంశయము లేదు. మీసమక్షమునఁ
గవటవృత్తిఁ జేసినతప్పు నొప్పుకొనక తప్పునా ? తప్పు నొప్పుకొను
నప్పుడు చెప్పినఁ దప్పేమి ? మీకు వృథాగా శ్రమము గలిగించితి

మి. ఊమింపుము. కరంధమకుమారా! నీకును యథార్థస్థితి తెలుపక వంచన చేసితిమి. వంచకులము ఊమింపుము.

అవే—ఏమది! సంశయింపక వచింపుము. ఏలోప మున్నను నేను దీర్చివేదను. నీవు నేసినవంచన మేమియు నాకు స్ఫురింపలేదు.

వాసు—అసహాయశూరా! మరుత్తమహారాజా! సంవర్తతేజోభీతులయి సంవర్తమరుత్తుల విడదీయ నెంచినదివస్వతిబృహస్పతులహయాతలత్రములచే మే మార్వాకోమవాసు అగుమానాగజాతివారినిఁ బురికొల్పి బ్రాహ్మణజాతివారిని జంపించితిమి. దాన మరుత్తుని సంవర్తనోద్దనుండి విడదీసికొని వచ్చుటకు మూలకార్య మైతిమి. బృహస్పతిప్రోత్సాహముననే, పూర్వము భామిని యన్యుగ్రహించిన వరఫలితముగా, ఆమెను శరణు సొచ్చి మరుత్తుజనకుండ వగునీచేతనే మరుత్తమహారాజును జంపింప నీపాపభూయిష్ట మగువన్నాగము పన్నినారము. పితృపుత్రు లగుమీయిరువుర స్వధర్మరక్షణమహిమను మీలెంపును జూడ బృహస్పతిదుర్బోధజాతవిషము బుద్ధిని లోపల నాచలేక మేము నేయు దుష్కార్యమునందు మాకే రోతజనించి యూర్వనిలో మాతప్య చెప్పి ఊమింపఁ గోరితిమి. మేము మృతులఁ గావించినయోగులను అమృతాహరణంబునఁ బునరుజ్జీవితులఁ గావించినారము. వీరే వారు! (కొండలయోగులను చూపుమ) మీయిద్దనన్నాహము సురేంద్రనురాహార్యులు చాటుచాటులనుండి చూచుచున్నారు. వారికృత్రిమోపాయము బయలుపడె నని పరితపించుచు నీయజ్ఞవాటికవై పునకుఁ బోవుచున్నారు. ప్రాణములు పోయినను వారికవలోపాయంబు బయలుపెట్టఁజూడ దని చెప్పిరి గాని ధర్మస్వరూపు లగుమీయెదుట సత్యము దానియంతట నదే వెలువడినది.

మరు—ఓహో ! పరులమాయలకు లోఁబడి మీరింతపొరపాటు గావించితిరి గదా ! ఇంతకు నిల్లు కావలసియున్నది. భవితవ్య మెవరు డప్పింపఁ గలరు ? వారింకను నేమి సేయ నున్నారో ? నేను యజ్ఞ వాటికకుఁ బోవలయు. మీ రెన్నఁడు నిట్టివారిమాటలు విని జాతి ద్వేషము నొందకుఁడు. దాన మీరు చెడిపోవుటయే గాక సర్వలోకసంహారమునకుఁ గారకు లగుదురు.

వాను—చిత్తము మహాప్రభూ ! చేసినతప్ప లన్నియు తుమింపుము. నీకెవ్వఁడును దానుల మయి యుందుము.

అవే—అన్నా ! ఎంతవని జరిగినది ! తానుకీ ! మీరు వాతోఁ జెప్పిన ద్వేషకారణము అసత్యమా ?

వాను—అందులకే కదా నిన్ను వంచించితి మంటిని. తుమింపుము. అవే—ఏమి ! యిందుగ్రినిమామూనిశ్చయు. బృహస్పతికిఁగూడ నిట్టిబుద్ధులు పుట్టినవా !

మరు—ఎవరి కెట్టిబుద్ధులు పుట్టినను మన కేమి ? సంవర్తగురువరుండే సర్వమునకు సహాయుఁ డగును. వారికపటోపాయమున నేను మాతృవాక్యోల్లంఘన పితృవాక్యోద్యోగంబులఁ గావించవలసివచ్చెను.

ఈ. జనక ! భవత్పదంబులను * సాక్షిగ నిల్పియె రాజ్యపాలనంబును జరియింతు నేఁడు * నినుఁ బోరను దాఁకెడువేళఁ గూడ నా మనమునఁ గొల్పి ధర్మమతి * మానక పోరితిఁ బుత్రుఁ గావుమీ మనమున లేదు కోప మను * మానము పీడుము భక్తిపూర్ణుడవ్.

వీరభిర్మంబున వీరకర్మమున తూలనాడిననన్న తుమింపుము.

అవే—కుమారా ! ధర్మశూరా !

తే. తండ్రి నైనను బ్రియతమ * తనయైన

ధర్మనాశంబు సేయఁగఁ * దలఁచువాని

జంపఁ దగుఁ గాని విమవంగఁ జనునె శ్రుత్ర !

సలిపినాఁడవు ధర్మసంస్థాపనంబు.

కుమారా ! మీతల్లియు మాతల్లియుఁ గూడ నెన్నఁ జూడ వచ్చు చున్నారు.

(వీరమహాదేవియు భామినియుఁ బ్రవేశింతురు.)

మరు—పితామహీ ! నమస్కారము.

వీర—పౌత్రా ! దిగ్విజయము గల్గుఁ గాతి.

మరు—జననీ ! నమస్కారము.

భామి—కుమారా ! మీపితామహిదీవన వెంటనే ఫలించుఁ గాక.

వీర—మున్న మాయాగముల కుపదర్శము గావించిన బృహస్పతి కిం తదుద్బుద్ధి పుట్టినదా ? నీకేమియు భయములేదు. నీధర్మమే నిన్ను రక్షించునులే.

అవే—(భార్యవై పుతిరిగి) మానినీ ! పేరియనీ ! నీయార్తరక్షణనంకల్పము సిద్ధించిది. (తల్లివై పుతిరిగి) తల్లీ ! మనుమనిచే బ్రహ్మకులరక్షణము గావింపఁ జేసితివి. మృతులగుయోగులఁ బునరుద్జీవితులఁ గావించితివి.

కౌరవు—అంతే కాదు. మీరందఱును జాతిద్వేషనిరాసపూర్వకధర్మ సంస్థాపనము గావించినారు గదా !

మరు—మేముసేసిన దేమున్నది. మీదయచే మేమునుసజీవులమైతిమి.

కౌరవు—మీరు స్వధర్మరక్షణమున కింతతెంపు సేసి నాగజాతులమనంబులు మరలింపకున్నచో నీజాతిద్వేషము తెరిగిపోయి యనంతమై ముగ్ధోకంబుల నంత మొందింపకుండునా ? ఇంద్రబృహస్పతు లింక నెట్టికపటోపాయములు పన్నుదురో ? సంవర్తనాహాసముల నీకు సర్వము సమంజస మగుఁగాక !

మధు—అదిలేక నాయభీష్మితము. వాసుకీ! సందేహింపక సవరివారము
గా మఱియే యాగదర్శనమునకు రమ్ము. ఔర్వాదిమహర్షులారా!
మీ రల్లెరు యాగము నూడ విజయంచేయుడు. పితామహీ!
జాతులారా! ఇందుగ్గి డింకను నేమి నేయఁ దలంచుచున్నాఁడు?
నేను యాగవాటమునకుఁ బోవలయును. నేడే సంకల్పము గావింప
సంచిసారము. మీ రీహార్షముననే యాగము నూడ దయనీయుడు.
అబే—మంచిది. మహేంద్రుడు గాని మహేంద్రపురోహితుడుగాని
నిన్నేమి నేయఁగలరు? మేమును యజ్ఞశాలకు వచ్చెదము.

మధు—ఔర్వమహర్షీ! దండప్రణామంబు లాచరింతు. ఆశీర్వాదము
నేయుచుండుడు. యాగశాల కేగి సంత్రుఁ గలసికొనెద.

ఔర్వు—మరుత్తా! సంవర్తక క్రిసంరక్షితుఁడ వగుట కితరు లాశీర్వదిం
పఁదగిన దే మున్నది. అయినను బ్రకృతస్థితి ననునరించి శవదీయ
పురోభివృద్ధి కనుకూల మగునాశీర్వాదవాక్య మొక్కటి పలికెద.

తే. పరులమాయలఁ బడిపోయి + బాధపడక

యన్నివాతులవారలు + నైశమిత్య

మొంది సంకల్పసిద్ధికి + యుక్తమైన

పడవిఁ జరియింతు శాస్త్రులఁ + బాధివేండ్ల.

వాసు—అదియే శ్రేయామూల మునాదివహస్రీశ్వాత్వలతో వచిం
చుచున్నాను.

అభివ్రుతును—నత్యము. శత్యము.

(నిష్క్రమింతురు.)



శ్రీ

మరుత్తరాట్చరిత్ర.

పంచమాంకము.

(యాగశాలలో నున్నమరుత్తమహారాజును, తప మాచరించుచున్న సంవర్తడును ప్రవేశింతురు.)

మరు—సంవర్తమహర్షి, నేను వెడలినవృత్తి డెక్కడఁ గూర్చుండెనో యక్కడనే కూర్చుండి తప మాచరించుచున్నాఁడే. (నమస్కరింపఁబోయి- ఆగి)

తే. జపతపంబులు సలిపెకుశలమయమందు

త్వరగఁ జోయెడువేళల * దంతభావ

నాదివేళల మత్తిల్లునట్టితటిని

వందనార్తుఁడు గాఁడందు * వంద్యుఁడైన.

కావున నితఁడు తనంతటఁ దానే తపము సాలించువలకు నిరీక్షించి యుండు. (సంవర్తని సమీపించి) ఇట్టితపోనిష్ఠాగతికృత గలదుగనుక నే నీనినిఁ జూచిన మహేంద్రాదులకుఁగూడ మనమున భయము కలిగినది. “తపసా దుష్కరం నాస్తి” యనుట తథ్యమేకదా!

సం—(కన్నులు తెరిచి చూచును.)

మరు—(నమస్కరించుచు) నద్దకూర్తమా! సాష్ఠాంగశమస్కార మ్మాచరించుచున్నాను.

సం—మరుత్తా! మనోభీష్టసిద్ధి రత్నం.

మరు—నామనోభీష్టసిద్ధి భవదాశీర్వాచనబలమునఁ గావలయునుగాని నాసామర్థ్యమునఁ గాదు. మహేంద్రబ్రహ్మపుత్రులు నాపైఁ గసిఁ బూని న న్నెన్నివిధముల బాధపెట్టవలయునో యన్నివిధములను బాధపెట్టఁ దలఁచినారు. తుదకు భవత్పాదాబ్జములకు దూరఘ్నం గావింపఁ గపటోపాయములు కొన్ని పన్ని నాగులచే యోగులను జంపించిరి. వారికృత్రిమోపాయములమున నేను మార్తవాళ్యోల్లంఘనమును పిత్తహత్యోద్యమంబును చేయవలసినవాఁడ నైతిని.

సం—మరుత్తా! దివ్యదృష్టితో నంతయుఁ గనుపెట్టి చూచుచునేయు న్నాను. మరలఁ జెప్ప నక్కఱ లేదు. మదుపదిష్టమహాశిష్యోపాసక గావించినచో నీవు నాడగ్గఱ నున్నను దూరముగా నున్నను ని న్నెవ్వరు నేమియుఁ జేయలేదు.

మరు—మహాప్రసాదము. నాయం దట్టియనుగ్రహము నీ కున్నది గమకనే బ్రాహ్మశ్రమమున సంతయు సుఖపర్యవసాన మైతది. మ హేంద్రుఁడు విమానముమీఁద నుండి చూచి తుదకు మనయాగ వాటివైపునకు వచ్చినఁ డని వాసుకి చెప్పినఁడు. వా రీవైపునకు వచ్చినవాడ లేదే.

సం—మరుత్తా! మహేంద్రుఁ డంతతోఁ బోయినఁ డని యనుకొనకు ము. తుదకు తెగించి వజ్రధారియై తానే యుద్ధమునకు దిగు నేమో? పైవారిచేత నొకయాట యాడించిచూచినఁడు. అది సాగలేదు.

మరు—గురువరా! భవత్పరీక్షముననే న న్నేమియుఁ జేయలేనియా లేదు భవత్స్థముక్షమున నేమి నేయఁగలఁడు. వజ్రము గిజ్రము న న్నేమి నేయఁగలదు. క్షాత్రమున జంకు లేదు గాని సురాచారాచ

రితాభిచారికక్రియాకలాపాద్గతశక్తులు నాతేజంబునకు భంగంబు
గావింపకుండఁగఁ గాపాడుము.

సం—అట్టివి మనవైపునకుఁ దేటి చూడఁగలవా?

ఉ. ఆయమరేశయాజుకుఁ డహంకృతిఁ జేసెడుహోమతంత్రముల్
సేయుదు వ్యర్థ హాసటులు ♦ చేతను వజ్రము పూని వజ్రయే
పాయనికిన్క వచ్చినను ♦ బ్రగిహవంక్తినిఁ బోలె స్తంభినీ
గేయకళావిశేషమునఁ ♦ గి మ్మనకుండఁగఁ గట్టి వైచెదన్.

(తెరలో)

వజ్రని గట్టివైచెద ననుచున్నా వెజఁడవురా నీవు?

సం—మరుత్రా! మహేంద్రుఁడు స్వయముగా దిగిసాఁడు. చూడు
మరు—దిగనిమ్ము.

మహే—(ప్రవేశించి) వజ్రని గట్టి వైచెద నన్నవాఁ డెవఁడురా?

సం—నేను. నేను (తొమ్ముమీఁదఁ గొట్టుకొనుచు)

తే. పశువు యూపంబునకుఁ గట్టఁపగిది మంత్ర

బంధసంబునఁ గట్టెద ♦ వజ్రధారి

ననుచు గర్వింపఁబోకు నే ♦ నాంగిరసుఁడ

మంత్రవాగ్వజ్రధరుఁడ నా ♦ మహిమఁ జూడు.

మహే—అంగిరసుఁడ వనియే యాలోచింపుచున్నాను. లేనిచో ఈ
పాటి కేమి నేసి యుందునో.

మరు—(తనలో) ఈమహానుభావుఁడు నిజముగా మంత్రశక్తిచేత మ
హేంద్రుని బంధింపఁగలఁడు. దాన నామంత్రమునకు భంగంబు గ
లుగును. మహేంద్రుఁడును, సంవర్తు డాంగిరసఁ డనువంకఁ జూచి
తప్పించుకొని పోవును. కావున సంవర్తు నువశమిల్లఁజేసి నేనే మ

హేండునికి సమాధానము సెప్పెద. (వైకి) నంవరా! నామనది
యూలింపుము.

తే. అభిచారికలబ్ధ హామయహిత మాదువు
క్రౌతనూతోక్తవిధుల నాక్రతువు నడవు
యాగమునదేవతాళి హావ్యంబుఁ గుడువు
దైవవిధు నీవె బంధించు * తలఁపు నెడవు.

నీయుద్యమంబునకు విఘ్నంబు గావించితిని. తమింపుము.

తే. రాచకొలమునఁ బుట్టితి * రాజ నైతిఁ
జగట నాచేత బంధింప * వలయుఁ గాని
బ్రాహ్మణోత్తమ ! నీచేత * బద్ధు లగుట
భావ్య హా నాకొ నాకీర్తి * భంగపడదో !

మహేం—ఏమి వీనిగర్వోక్తి. (పరిహాసముతో) మరుత్తా! కీర్తికాముం
డవా? నరే నిన్ను కీర్తిమాత్రశేషుని గావించెదనులే.

మరు—మహేంద్రా! మాట లెందులకు? మాగురువుననుజ్ఞఁ బొంద
నిమ్ము.

శంవ—మరుత్త మహారాజా! నీకీర్తిని నిలఁబెట్టఁ దలఁచిననేను నీకీర్తికి
భంగము గలిగించుకార్యము సేయఁ బూనను. ఎవ రైన నేమికి
నీవే సమాధానము సెప్పము. (మహేంద్రునివైపు చూచి) మ
హేంద్రా! మామరుత్తునిప్రార్థనమూలమున నిప్పటికి నాచే నీకు
బంధనయోగము లేప్పినది. అవశ్యకమైనచో మాశిష్యుండే గావించు
చునులే. ఈమాట మీగురువును వెంటఁబెట్టుకొని రాలేదేమి?

(తెరలో)

ఓరియున్నుత్తా! నంవరా! నామాట గూడ నెత్తుచున్నావా? అం
గిరచుకుఁ గూడ ప్రతిష్ఠ తెచ్చుచున్నావు.

భూమి—సంవర్తా ! బృహస్పతిగూడ దయసేసినాఁడు.

సం—రానిమ్ము. నీదయ యుండిన నా కేమి భయము.

బృహ—(ప్రవేశించి) ఓరియున్నట్లా ! సంవర్తా ! యే మనుచున్నావు ?
నామాట గూడ నెత్తుచున్నావా ? ఆస్పృహనకుఁజై నయంగిరసునకుఁ
గూడ నప్రతిష్ఠ తెచ్చుచున్నావురా ! ఆంగిరసుఁడవయ్య గురుబ
హిష్మతుఁడైన ముత్య నోకని పెంటఁబెట్టుకొని వచ్చినావా ?
నీగురుత్వమునకును వానిశిష్యత్వమునకును సరిపోయినది. చాటుఁజా
లు. మాశిష్యుఁడగుమహేంద్రుని ముక్త్యమాత్రునిచే బంధింపఁ
జేసెద ననుచున్నావా ?

మహే—గురువరా ! వానిదుర్భాషలు నీకును వినఁబడినవా ? ఎందు
ల కనియూరకున్న వ్యాపారము ముదిరిపోవుచున్నది.

బృ—ఆ దెంతసేపు ? మామొగము చూచి యూరకున్నావు గాని—

సం—మరుత్తా ! విన్నావా ? ఆయనమొగము సూచి యాయుండు
దూరకున్నాఁ డట. ఆయన నిజముగా మాయన్న సుమీ ! (బృ
హస్పతివైపునకు దిరిగి)

తే. అన్న ! నిజముగ నీవు మామాయన్న వగుదు

మాయచే నిందునమ్మితి + మాపినావు

ఋషి పెట్టెడివారితోఁ + బోరుపెంచి

యంతుచున్నావు గా బంధనార్థ మిపుడు.

బృ—ఓరియున్నట్లా ! నీచేత అన్నా యని శిలిపించుకొనుటగూడ నీగు
గా మున్నదిరా !

సం—అవునవును. అట్టిమాట లేక ? నీపెద్దతనపుకారవము నిలఁబెట్టు
కొనుము. ఆంగిరసవంశమున కప్రతిష్ఠతెచ్చినవాఁడను నేనో ? నీ
వో ? జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొని మాడలాడుము.

బృ—నీ వెందుల కరుచున్నావో నాకుఁ దెలియక పోలేదు. గృహ స్థనకుఁ బ్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠలు గౌరవాగౌరవములు పుణ్యాపుణ్యములు వీమైన నుండుట సహజము. బ్రహ్మచారిగాఁ దవగు నీ కేమి తెలియును? బ్రహ్మచారి నగునకు గురుబహిష్కృతుని పెంటఁ జెట్టి కొని రావలసినయార్యకల యేమి వచ్చినది?

సం—అవశ్యకత యేమి వచ్చినదా?—ధర్మక్షణాన్తము.—

మరు—గురువరా! వాక్యోపవాక్యము లేల పెంచెదవు? నాపార్శ్వాన సన్నిపుము. నేనే వీరికి సమాధానము చెప్పెద.

సం—అట్లే కానిమ్ము.

బృ—ఇక్కడకు గురువు చెప్పట మైనది. ఇంక శిష్యుడు బయలుదేరినాడు. అదియును వినెదము.

మహేం—(బృహస్పతితో) నేను వానికి దగినట్లు చెప్పెద. నీ వూరకుండుము.

సం—దేవరాజదేవతాచార్యులారా! మాట లేల? మంచితమునకు వచ్చితిరేని మనీయయూగమున మర్యాదగా మదర్పించు లగుచా విద్యార్థిగంబులు గ్రహించి యాగిఫలిత మిచ్చి యాంక్షముతో నరుగును. అందఱుము ధియ్యల మగుదుము. వైదికావశాన వచ్చితిరేని వినుడు. దేవతాపురోహితా! జాతిమాత్రపూజ్యుడ వగు నీ కిదే సమస్కారము. దీనితో దూరముగాఁ దొలఁగుము. వెనుక నారదమహ్న చెప్పింట్లు వాని కల్పాహారము జేర్చావోమియున దొరకినది. ఇవ్వు డిక్కడ సధికాహగము నానికి లభింపవలసి యున్న దేమో! తప్పదు. మహేంద్రా! మనము మాటలాడుట కాదు. మ. మహాస్త్రంబులు పోల్లెడవలయు. మనము యుద్ధమున కనువగుమహానిరంజనులకుఁ బోవునము చెప్పు.

మహేం—మరుత్తా ! మర్త్యమాత్మగ్రేడ వయ్య మమ్ము రణరంగంబు
నకు రమ్మనుచున్నావా ? ఏమి పొగరుబోతుండనము ? ఆతోచిం
చుకొనుము. వెట్టివానికి శిష్యుడ వగుటచేరి గాబోలు వెట్టిమా
ట లాడుచున్నావు.

మరు—మహేంద్రా ! మాటలవలనఁ బ్రయోజన మేమి ?

మహేం—(ప్రక్కకుదిరిగి బృహస్పతితో) మనము మర్త్యుతోఁ జో
రికి దిగుట మంచిది గాదు. స్వరాజ్యవీరమునఁ గూర్చుండి వజ్ర
ము ప్రయోగించెదను. అదియే యంతయు సాధించును.

బృ—మొదట మనము మర్త్యలోకమునకు వచ్చుటయే లెప్పు. కార
ణాంతరమున రావలసి వచ్చినది. వచ్చినచే మంచిది కాకపోవుట
చేత బౌద్ధాశ్రమమున న్నట్లు జరిగినది. పోరితోఁ బరాజయశంక
మకకు లేదు గాని మర్త్యునితో నమర్త్యనాథుడు పోరుచున్నాఁ
డచుటయే యన్నిధములను ఆంత మంచిదికాదు. అందులోను
స్మరణమాత్రాగామి యగుకలహాశరుడు వచ్చి నేని ఏది యెల్లు
పఁజేయించునో ? ఆతఁ డేమియు నెఱుంగినట్లు మనతో మాటజా
రఁ గాని నీచిలో వారికి నేదో కొంతసంబంధ మున్నది. “ నార
దుడు చెప్పినట్లు ” అని మరుత్తుఁ డన్నచూట విసలేదా ?

మహేం—విన్నాను. విన్నాను. మరుత్తుడు నారదనామస్మరణము చే
యుటచేతనే యాతఁడు గూడ వచ్చిన నేది యెల్లు వచ్చునో యని
నేనును సందేహించుచున్నాను.

మరు—మహేంద్రా ! యాలోచనసేయుట నైనదా ?

మహేం—ఆలోచన కే మున్నది. మర్త్యుడ నై ననీతోఁ బోరుట మా
కవమానకరము. మఱియు మతిలేనిమాటలాడితి వేని మానము ద
క్కను సుష్మా. బృహస్పతీ ! మనము స్వగ్గమునకుఁ బోవుదమా ?

నారాయణనామకీర్తనము వినఁబడుచున్నది. నారదుఁడు వచ్చుచు
న్నాఁడు గాఁబోలు. (ఇద్దఱును బయలుదేఱఁబోవుదురు.)

బృ—ఓనాను. ఏదో పోరు తెచ్చిపెట్టక మానఁడు.

మరు—వజ్రధరా ! పోరికి రమ్మని పిలిచినపుడు పాణిపోవుట వీరలక్షణ
మా ? అఁగు. అఁగు.

మహేం—మేమాఁగుట యెందులకు ? ఇదిగో ! మావజ్రమే నీయాగ
వాటిక శ్మశానవాటికగాఁ గావించఁ గలదు. వజ్రాయుధప్రయో
గము గావించుచున్నాను. కాచిగో !

(మహేంద్రుఁడును బృహస్పతియు నిక్కురిమింతురు.)

నారదుఁడు—(ప్రవేశించి)

క. నారాయణ నారాయణ

నారాయణ దేవదేవ * నారాయణ శ్రీ

నారాయణ నారాయణ

నారాయణ నీవెదిక్కు * న్యాయస్థులకున్.

మరు—నారదా ! నమస్కారము. ఇదింతయు నీయనుగ్రహమే.

నార—విజయోస్తు. మనమరియాదల కేమి ? మహేంద్రుఁడు పోవు
చుఁ బోవుచుఁ వజ్రాయుధము ప్రయోగించిన స్థిన్నాఁడు. దాని
కిఁ బరిహార మాలోచించుకో. అదిగో ! వజ్రాయుధాగమనధ్వని
వినిపించుచున్నది.

సం—నారదా ! యిటు దయచేయుము. వజ్ర మేమి సేయఁగలదు ?

నార—సంవత్సా ! నీసన్నిధానమున నట్లే కాని మరుత్తున కాయుక్త్రం
బు లన్నియు నలవడిచితివా ?

సం—అతఁడే సర్వసమర్థుఁడు. నిమిత్తమాత్రముగ నుపదేశించితిని.
మొవటవానిని నాయొద్దకుఁ బంపినవాడవు నీవే గదా!

నార—యజ్ఞవాటమున నున్నవా రందఱును భయభటుచున్నారు వజ్ర
నిగ్గోష మొక్కనగా నున్నదే ! ముం దది చూచుకొనుడు.

మరు—(యజ్ఞవాటికఁ గలయఁ జూచి) యాగవాటిసమావిష్టలారా !
శిష్టలారా ! భయపడకుడు. భయపడకుడు. ఇదిగో ! వజ్రాటో
వ మువసంహరించెదను. చూడుడు. వజ్ర మొక్కడనే యాగి
పోయినది. మహేంద్రహస్తభూషణమా ! వజ్రమా ! రా! రా! ఆ
బడబడ లక్కడనే చూపెద వేల ? దగ్గఱగా రా ! తేదా దూరము
గాఁ జో ! అంతేకాని బెడరింపు లేల ?

నార—నాచెవులు ధవ్యములై చెవి.

మరు—దంభోభీ ! నీదంభంబులు గట్టిపెట్టు !

ఉ. బొగ్గును వజ్రమున్ సరియఁ పోల్పఁగ నంచు వచింతుఁ తాత్వికుఁ
నగ్గడు నీవ్రతాప మిఁక • నిశ్చయ మయ్యెను యాగవాటి నీ
పెగ్గెలఁ నూప నడ్గిడిఁ • బ్రేల్పెద బుగ్గిఁ బొమ్ము వజ్రమా !
సిగ్గటి నిన్నుఁ బంపుసురఁ శేఖరుఁ డేదరిఁ బోయెఁ జూచుమా !

నార—అహహ ! వజ్రాయుధధ్వన మంతరించినదే. ఆగాంభీర్యము,
ఆగర్వము వీడెనది ?

మరు—యజ్ఞవాటిసమావిష్టలారా !

మత్త. గర్జనంబులు గానరా విటఁ • గాంతురే యట మీరు మ
త్తర్జనంబున వజ్ర మెచ్చట • దాఁగఁ బోయెనొ చూడుఁడి
దుష్టతత్వముచేత నిందుఁడు • దుష్టభావల నాఁడుఁ ద
త్తర్జనంబున వీడకుండుడు • స్థైర్యైర్భయము లెన్నఁడుఁ.

చూడుడు. చూడుడు. వజ్రము వజ్రభరునికంటె వడిగాఁ బా
టిపోవుచున్నది. (అకసమువంకఁజూచి)

తే. భిమరమా ! సీ వింత ♦ భీరు వగుచు

దూరమున నుండి యింకను ♦ దూర మగుచుఁ

దిగునె ఁరువిడ వజ్రి దాఁ ♦ దారసిల్లింఁ

జెప్పె శమ్మని యని సయఁ ♦ జేరె నైన.

నార—బాగు బాగు. నాకు సగముకడుపు నిండిన దన్నమాటే.

(తెరలో)

ఎంతంత మాటలాడుచున్నావు? మాగురువన్నట్లే మృహాప్రమ
త్తుఁడైయున్నావే.

మరు—బృహస్పతిశిష్యుఁడు గాఁబోలు.

బృహస్పతిశిష్యుఁడు—(వవేళించి) బాను, బృహస్పతిశిష్యుఁడను. విద్యా
ధరనామధేయుఁడను. సీహితమును గోరినబృహస్పతి తుదిమాట
యొకటి చెప్ప మని నన్నుఁ బంపినాఁడు.

మరు—ఏ మామాట?

విద్యా—శ్రీవధానముగా విని సమాధానము చెప్పుము.

అ. పితృకీర్తనముచేత ♦ భిమరంజు పోలేదు

భాసురాని జంప ♦ బుద్ధి రాక

యాగదీక్ష నుండు ♦ యజమాను హింసించ

మనకు రాక తాను ♦ ములిపోయె.

నార—మంచియిత్తి. అవి వాచస్పతివాక్కులు గదా! వజ్రి దుడివ

అ కెన్ని బ్రహ్మహత్యలు కట్టుకొన్నదో.

విద్యా—నారదా ! ఒక్కనిముస మూసికుండుము. చెప్పెడిమాట చివ
రకంటఁ జెప్పనీ.

నార—జెప్పు.

విద్యా—

ఆ. పోతు నేతకాక * పోలేమ వజ్జీయు

మర్త్యుఁ దాఁకు తెంత * మహిమ యనుచు

నిరసముఁ బోయె * నీయాగహవ్యంబు

నిరసనంబునేయ * నియతిఁ జేసె.

సంవర్తని విస్మయపుము. బృహస్పతియే నీయాగమున కుపదర్శనము గావించును. దాన మహేంద్రునితో మైత్రియు సర్వదేవతాప్రసన్నతయు సకలాభీష్టసంసిద్ధియు సంఘట్టిను. లేదేని అంధుని చేతి నీతుఁ డగు సంఘుని బోలె వెట్టివానివెనుక వెట్టి నైపోయి చెడిపోయెదవు. శిష్యవార్తల్యమున మనగురువు మరొక్కమాటు నీ కీవార్త సెప్పఁ బంపెను.

నార—అదంతయు శిష్యవార్తల్యమే కాబోలు.

మరు—దేవపురోహితాంతేవాసీ! వారిమూఖ్యశిష్యుఁడు మహేంద్రుఁడు గాన వానియందే వార్తల్య ముంపు మనుము. ఈవార్తకుఁ గూడ అశిష్యునందలివార్తల్యమే కారణము. నాయాగంబున హవిర్భాగంబులు గోనకుండ దేవత లెల్లరు మూతులు బిగించుకొని కూర్చుండినను సరే కాని సంవర్తని విడనాడ నొల్ల నని బృహస్పతితోఁ జెప్ప. పో!

నార—మంచియౌ చెప్పినావయ్యా!

సం—మరుగ్రా! మోయన్న యంపినవార్త విని నిజముగా దేవతలు యాగభాగంబులు గ్రహింప రాశేమో యని సందేహించుచున్నావా యేమి?

నాక—సందేహము ఉండకుండునా? దేవతలును భూదేవతలునుగూడ మాటకు మందు యజ్ఞభాగములు పుచ్చుకొనుము. తిండికిరాము.

అనిబెదరింతును.

నం—ఎందులకు వచ్చినబెదరింపులు. రాక యేమి సేయవలదు?

తే. దేవతల్ మంత్రమున కథినులగుదు

రట్టిమంత్రంబు నానోటఁ * బట్టియుండె

మంత్రమునఁ బిల్చినను రాకమానఁ దరమె

వేల్పు మంత్రజ్ఞవాకిటి * వేడిగాఁడె.

నార—అది నీకును నీయాశ్రితులకును జెల్లును. అందఱకుఁజెల్లునా?

విద్యా—సవి? వెట్టిమాట లాడెదరు. దేవతావిభుచేతను దేవతాచా

ర్యునిచేతను బలవంతపుబ్రాహ్మణార్థము సేయించెదరా యేమి?

నం—అఁ! అరిగినయల్లునిచేత మనుగుమపులు గుడిపించినట్లు మ

హేందునిచేతను మహేందునిగురువుచేతను గూడ బలవంతము

గా జన్మపుగుమపులు గుడిపించెద.

నార—సంవర్త! నీ వెంతకైనను సమర్థుడవే.

విద్యా—మాగురువు దగ్గఱ లేడు గదా యని మీకోటికి వచ్చినట్లు

అనుచున్నారా? అనుడి! మీరు శేపు స్వమునకు రారా? వ

చ్చినపుడు దీనికిఁ దగినశాస్త్ర చేయించెద. వెడలినవెంటనే చెప్పి

యూరిచెదను.

నార—విద్యాధరా! చెప్పవలసిన తంతయు మఱచిపోయెద వేమో

కొంగున ముడివేసికో.

నం—మరుత్తమనారాజా!

ఉ. ఆయుమరేజ్యదూత నిక * సంపుము నాదగుమంత్రోక్తిచే

నాయమరేఖాదుర్ దివిజయూజకుడుర్ దివిజానితోడ య

జ్ఞయతసంబువం దిడెను * హవ్యముఁ గైకొనఁ జేయువాడ రా

జా! యకుతోభయండవయి * యూగము సేయ నుపక్రమింపుమి.

మరి—వీద్యాధరా ! పొమ్ము. (విద్యాధరాడు నిష్క్రమించును.)

సం—ఇంక సంకల్పము నేయుటకు సందేహ మేమి ?

మరు—సందేహ మేమియు లేదు. సర్వతంత్రస్వతంత్రుడ వైన నీ ప్రపద్రవ్యగా మండ నాకు సందేహ మేల ? కాని సంకల్పనమయము నకే స్వర్గాధిపతినురాచార్యుల రప్పించి నదన్నుఁ గూర్చుండఁజేర్చితిమా సకలమానవమాననందేహములును దీటును. దాన న కలలోకంజులు సంతోషించును.

సార—నిజము నిజము ! మంచియెత్తు ఎత్తినావయ్యా రాజా !

సం—అది సకలలోకసంతోషకర మగుకార్య మైనపుడు నాకత్తి విని యోగించి చేసెదను. ఇదిగో ! ముందు గణపతి యగుబృహస్పతి నాహ్వనించెద.

సార—“గణానాంతా” అనుమంత్రమే కాబోలు. వీనిమంత్రములు మనకును వచ్చినవే గాని వాని మాహాత్మ్యము మాత్ర మధికము.

సం—తే. దేవ ! గణపతి ! నిరుపమ ధివ్యకీర్తి !

శ్రేష్ఠకవిరాజ ! బ్రహ్మణ్య ! ధీశ్రేష్ఠరాజ !

మనమరుత్తుఁడు గావించు ధిమహితయాగ

మందు నర్పించుహవ్యంబు ధి నందుమయ్య.

మరు—సంవర్త ! బృహస్పతి వచ్చుచాడ గానరాదే !

సార—అయినకు సాంసారికబాధలు గొన్ని యున్నవి. ఇంటికి నింటి లోనివారికిఁ గూడఁ గావలి పెట్టి రావలయును. పిలువఁగానే వచ్చుటకు వీలుండదు.

సం—అయిన కేమయ్యా ! త్రిలోకాధినాథునిగుతువు. కావలసినంత మంది కావలివాండు. కావలసినంతమంది శిష్యులు.

నార—అదే కొంప ముంచినది. ఏలాగుననో ఈనమమ కాపురము
కొంతెము కుదురువడిన దని విన్నాను.

సం—మతోక్కమాటు మంత్రాహ్వనంబు సేసెదను. (దేవ! గణప
తి...చదువును)

మరు—వచ్చుజాడలేదు.

సం—మహేంద్రుఁ డెన్నిమంత్రములతోఁ బిలిచినను తుది “కహల్య
యై జార” అని పిలిచినఁ గాని రాఁడు. బృహస్పతీ తనకుఁ గూడ
నట్టివిశేషాహ్వనము గావలయునని యభిప్రాయపడుచున్నాఁడేమో!
కాలానుసారముగఁ గర్మకాండము గూడ మాటును గదా. నూతన
మంత్రము కల్పించి పిలువవలెను గాఁబోలు.

నార—బృహస్పతి మహేంద్రులలో మహేంద్రుడే కొంతనయము.
మహేంద్రాంతగిపురమున కట్టియప్రతిష్ఠలు లేవు.

సం—అట్టివేల? కొండఱకాహ్వనము ముమ్మా టుండవలెను. మూఁ
డవమాటుగూడ పిలిచి చూచెద. (దేవ! గణపతి!...పఠించును.)

మరు—సంవర్త! బృహస్పతి దయసేయుచున్నాఁడు.

సం—అమరగురువు స్వర్గరీతి నాదరింపుము.

నార—మరియూడ దక్కించుకొన్నాఁడు.

బృ—(ప్ర)వేశించుచు) ఆబృహ్మ! మంత్రములు, పగ్గములు వోలె
లాఁగికొని వచ్చుచున్నవి. మాబ్రతు కంతయు మంత్రాధీనము.
మనజపోష్యత్వము మాకుఁ దప్పదు. ఏమి సేయను. మరియు
ద యెఱుఁగనితారికి మంత్రము లుపవేశించినఁ గలుగుఫల మిది
ఘో. సాధుబాధ గావించుదు. నాయవస్థయే యిట్లున్నది. ఇతరుల
మాట చెప్పవలెనా?

మరు—సురాచార్యా! దయసేయుఁడు. ఏదో నెమ్మదిగా సెలవిచ్చు

చున్నారే? ఏమిసెలవు?

బృ—ఏమియు లేదు. మీవిషయముకాదు.

మరు—చిత్తము. ఈకూర్చికపై దయసేయును. మహేంద్రుడుగూడ దయసేయును.

బృ—అమాట వేతే చెప్పవలెనా?

నార—ఈసమయమున నొకమాటు ఈబృహస్పతిని బలుకరించెద.

(నారాయణ నారాయణ అనిపాడుచు దగ్గఱఁగాజేరును.)

బృ—(అనిష్టముతో) ఇక్కడకు దయచేసితివా?

నార—మా కేమి? ఎక్కడఁ దలఁచిన నక్కడనే సిగ్గులము. మీవలె మాకు బలిమాలుటలా! బలవంతుఁడెట్లుటలా?

బృ—నారదా! ఎందుల కా వ్యంగ్యపుమాటలు? సమయాసమయములు లేవా? ఎప్పుడును బరిహాసమే? నిన్నుస్మరించినవారి యొద్దకుఁ బొమ్ము.

నార—కోపమువచ్చినదా? గృహస్థులుగానమీకుఁ గామకోపిధాదులెక్కువగానుండును. నీ వే మన్ని నాకుఁ గోపము లేదు.

మరు—సంవత్స! గురుచక్రివర్తి! మహేంద్రునిఁ బరివారసహితముగాఁ నాహ్వానింపుము.

బృ—(తనతో) ఈవెట్టివాఁడు గురుచక్రివర్తి యైనాఁడా?

నార—దేవతాచార్య! ఏమో యనుచున్నారు.

బృ—ఏమియు లే దయ్యా! నోరు మెదల్చుకో నియ్యవా?

నార—ఏమైనను గొప్పవిషయములు సెల విచ్చెద రేమో అని యడిగినాను. అంతగా వినుఁగుకొనెద రేల?

పం—లే. దేవతారాజ! పరివారదేవగణము

గొలువ దయసేసి హవ్యంబు * గొనుము యజ్ఞ

వాటిమందు మరుత్తుడు * వపల సాద్య
భాగముల నియ్య సున్నాడు * భక్తితోడ.

నార—మహేంద్రుడు మహేంద్రప్రీతమునుండి కదలలేదు.

సం—మఱియొకమాటు వారివిశేషకార్యములు దెల్పుచు నాహ్వానిం
చెడ.

నార—నూతనమంత్రకల్పన మక్కటలేదు. ఇదివలకే యున్నవి గదా!

సం—అవి యటుండనిమ్ము. అంతకంటె కొంచెము మరియాద నిఖ
జెట్టుచుఁ బిలిచెదను. రాకపోయినచో నవి తప్పనే తప్పవు.

నార—కానిమ్ము. అట్టివానికి నూవారు లొంగరు.

సం—

తే. బ్రహ్మహత్యలు గావించి * పాప మొరుల
పాలు గావించి దేవేంద్ర * పదవి నొంది
దేవవేశ్యలయాటలఁ * దేలుచుందు
చెడనొ మఱి నీకు మంత్రంబు * చెవులఁ బడదొ.

మరు—వచ్చువాడఁ గానరాదు.

నార—పెద్దమంత్రములతోఁ బదిమందికిఁ దెలియనట్లు పిలువవలయు.

సం—తుది కా మంత్రములు తప్పలేదు.

తే. ఓయి ! బ్రహ్మణ్య ! బ్రహ్మణ్య ! * యోయియింద్ర !
మేషమగుచు మేధాతిథి * మించువాడ !
మేన యనుజూనికన్యకు * మిండగీడ !
రమ్ము బ్రహ్మణ్య ! బ్రహ్మణ్య ! * రమ్మరమ్ము.

నార—అదిడతే రున్నమంత్రమో మంత్రార్థమో రావలయు లేనిచో
దిగిరాడు.

సం—

తే. విప్రుభార్యను గామించి * వేగించాము
కోడి వాయుహల్యాజార ! * కుత్సితాత్మి !
యలసినావోగో రావయ్య * యలపుడీ
నాజ్యమిళిలంబులౌపవ*లారగింప.

మరు—మహేంద్రుడు వచ్చుచున్నాడు.

నార—నేనుజెప్పలేదా ? ఆమెవేరు వినఁబడుట యేతడవు. ఎవరూ బిలి
చినను దిగి రావలసినదే. మంచిమంటలతోఁ బిలిచినప్పుడు రాఁగూ
డదా ?

మరు—అట్లనిపించుకొనుట కొందఱకు నంతోషముకాఁబోలు.

సం—మరుత్తా ! అది యొకనంప్రదాయము. తర్వాత నవిస్తరముగాఁ
దెలిపెదను. పరిహసింప రాదు, మహేంద్రుని మహాదరముతోఁ
బ్రత్యుత్థానమునేసి మహాకూర్చికపైఁ గూర్చుండఁజెప్పుము.

మరు—చిత్తము. మహేంద్రునికెదురుగాఁబోవును.

మహేం—(ప్రవేశించి తనలో) మాగురువులకే గతి లేదు. నామా
ట కేమి ? మంత్రిపరాధీనత మాకుఁ దప్పదు. ఏదియో యొక
పరాధీనత యెవరికిని దప్పదు గదా.

మరు—ఈమహాకూర్చికపై దయసేయుడు.

మహేం—(మహాకూర్చికపైఁ గూర్చుండి ప్రక్కకుఁ దిరిగి బృహస్పతి
నిఁ బలుకరించును)

బృ—(ప్రక్కకుఁదిరిగిరహస్యముగా) అక్కడ నారదుఁ డున్నాడు.
కొంచెము నెమ్మదిగా మాటలాడుము.

మహేం—(నారదునివై పుచూచి మోగముచిల్లించుకొని) ఈలేదే దీ
నికి గారికుఁ డంటు. మొదట సంవస్తుని నామహావములు నుడువ్వు.

న కీతఁడే తెల్పినట్లు.

బృ—అయియుండును. ఏకారణమైనదేమి? అంతయు వశములేప్పివచ్చి నది. నన్నాభిచారికహోమము నేయనిచ్చినావుగావు. కాలహరణము నియు ఫల మదృష్టరూపమనియు మానిపించినావు. అదే చేసియున్న చో ఈవెట్టినిర్భాగ్యులకు మతు లుండునా? ఇంతవఱకువచ్చునా? మహేం—నరే గాని, ఇప్పుడు నేయవలసిన దేమి? హవిర్భాగములు పుచ్చుకొనుటయే కదా!

బృ—అంతే మఱి తప్పనా.

మహేం—అదికూడ ఎందులకు? మరుత్తుని మంచిమాటలాడి మైత్రి కుదుర్చుకొని తప్పనితో సకలసామ్రాజ్యాధిపతివద మిచ్చి పోవు దము.

బృ—అదే బాగుగా నున్నది. ఈబలవంతపుబ్రాహ్మణార్థ మెందుల కు? ఏదో యొకవంకతోఁ దప్పకొనిపోవుట మంచిదే.

నార—(మహేంద్రబృహస్పతులసమీపించి) నేను రావచ్చునా? ఇద్దఱు మాట లాడుచుంటిగా మూఁడవవాఁడు రాగూడ దని నీతిశాస్త్ర మున్నది. అందులోను మీ రేదియో రహస్యముగా మాట లాడుకొనుచున్నట్లున్నారు.

మహేం—రావయ్యా! నీయెడ రహస్య మే మున్నది. నీ వెఱుంగని దే మున్నది. సంవత్సరియవద్యిష్ట్యత్వమున మరుత్తుఁడు యాగము నేయఁదలఁచిగదా మమ్ముఁ బిలిపించినాఁడు. మేము మంత్రీరూప ములఁ గాక నిజరూపములతో వచ్చినాముగదా. ఇంక వేతే కర్మ కలాపరూప మగుయాగ మేల? యాగసిద్ధి యయినట్లే సుఫల మిచ్చిపోగూడదా యనుచున్నాను.

నార—అది చాలముంచిదే. సకలలోకసామ్రాజ్యాధిపతి యనుపేరు

వనామమే కాక సకలలోకాధికారముఁ గూడ నిచ్చెదకా !

బృ—పెద్దలు చెప్పినది విని యూరకుండక సమమ లేనిపోనివిషయములు కల్పించుకొని మాటలాడుట యెందులకయ్యా !

నార—అయ్యో ! ఆ దేవున్నమాట. విని మొద్దులాగున నూరకుండు మన్నావా ? అట్లయినచో, నాతోఁ జెప్పట యెందులకు. అస్తంభముతోఁ జెప్పరాదా.

బృ—ఏదో యనావశ్యకమగునది పెంచెదవు గదా ? ఊరకుండు. ఆమరుత్తుఁ జీదో యనుచున్నాఁడు. విననిమ్ము.

మరు—దివస్పతి బృహస్పతులారా ! మీరు విజయంచేయుటచేత ధన్యుడనైతిని. (సంవర్తనిఁ జూపి) ఈమహాత్ముఁడు సర్వతంత్ర స్వతంత్రశక్తిగలవాఁడు. ఈతనియనుగ్రహంబుననే భవద్దర్శన మీయాగశాలలో నీరీతిగా సాకు లభించినది.

నార—(తనలో) నామాట యెత్తఁడు గదా (వలదని సంజ్ఞచేయును.)

మహేం—ఈతనిశక్తి నెఱుంగమా ? మాకాబాల్యమిత్తుఁడు. కొంతకాలము సహాధ్యాయి. కారణాంతరమున సంతయు నిట్లు వచ్చినది.

నార—(తనలో) మహేంకుఁడు అవసరమును బట్టి మంచిమాట లాడుచున్నాఁడు. నేనొక పురుష వేసెదను. (పైకి) ఇతఁ డొకవెట్టివానివలె నుండెడివాఁడు. అప్పుడు, అన్నదమ్ములలో నేదియో భేదముకలిగి—

సం—నారదా ! ఇప్పు డాప్రసంగమేల ? తలపెట్టకుము.

మహేం—నేను చెప్పిడిమాటయు నదే. సంవర్తా ! మహేశ్వరానుగ్రహంబున మహాశక్తులు సంపాదించినా వట. ఎంతమహానుభావుడనైతిని. మరుత్తుఁడు మహాదృష్టవంతుఁడు నినుఁబోటి యువదృష్టయెవరికి లభించును ? మంత్రబలంబున మహాధనరాసులు సంపా

దించి నువ్వు శాలలో నువ్వు స్తంభసాక్షాదీలతో యోగముచేయి
 చినవా రేరి! చేసినవా రేరి! లోకమునైదికములయం వనమానవృ
 జ్జ గలుగుటచే, అమాత్యచార్యపదములు సార్థకములై నీయందగ
 బువు. బ్రహ్మహత్యబలంబులలో నాశ్రయించినమధుర్రాజా నమ
 ధర్మరాజనుగూడ మించఁ జేసినావు.

చార—అమ్మయ్య! అమాట యెప్పుకొనుచున్నారా? చాటు.

శ్మి—నారదా! నీవు కొంచెము నేవు మాట లాడకు. శత్రువు లైనను
 సరే గుణ మున్నవు డొప్పుకొనక యేమి చేసెదరు!

చార—అమాటే నేనన్నది. అది యందఱును చెప్పెదరు. కాని ఆరీతిగా
 నడచువా రరుదు.

శ్మి—మాపోదకునికి మొదటనుండియు మహిమలు సంపాదించుటలో
 నాసక్తి యెక్కువ. తుది కది మంచిపనిలోనే యుపయోగించినది.
 అదే నాకు సంతోషము.

చం—అగ్రీహ! ఇదియంతయు మీయనుగ్రహమే.

చార—ఓను. ఓను. అప్పు డా దాయభాగమే న్యాయముగాఁ బంచిపె
 ట్టినచో నీవు నొకగృహస్థుగా మండెడివాడవు. ఇట్టికత్తు లెట్లుసంపా
 దించఁగలవు. కావున నన్నకారి యనుగ్రహమే యన వచ్చును.

శం—వా రేమి చేసినను నాకది యుపకారకమే. ఇప్పుడు అది తల
 పెట్టుట యేల? ఒక్కనిముసము ఆగు. మీరందఱును మధుర్రా
 జు యోగపంకల్పమునేయ ననుజ్ఞ దయనేయుండు.

మహి—సంతరా! మమ్ము గేవలమంత్రాత్ములఁ గాక స్వస్వయావము
 లతో రక్షించినావు గదా! క్రియాకలాపయాగముతోఁ బని యే
 మున్నది. ప్రత్యక్షయాగమేజరిగినది. ప్రత్యక్షఫలమే యిచ్చెద
 ము. మధుర్రాజు సకలసామ్రాజ్యాధికారపదమున సామ్రాజ్యాధిపే.

కము గావించుము.

సం—బృహస్పతి పెద్దవాడు. నాకుఁ బ్రీతి నముఁడు. దేవతాచార్యుఁడు. మీకుగురువు. కావున నాతనిచేతనే మరుత్తునకు సామ్రాజ్యాభిషేకము చేయించుము.

మహేం—బృహస్పతి! మీరుభయమునుగూడ మరుత్తునకు సకలతోక సామ్రాజ్యాభిషేకము గావించుము.

బృ—మహేందా! ఆజ్ఞాప్రకారము గావించెదము.

సం—మరుత్తా! ధన్యుడ నైతివి.

మరు—ఇదంతయు మీయనుగ్రహమే కదా! (మహేందునితో) ఓ వస్పతి! ధీరత నిన్నుఁ బోలువాడను గాను. అని యెఱిగియు మొదట నీవజ్రమును మూపించితిని. తమించుము.

మహేం—గతించినదానిని స్మరింప నేల? స్మరింపఁజేయ నేల?

నార—(తనలో) ఆలాగుననే సరిష్టమౌవలెను. అగర్వణతయు నే మైనదో? పైకంటినా దేవులాడెదరు. వారిమనస్సునకు మాత్రము తెలియదా? కాని మరుత్తుఁడు మంచిమాట యంటించినాఁడు.

మహేం—మరుత్తమహారాజా! మనముభయము మునుపటికంటె సహస్రగుణాధికంబగు స్నేహముతో మెలఁగెదముగాక. అంగిరసు లుభయులు మన కమాత్యాచార్యత్వంబుల హితోపదేశము నే యుచుండ నుభయలోకములు సమానాధికారముతోఁ బరిపాలిం చుందుముగాక. అధోలోకమువారి నర్హరీతి నాడరించుచుండ ఎన్నటికిని కలహంకురంబులకుఁ గారణంబు గలుగకుండ జూరక తో మెలఁగెదము.

నార—ఆ! మీశక్యమా? అది స్వాభావికమా?

బృ—అప్పుడే అట్లువునుక నైచుచున్నావా? బాబూ! ఒకనివిషయము
అంగీకరించి.

మధు—బృహస్పతి. గురువరా! సంవర్త్యమ మిశమకాః కగుటచేత
నే నుపద్యోప్తగాఁ గోరితిని గాని యితిరుల నెప్పుడును గోరిఁ దలఁ
చుకొనలేదు నుమీ.

బృ—నే నెఱుంగనా? నీ కట్టిగురుభక్తి యున్నది గనుకనే యింతమ
హాపదవి నొందినావు. మీఘితామహానియాగమునకు నే నుపద్యో
నము చేసినాను. మీఘితామహాయు మీజనకులును వచ్చినారా?

మధు—చిత్తము. అదిగో! ఆసభలోనున్నారు. అప్రక్కవాఁడొక్కఁడు.
'అవల పాతాళలోకాధిపతి యగువానుకీ. మీదయవలన ముల్లోక
ములవారును వచ్చియున్నారు.

బృ—సోధరా! సంవర్త! పంచవల్లవములును పవిత్రోపదనదీజలంబులు
ను తీసికొనిరమ్ము.

సం—అగ్రహ! తీసికొని వచ్చుచున్నాను—ఇదిగో గ్రహింపుము.

బృ—(పంచవల్లవములు పవిత్రజలమున ముంచి మరుస్తులిలపైఁ జ
ల్లఁబోవును.)

మహేం—మరుత్తా! నాతోనమానముగనధాసనమునఁగూర్చుండుము.

సం—మరుత్తా! మహేందునియధాసనమునఁ గూర్చుండుము.

మధు—(మహాహూర్చికపై సాధాసనమునఁగూర్చుండును.)

బృ—అనుజా! సామ్రాజ్యాభిషేకము గావించెదమా? మహేంద్ర
మరుత్తులారా! యనుష్ఠ దయసేయుఁడు. (మహేంద్రమరుత్తులు
లేచినిలఁబడుదురు. యజ్ఞవాటిలో నండలు నిలఁబడుదురు.)

మధు—(కొంచెముశీతలమునంచి దోసిలియొగ్గిఁ బలఁబడును.)

బృ—పంచభూతములు సాక్షులుగా త్రిభువనమహాజననమీక్షమున ను
రుత్తుమహారాజునకు నకలలోకసామ్రాజ్యభృత్తిభీషకము గావించు
చున్నాము. అందఱు నామోదింపుడు. సామ్రాజ్యము భోజ్యము
సావరాజ్యము నైరాజ్యము పారమేత్యరాజ్యము మహారాజ్య మా
ధిపత్య మాసముద్రపర్యంతైకరాజ్యావము సుసాంగశత్రుము సంతత
దీప్తాయుర్భాగ్యము నకలలోకసామ్రాజ్యధికారము సిద్ధించుగాక!
సం—తథాస్తు. తథాస్తు.

మహేం—తథాస్తు.

నార—మరుత్త మహేంద్రుతారా! మీమైత్రికిని సంవర్తబృహస్పతుల
సాభ్యాశ్రమమునకును నకలలోకంబులవారు సంతసింపకున్నారు.
నాకును బ్రహ్మసందము గలిగినది. సుదినము! సుదినము!

బృ—అదె చాలు. ఇంక నిస్సవన్నముగా నుండవచ్చును. పుష్పవృ
క్షులు గురియుచున్నవి. రంభాడలు నృత్యము చేయుచున్నారు.

సం—మరుత్త మహారాజా! ధన్యుల మైతివి. ఈసంతోష మయము
నఁ గొన్ని వరములు గోరుకొనుము. ఇచ్చెదను.

మరు—నాకుఁ గోరవలసిన దేమున్నది? అయినను ఇట్లు కోరెద.

తే. స్వీయధర్మంబు విడువని • శ్రేష్ఠజనులు
సమరూప్తుల దాటని • సత్యరతులు
చలము బలమును విడువని • శౌర్యధనులు
ప్రబలుదురుగాత భారతవంశముడు.

మఱియు,

తే. జాతివిద్వేషములు మాని • శౌర్యధైర్య
గుణసంపన్నజనులను • జూచి యెఱ్ఱి

మధుర రాత్రి.

వరులు వచ్చెడుమాయలః * బడక యెపుడు
మైత్రీ జరియితుగావుత * మహిని బ్రజలు.
మహారథాస్తు.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

ఇది

శ్రీరాజవంశ పయగిపారావార రాకాసుధాకర

కాళికసోత్ర మందేశ్వరకాప్రిపుత్త్ర

లక్ష్మీపతికాప్రిప్రణీతం జైన

మధుర రాత్రి

సంపూర్ణము.



